

Møte tirsdag den 18. mai kl. 12

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n (nr. 90):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli - 31. desember 1998 (Innst. S. nr. 171 (1998-99))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens revisjon av anskaffelsen av F-16 kampfly i perioden 1975-98 - Erfaringsrapport (Innst. S. nr. 167 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:7 (1998-99))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av produksjon og kvalitet i Statens Pensjonskasse (Innst. S. nr. 176 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:4 (1998-99))
4. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende bruken av stiftelser i statlig forvaltning (Innst. S. nr. 177 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:6 (1998-99))
5. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av vegmyndighetenes styring i fem utvalgte bompengeprojekter (Innst. S. nr. 165 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:3 (1998-99))
6. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende styring og samordning av IT-virksomheten i justissektoren (Innst. S. nr. 166 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:5 (1998-99))
7. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om å omgjøre det betingede amnestiet for utlendinger som er berørt av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene (Innst. S. nr. 172 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:25 (1998-99))
8. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Jan Simonsen og Kristin Krohn Devold om tilleggslovving til politibudsjettet for 1999 for å oppretthalde uendra driftsbudsjett i politidistrikta (Innst. S. nr. 170 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:38 (1998-99))
9. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 63):
«Stortinget ber Regjeringen i 1999 fremme konkrete lovforslag og tiltak for å motvirke oppsamlingen av forbrytelser før straffereaksjon, uten å fjerne den individuelle straffeutmåling.»
10. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 63):
«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2000 presentere konkrete tiltak som reduserer tiden mellom den kriminelle handling og straffereaksjon.»
11. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 63):

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av straffeloven § 62 slik at det blir adgang til å idømme strengere maksimalstraff for flere forhold som pådømmes i konkurrans, enn dagens regel med en øvre grense på 1 1/2 ganger strafferammen for det alvorligste av de pådømte forhold gir adgang til.»

12. Forslag fra stortingsrepresentant Kristin Krohn Devold på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 64):

«Stortinget ber Regjeringen endre påtaleinstruksen slik at grov kriminalitet utført av ungdommer gir grunnlag for å begjære varetekt i større grad.»

13. Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 64):

«Stortinget ber Regjeringen fremlegge en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og unge, herunder så vel reaksjoner som forebyggende tiltak, og presentere denne for Stortinget på en egnet måte i løpet av 1999.»

14. Interpellasjon fra representanten Terje Johansen til justisministeren:

«Organisert kriminalitet er verdens raskest voksende «næringsgren». Her ligger også den høyeste fortjenesten. FN har anslått at det daglig hvitvaskes minst 2 mrd. kroner fra organisert kriminalitet. Det dreier seg om alt fra vold, utpressing og menneskehandel til prostitusjon, narkotikaforbrytelser og drap. Også i Norge er den organiserte kriminaliteten betydelig, og det er nødvendig med effektive tiltak for å bekjempe denne type forbrytelser. Samtidig er det svært viktig at grunnleggende rettigheter som personvern og rettssikkerhet sikres.

Hvilke tiltak vil statsråden sette i verk for å bekjempe den organiserte kriminaliteten, samtidig som hensynet til grunnleggende rettigheter blir ivaretatt?»

15. Innstilling fra kommunalkomiteen om tilleggsbevilgninger i statsbudsjettet for 1999 i forbindelse med mottak av flyktninger fra Kosovo (Innst. S. nr. 175 (1998-99), jf. St.prp. nr. 59 (1998-99))

16. Referat

Presidenten: Representantene May Britt Vihovde, Annelise Høegh, Jørgen Kosmo og Per Ove Width, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Nordland fylke: Arvid Falch

For Rogaland fylke: Bent Høie

For Telemark fylke: Gunn Marit Helgesen

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg tillater meg å foreslå Per Ove Width.

Presidenten: Per Ove Width er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Per Ove Width anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

S a k n r . 1

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli - 31. desember 1998 (Innst. S. nr. 171 (1998-99))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 3297)

S a k n r . 2

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens revisjon av anskaffelsen av F-16 kampfly i perioden 1975-98 - Erfaringsrapport (Innst. S. nr. 167 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:7 (1998-99))

Vidar Kleppe (Frp) (ordfører for saken): Det er enstemmig kontroll- og konstitusjonskomite som konstaterer med glede at Riksrevisjonen har gjennomgått dette store, omfattende prosjektet. Revisjonen av det opprinnelige F-16-programmet er nå slutført, selv om det fortsatt gjenstår et endelig formelt sluttoppgjør.

Komiteen vil understreke viktigheten og nytten av at Riksrevisjonen i samarbeid med andre europeiske riksrevisjoner har foretatt denne revisjonen av de ulike delene av F-16-programmet. Dette har vært viktig for Riksrevisjonen, og den kompetanse, de erfaringer og de konklusjoner som en her har trukket, er viktige ikke minst også for Forsvarets kompetanse når de eventuelt skal gå til lignende innkjøp i framtiden.

Komiteen konstaterer at formålet med hele det opprinnelige F-16-programmet fungerte veldig bra, men konstaterer videre når det gjelder oppfølgingen av Mid-Life Update-programmet, at det ikke har vært mulig å foreta en like grundig gjennomgang da Riksrevisjonen ikke har fått tilgang til originale kontraktdata, og det har vært lagt begrensninger på muligheten til å få innsyn.

Komiteen deler Riksrevisjonens syn på at den manglende innsynsretten hos hovedleverandøren på denne delen av programmet har vanskeliggjort en fullstendig revisjon, og komiteen vil understreke at ved framtidige kontrakter må revisjonens innsynsrett søkes sikret bedre, da formålet med slike rapporter er at den erfaringen som en får, skal nyttes ved framtidige inngåelser av kontrakter.

Komiteen har også merket seg at den forventede avslutningen og sluttoppjøret av de opprinnelige F-16-kontraktene vil skje i løpet av januar 1999, at kontraktene i forbindelse med tilleggs- og erstatningskjøpene er forventet før århundreskiftet, og at sluttoppjøret for oppdateringsprogrammet, Mid-Life Update, er forventet i perioden 2002-2005. Komiteen deler Riksrevisjonens vurdering av at enkelte sider av programmet under gjenkjøpsavtalen ikke har fungert etter forutsetningene, i og med at Norge som nasjon kom dårligst ut når det gjelder gjenkjøpsavtalen. Fra norsk side har vi et gjenkjøp på

44,8 pst., mens det totale gjennomsnitt for de andre landene er på 58,8 pst. Det er derfor, når man ser på det i ettertid, grunn til å anta, som Riksrevisjonen påpeker, at man ved å velge tre produksjonslinjer ved produksjonen av F-16-flyene valgte en dyrere løsning enn det en kunne ha gjort ved å velge én produksjonslinje.

Komiteen deler også Riksrevisjonens syn på at det ikke er bra at det skal gå 14 år fra siste leveranse av fly til de siste kontrakter endelig er oppgjort. Det er klart at dette er med på å vanskeliggjøre økonomistyringen og ikke minst revisjonen for Forsvaret.

Komiteen vil derfor sterkt understreke at de erfaringene som er trukket av Forsvaret, av Riksrevisjonen og andre europeiske riksrevisjoner ved revisjonen av hele dette prosjektet, må det tas hensyn til når en skal inngå liknende framtidige prosjekter og kontrakter, enten i Forsvarets regi eller i regi av andre statlige etater.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 2.
(Votering, sjå side 3297)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av produksjon og kvalitet i Statens Pensjonskasse (Innst. S. nr. 176 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:4 (1998-99))

Kari Økland (KrF) (ordfører for saken): Siden 1993 har Riksrevisjonen ved flere anledninger tatt opp svikt i Statens Pensjonskasses kontrollrutiner knyttet til beregning og utbetaling av pensjoner, og i Innst. S. nr. 82 for 1997-98 uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at «slike forhold ikke kan fortsette uten at ansvarlig statsråd ser til at kvaliteten blir tilfredsstillende».

Riksrevisjonens undersøkelse som vi i dag har til behandling, dokumenterer at Statens Pensjonskasses resultatutvikling i perioden fra og med 1994 til og med andre tertial 1998 ikke har gått i positiv retning. Dette gjelder både utbetaling av nye pensjoner til riktig tid og andel feil i saksbehandlingen.

Undersøkelsen viser at forsinket utbetaling av pensjoner skyldes en kombinasjon av for lang behandlingstid i SPK og for sent innkomne krav om pensjon. Mange krav sendes for sent inn, til tross for at SPK driver en omfattende informasjonsvirksomhet for å øke andelen søknader og pensjoneringsmeldinger sendt inn i tide. Den lange saksbehandlingstiden i SPK skyldes i hovedsak at sakene blir liggende lenge før saksbehandlingen påbegynnes. Komiteen har registrert at det er uenighet mellom departementet og Riksrevisjonen om fra hvilket tidspunkt saksbehandlingstiden begynner å løpe. Etter komiteens oppfatning er det naturlig å regne saksbehandlingstiden fra det tidspunkt saken er mottatt, til vedtak foreligger.

SPKs beregnede feilprosent i saksbehandlingen var i 1997 på 6,5. Det er 2,5 pst. høyere enn målsettingen. Fei-

lene skjer oftest i saksbehandlingen i SPK, noe som kan henge sammen med stort arbeidspress og høy gjennomtrekk blant de ansatte.

Komiteen har merket seg at SPK har gjennomført en betydelig modernisering av statens personalforvaltning og vil understreke betydningen av at SPK rekrutterer og beholder personell med riktig kompetanse. Komiteen har også merket seg at SPK gjennomfører et utviklingsprosjekt med sikte på å bedre sine resultater, men mener det ikke er tilfredsstillende at resultatforbedringene bare har vært kortvarige.

Hovedmålet med den statlige tjenestepensjonsordningen er at den sammen med ytelser fra folketrygden, skal gi statens arbeidstakere en trygg pensjonisttilværelse. Komiteen vil understreke at forsinket utbetaling vil kunne skape både usikkerhet og økonomiske problemer for den det gjelder, når forventet inntekt uteblir i flere måneder.

På bakgrunn av de kritikkverdige forhold som fremkommer av Riksrevisjonens gjentatte bemerkninger, samt Stortingets tidligere behandlinger og klare påpekninger av disse forhold, ber komiteen Regjeringen om snarest å foreta en grundig gjennomgang av de påpekte forhold, og at Stortinget orienteres i en egnet form om resultatet av dette så snart som mulig.

For øvrig rår komiteen Stortinget til å gjøre slikt vedtak: «Dokument nr. 3:4 (1998-99) – Riksrevisjonens undersøkelse av produksjon og kvalitet i Statens Pensjonskasse - vedlegges protokollen.»

Vidar Kleppe (Frp): Jeg slutter meg selvsagt til det som saksordføreren har redegjort for, og presiseringen om at her må en fra departementets, statsrådets og Regjeringens side følge opp de kritikkverdige forholdene.

På vegne av Fremskrittspartiet vil jeg nevne én ting som vi anser som veldig viktig, og det er den informasjonen og den servicen som Statens Pensjonskasse i utgangspunktet skal yte. Vi har fått en rekke henvendelser om at dette ikke ytes fullt og helt, og jeg vil i hvert fall be statsråden om å ta med seg videre at hun skal gjennomgå rutineene, for det skal ikke være slik at når folk kontakter Statens Pensjonskasse, får de alltid beskjed om at de skal henvende seg skriftlig. Det er en del eldre folk her, og det er kanskje en del som ikke er så flinke til å ordlegge seg skriftlig. Jeg mener derfor det må være et mål for en regjering som har gått inn for at en skal ha større åpenhet i forvaltningen og en bedre service, at den gir muligheter for telefonisk kontakt til Statens Pensjonskasse for muntlig å kunne legge fram de innvendingene og de spørsmålene en måtte ha, enten det gjelder pensjonens størrelse eller endringer i den, og at dette kan medføre at de det gjelder, får en service som står i stil med det jeg er overbevist om at et enstemmig storting vil at de skal få.

Inger Lise Husøy (A): Jeg tror vi alle nå kan fastslå at departementet er innforstått med at Pensjonskassens resultater ikke er gode nok, verken i forhold til rettidig utbetaling eller kvalitet i pensjonsberegningen, men av de sakspapirene jeg har, går det fram at departementet uttaler at det faktagrunnlaget som foreligger, ikke gir

grunnlag for å trekke så vidt alvorlige og ensidige konklusjoner som Riksrevisjonen gjør. Dersom det er riktig, som jeg bl. a. har informasjon om, at det nye systemet allerede var innført mens man kartla og foretok undersøkelser av det gamle systemet, har departementet rett i at faktagrunnlaget for Riksrevisjonens kritikk ikke gir grunnlag for den ensidige negative kritikken. Man kan kanskje også stille spørsmål ved ressursbruken.

Jeg håper i hvert fall at det fra departementets side kan komme fram ved senere anledninger når det blir gjort rede for utviklingen i Pensjonskassen, om det faktisk var dette som var forholdet, som det ble påpekt fra departementets side.

Jørgen Kosmo (A) (komiteens leder): Komiteen har forutsatt at Regjeringen snarest må foreta en grundig gjennomgang av de påpekte forhold, og at Stortinget, i en egnet form, blir presentert resultatet av dette.

Det er klart at vi ikke bare er interessert i en gjennomgang og en beskrivelse av resultatet av denne gjennomgangen, men at vi også er interessert i å få en plan for hvordan disse forholdene, som er påpekt i denne rapporten, skal rettes opp. Det er vi opptatt av fordi vi gjennom Statens Pensjonskasse skal være med på å sikre de rettighetene som pensjonshaverne skal ha i forhold til de innbetalingene de foretar gjennom et langt yrkesliv. Det skulle ellers bare mangle.

Grunnen til at vi understreker så sterkt at vi nå må ha resultater, er at dette er en gjenganger. Det er en sak som det har vært påpekt av Riksrevisjonen gang på gang – og som i og for seg har vært kommentert fra Stortinget – må komme i orden. Dette gjelder forhold som vi også har hatt under andre regjeringer enn den som sitter nå.

Jeg tror det er åpenbart at de generelle dataproblemer som har vært i staten, også har måttet berøre Statens Pensjonskasse, og at man har hatt behov for å få tilført kompetanse for å få møtt de utfordringer man står overfor i utbyggingen av nye datasystemer. Men det kan ikke være en unnskyldning som kan gjentas år etter år. Nå er man nødt til å sette inn de ressurser som er nødvendige for at de som har opparbeidet seg rettigheter i Pensjonskassen, skal kunne få innfridd sine rettigheter, slik at de det gjelder ikke må leve i usikkerhet med hensyn til om den utbetalingen de får, er riktig eller gal.

Jeg vil anbefale så sterkt jeg bare kan overfor statsråden at hun så snart som mulig kommer tilbake til Stortinget, ikke bare med en gjennomgang av resultatene, men også med en plan for hvordan man skal rette dette opp, slik at denne gjengangeren fra Riksrevisjonen og fra Stortingets side kan slutte å være en gjenganger, og at vi kan få en løsning som alle kan være fornøyd med.

Statsråd Laila Dævøy: I likhet med de representantene som har tatt ordet, vil jeg bare si at departementet og Statens Pensjonskasse er enige med komiteen i at forsinkelser i pensjonsutbetalingene ikke er tilfredsstillende for dem som blir berørt. Jeg har likevel lyst til å si at Pensjonskassen pr. i dag har lagt om resultatstyringssystemet, og at de følger svært nøye alle pensjoneringsaker –

hvis vi tar den biten først. Med bakgrunn i dette har de faktisk pr. i dag gått ut med en rettighetsgaranti. Dersom søknader om pensjon kommer inn tidnok, det vil si tre måneder før pensjonen skal utbetales, garanterer Pensjonskassen rettidig utbetaling. I april, som var første garantimåned i år, oppnådde Pensjonskassen i 98 pst. av tilfellene å greie å innfri pensjonsutbetalingen til riktig tid. Det er et gledelig framskritt, men det gjenstår en del andre ting som jeg ikke skal komme inn på.

Når det gjelder merknaden fra komiteen om at departementet skal følge opp gjennom en grundig gjennomgang, vil jeg bekrefte at det kommer departementet til å gjøre. Vi kommer til å se på både organisering og rammebetingelser.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr.3. (Votering, sjå side 3297)

S a k n r . 4

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende bruken av stiftelser i statlig forvaltning (Innst. S. nr. 177 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:6 (1998-99))

Kari Økland (KrF) (sakens ordfører): Stiftelsesloven er primært utformet for å regulere tradisjonelle stiftelser og forutsetter at en stiftelse er selvstendig. Tradisjonelle stiftelser har gjerne en høy grunnkapital og er ikke avhengige av inntekter fra egen drift eller løpende bevilgninger. Utviklingen har gått i retning av at stiftelse som organisasjonsform også brukes når formålet er å gjennomføre en aktivitet, f.eks. museumsdrift eller forskning innen et fagfelt. I løpet av de siste 20 årene har staten opprettet en rekke stiftelser, enten ved at eksisterende statlige virksomheter er omdannet til stiftelser, eller ved at statlig kapital er stilt til rådighet for nye virksomheter, organisert som stiftelser. Stiftelsene er vanligvis institusjoner som ivaretar viktige samfunnsbehov på selvstendig grunnlag, uten økonomisk fortjeneste som mål. Stiftelsene har ansvaret for egen økonomi og har et selvstendig arbeidsgiveransvar. Men for mange av dem er statlige tilskudd eller statlige kjøp av tjenester helt avgjørende for den daglige drift.

I St.meld. nr. 35 for 1991-1992 Om statens forvaltnings- og personalpolitikk, ble det uttalt at stiftelsesformen ikke bør nyttes når staten har styringsinteresser av innholdsmessig karakter eller er innstilt på å ta et langsiktig økonomisk ansvar for virksomheten. Dette innebærer at stiftelsesformen ikke bør velges når oppgaven har karakter av myndighetsutøving, virkemiddeldisponering eller tjenesteyting der staten har ansvaret for tjenesteytingens omfang og kvalitet.

Utgangspunktet for Riksrevisjonens undersøkelse av statens forhold til stiftelser var en mulig konflikt mellom statens behov for å påvirke eller styre virksomheten i aktuelle stiftelser og stiftelseslovens krav til selvstendighet, og det ble fokusert på følgende problemstillinger:

1. I hvor stor grad og på hvilken måte styrer staten stiftelser?
2. Er den statlige styringen av stiftelser så omfattende at den kan sies å være i strid med stiftelsesloven, eventuelt at det kan stilles spørsmål ved om stiftelsene er reelle?
3. Er stiftelsesformen hensiktsmessig sett i lys av statlig styringsbehov og mål på området?

Undersøkelsen omfatter 18 stiftelser som sorterer under til sammen syv departementer. De kjennetegnes ved at de er sentrale aktører på områder med statlig interesse, og de er økonomisk avhengige av statlige tilskudd eller statlige oppdragskjøp.

Undersøkelsen viser at stiftelser brukes på områder hvor staten har styringsinteresser, og at statens viktigste styringsvirkemidler er å knytte vilkår til tilskudd og kjøp av tjenester, utnevne styremedlemmer og utforme og endre vedtekter. Den viser også at 16 av de 18 stiftelsene som undersøkelsen omfatter, er økonomisk avhengige av staten. For tre av stiftelsene kan det stilles spørsmål ved om stiftelsene er reelle.

De fleste departementene i undersøkelsen oppfatter stiftelsesformen som en hensiktsmessig organisasjonsform, som fungerer bra i praksis. Men selv om bruken av stiftelsesformen kan være hensiktsmessig og løse en del problemer for staten, strider praksis i mange tilfeller mot overordnede forvaltningspolitiske mål. Undersøkelsen viser også at bevisstheten om de begrensninger stiftelsesformen setter for departementenes styringsadgang, varierer hos de ulike departementer.

Det er viktig at uheldige sider ved dagens praksis endres, og at ansvarsforholdene på dette området klargjøres. Komiteen forutsetter at Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil holde seg oppdatert når det gjelder forvaltningens bruk av stiftelser, og at departementet vil følge opp sitt veiledningsansvar med hensyn til bruk av stiftelser, samt at reglene i Statens personalhåndbok vil bli fulgt også når det gjelder styrer som er dannet på grunnlag av stiftelsesloven.

Komiteen ber om at det opprettes en dialog mellom Arbeids- og administrasjonsdepartementet og de fagdepartementer som bruker stiftelsesformen på andre måter enn forutsatt, med sikte på å finne alternative løsninger i tilfeller der gjeldende praksis er uheldig. På denne bakgrunn ber komiteen om at Stortinget blir orientert om disse forholdene på en egnet måte.

For øvrig rår komiteen Stortinget til å gjøre slikt vedtak:

«Dokument nr. 3:6 (1998-99) – om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende bruken av stiftelser i statlig forvaltning – vedlegges protokollen.»

Inger Lise Husøy (A): Det er mange alvorlige forhold som påpekes i denne saken fra Riksrevisjonen. Jeg føler derfor at jeg må bruke litt tid i tillegg til saksordføreren, ikke minst fordi denne saken har fått altfor liten oppmerksomhet fram til nå. Alvoret understrekes ved at kontroll- og konstitusjonskomiteen ønsker å bli informert om utviklingen videre i denne saken.

Etter min mening er det mest alvorlige at bruken av statlige stiftelser ikke er i tråd med stiftelsesloven når det gjelder i hvilken grad og på hvilken måte staten styrer stiftelsene. Saksordføreren var inne på St.meld. nr. 35 for 1991-92, og i den heter det at det er «særlig viktig at tilknytnings- og organisasjonsformen understreker institusjonens uavhengighet». Det blir understreket at «stiftelsesformens styrke er den styringsmessige uavhengigheten». Stiftelsesloven forutsetter at en stiftelse er selvstendig. Styring av en stiftelse skal skje i stiftelsens styre, og kan ikke legges til et eksternt organ. Selvstendighet er et kriterium for at stiftelsen anses for å være reell.

Av de 18 stiftelsene som er undersøkt, er 15 en videreføring av virksomhet som tidligere har vært drevet i en annen organisasjonsform, mens tre representerer ny virksomhet.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at statens viktigste styringsvirkemiddel i forhold til stiftelser er å knytte vilkår til tilskudd og kjøp av tjenester, utnevne styremedlemmer og utforme og endre vedtekter, altså såkalt omdanningsmyndighet. Ifølge stiftelsesloven § 37 er det klare begrensninger i stifterens omdanningsmyndighet.

Styreoppnevning er et annet virkemiddel som staten kan bruke. I Statens personalhåndbok er det bestemmelser som begrenser retten f.eks. til å oppnevne embets- og tjenestemenn i styre og råd. I Transportøkonomisk institutt styre sitter likevel departementsråden i Samferdselsdepartementet samtidig som departementet er TØIs største oppdragsgiver. NORAD og Oljedirektoratet er representert i PETRADs styre med sine direktører, og NORAD og Oljedirektoratet er viktigste økonomiske bidragsyter for PETRAD. Disse forhold viser at regelverket ikke blir fulgt. En stiftelses økonomiske avhengighet av statlige midler gir også staten et virkemiddel til å styre virksomheten i stiftelsen, bl.a. ved å sette vilkår for tilskudd og kjøp av tjenester. Og gjennomgående er det slik at de aller fleste stiftelsene i denne undersøkelsen er avhengige av at staten bidrar økonomisk. 16 av 18 stiftelser er avhengige av tilskudd eller oppdragsinntekter fra staten.

Stiftelsesloven er ikke utformet med tanke på å regulere dette. Dersom penger fra staten utgjør en vesentlig del av stiftelsens driftsinntekter, samtidig med at staten oppnevner styret, og virksomheten er en del av offentlige planer, f.eks. styrt ved forskrifter, kan det stilles spørsmål ved om selvstendighetskriteriet i stiftelsesloven er oppfylt. For stiftelsene NRS, UNIS og PETRAD kan det også stilles spørsmål ved om stiftelsene er reelle.

De fleste departementene i undersøkelsen oppfatter stiftelsesformen som en hensiktsmessig organisasjonsform som fungerer bra i praksis, bl.a. fordi den gir større frihet innen lønns- og personalforhold. Faglig uavhengighet blir også framhevet som en viktig fordel.

Selv om bruken av stiftelsesformen løser en del problemer for staten, skaper den også nye problemer fordi stiftelsesformen ikke er tiltenkt virksomhet underlagt statlig styring. Statens tette tilknytning til disse stiftelsene reiser også spørsmål om hvor langt statens ansvar strekker seg. Spørsmålet om statens ansvar er særlig aktuelt for de tilfellene der det kan stilles spørsmål ved om stiftelsen er reell. Dette er svært alvorlige påpekninger, og det forundrer meg

at disse forholdene ikke har fått mer oppmerksomhet fra pressen, eller mer prinsipielt fra Regjeringens side. Det er fristende å si at Stortinget som lovgiver her blir holdt litt for narr av departementet, for noen må åpenbart ha visst at praksis ikke var i tråd med stiftelsesloven.

I korrespondansen mellom departementet og Riksrevisjonen lover departementet å se nærmere på dette, og det er bra. Men jeg stiller meg tvilende til om det er nok, og derfor er jeg godt fornøyd med at komiteen enstemmig ber om å bli informert om sakens gang. Jeg regner med at da har departementet også skjønt at vi mener alvor i denne saken, og jeg tar også for gitt at regelbruddene raskt blir rettet opp.

Svein Ludvigsen (H): Det var representanten Husøy som fikk meg til å be om ordet, for når hun kommer med et utsagn som at Stortinget er holdt «for narr» i denne saken, og sier at innstillingen inneholder svært alvorlige merknader og innvendinger, så må det nødvendigvis bety at også tidligere arbeiderpartistatsråder og arbeiderparti-regjeringer rammes av denne kritikken.

Jeg vil nok reservere meg mot beskrivelsen som ble gitt, og utsagnet om at Stortinget er holdt «for narr», og bare understreke at fra Høyres side legger vi vekt på tre av merknadene fra komiteen: Det første er at departementet må holde seg løpende oppdatert når det gjelder bruken av stiftelser, dernest at man må klargjøre ansvarsforholdet som ligger til grunn for dette, og sist, men ikke minst, at Stortinget må bli orientert om sakens videre forløp. Men å trekke den konklusjonen at dermed er Stortinget holdt «for narr», det reserverer jeg meg sterkt imot.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 4. (Votering, sjå side 3297)

S a k n r . 5

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av vegmyndighetenes styring i fem utvalgte bompengeprosjekter (Innst. S. nr. 165 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:3 (1998-99))

Odd Holten (KrF) (ordfører for saken): Saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av vegmyndighetenes styring i fem utvalgte bompengeprosjekter, og dette gjelder Sunnfjordtunnelen, Drammen-området, Oslopakken, E6 Øst i Trondheim-området og Tronheimsringen.

Det er nå et økende antall viktige veg-, bru- og tunnelprosjekter som realiseres via bompenger, som en delfinansiering for å få dekket utbyggingsbehovene på et tidligere tidspunkt enn om det skulle skjedd bare direkte gjennom statsbevilgninger. Av den undersøkelsen som er foretatt, viser det seg at det har skjedd store endringer i prosjekter i forhold til finansierings- og utbyggingsopplegg etter at Stortinget har behandlet prosjektene. Anslagene f.eks. i Trondheim-området var for optimistiske, framgår det av rapporten.

De enkelte bompengeselskaper er etablert som AS, og kan derfor ikke instrueres av det offentlige uten at det er

spesielt bemerket i stiftelsesdokumentene. Dette er det nok grunnlag for at en må ta hensyn til i framtidige prosjekter. Vegkontoret er pålagt å følge med i bompengeselskapenes handlinger, men har ikke nødvendige styringsmuligheter.

Som saksordfører finner jeg allikevel ikke å kunne anbefale Fremskrittspartiets forslag om utredning og vurdering av premisene, basert på at bompengeselskapet skal ha en annen organisering og være fundamentert på et selvstendig økonomisk ansvar. Undersøkelsen viser til bl.a. at prosjektet knyttet til Sunnfjordtunnelen ikke har hatt noen god økonomisk forvaltning, men har ført til et tap på ca. 14 mill. kr.

Samferdselsdepartementet har ikke presentert noen overordnet evaluering av bompengefinansierte vegprosjekter. Av de berørte prosjekter er resultatoppfølgingen av varierende grad, framgår det av rapporten. Samferdselsdepartementet mener at Riksrevisjonens rapport ikke tydelig nok skiller mellom hva som er forelagt Stortinget, og dermed er politisk klarert, og hva som er et reelt styringsproblem i bompengeselskapene. Som eksempel nevnes utvidelsen av bompengainnkrevningen på E18 i Lier, som er et klart, bevisst politisk valg, og som hele tiden har vært forelagt Stortinget til avgjørelse. Stortinget har dermed selv besluttet utviklingen av dette prosjektet.

I dag skjer kontrollen av bompengeselskapene ved at årsmeldinger med regnskap årlig sendes inn til departementet og Vegdirektoratet. Endringer i disse kontrollrutinene blir fortløpende vurdert, bl.a. på bakgrunn av Riksrevisjonens gjennomgang, melder Samferdselsdepartementet.

Komiteen påpeker at når tillatelse til nye bompengeprojekt blir gitt, bygger disse tillatelsene på en del klare forutsetninger, bl.a. størrelsen på avgiften og lengden på innkrevingsperioden. Endringer i disse vilkårene er selvfølgelig ikke likegyldige.

Komiteen peker på at Samferdselsdepartementet har det overordnede ansvar og derfor må bygge opp gode nok rutiner for kontroll med de enkelte anlegg hva angår økonomi, fremdrift og tekniske løsninger, og i samråd med Riksrevisjonens anbefaling iverksette evaluering av prosjektene, med tanke på at dette kan gi et bedre grunnlag for å vurdere selve ordningen i sin helhet, og likeså med tanke på at organisasjonsformen kan bli mest mulig optimal.

Jeg vil på bakgrunn av dette anbefale flertallets forslag til innstilling.

Vidar Kleppe (Frp): Fra Fremskrittspartiets side tolker vi faktisk den gjennomgangen som Riksrevisjonen har hatt av disse fem ulike prosjektene, som en bekreftelse på det som vi over lang tid har hevdet, nemlig at vi bør omorganisere bompengeprojektene. Den vurderingen vi har fått av det som Riksrevisjonen her har påpekt, gir grunnlag for det.

Grunnen til at vi fra Fremskrittspartiets side mener det, er at alle disse spleiselagene som nå er blitt opprettet med tanke på bomringer, og alle prosjektene som skal finansieres av skattebetalerne og dem som benytter seg av disse prosjektene, har medført at de har blitt ei melkeku. Det har også medført at dette har blitt en sovepute for de

myndighetene som står bak disse selskapene. En har stadig overskridelser, og en kan ikke vise til noe prosjekt som har hatt en edruelig planlegging, utbygging og drift som står i stil med det som var utgangspunktet. Det kan virke som en har den leveregel at når det gjelder slike prosjekter, er det enklere å få tilgivelse for de syndene en har begått, i ettertid, enn å få tillatelse i forkant. Det er noe Stortinget gang på gang har påpekt når det gjelder gjennomgang av ulike bompengeprojekter, senest også ved den høringen vi hadde om Nordhordlandsbrua. Konklusjonene og det som kom på bordet der, er et bevis på at planleggingsystemet har vært for dårlig.

Når det gjelder driften, som bompengeselskapene har stått for, har de mottatt statsgarantier for sine lån, noe som har medført at byggherre og driftsoperatør ikke har gjort jobben sin fullt ut. Derfor synes vi fra Fremskrittspartiets side at vi i hvert fall bør be Regjeringen utrede og vurdere en annen organisering av bompengeprojektene, basert på at bompengeselskapene skal ha en selvstendig økonomi og et selvstendig økonomisk ansvar for de oppgavene de tar på seg. Da vil vi få bompengeselskaper som tar det hele og fulle økonomiske ansvaret for både prognoser, kalkyler, utbygging og drift som disse prosjektene medfører.

På dette området er vi nødt til å tenke nytt. Og nok en gang: På dette området er det Fremskrittspartiet som går i bresjen, ved at vi vil sette dette på dagsordenen. Vi ser at noe må gjøres. Norske bilister og brukere er lei av å bli melket når det gjelder bompengefinansiering og andre tiltak fra statens side, når staten ikke tar ansvaret fullt og helt og bruker mer penger på trafikkavviklingen, på de viktige utfarts- og innfartsårene vi skal ha, spesielt i de sentrale strøk.

På bakgrunn av det vil jeg fremme Fremskrittspartiets mindretallsforslag, som er:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere en annen organisering av bompengeprojekter basert på selvstendig økonomisk ansvar for bompengeselskapet.»

Om ikke forslaget blir vedtatt i dag, våger jeg den påstanden at når vi runder et nytt årtusenskifte og kommer inn i dets politiske virkelighet, er dette vurderinger som kommer til å bli foretatt, og ute i det nye årtuset – når det har gått en tid – er jeg overbevist om at den glupe regjeringen kommer opp med at dette kanskje er måten å gjøre det på.

Presidenten: Vidar Kleppe har teke opp det forslaget han sjølv refererte.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg synes – naturlig nok – det er fornuftig at Riksrevisjonen nå har gjennomgått disse bompengeprojektene som vi snakker om i dag, både fordi jeg prinsipielt selvfølgelig mener vi må ha god kontroll og oppfølging når vi krever inn midler fra borgerne, og også fordi jeg, som de fleste vet, mener bompengainnkrevning ofte vil være en god måte å få realisert nødvendige investeringer på. Jeg tror at slik – og beslektet – finansiering vil være en viktig del av vegpolitikken fremover, og det er derfor avgjørende at vi har god

kontroll og styring med slik utbygging, slik at vi blir trygge på at ressursene nyttes best mulig.

Jeg tror også at oppmerksomheten og gjennomgangen fra Riksrevisjonen vil bidra til at man holder klart fokus også på effektiviteten i bompengeskjevingen.

Når det så er snakk om statlig styring og kontroll med bompengeprojekt, vil jeg likevel peke på et forhold som jeg tidligere kanskje har savnet litt i den offentlige debatten om disse spørsmål.

Et bompengepoeplegg er et statlig/lokalt partnerskap, der hver av partene har sin klart definerte rolle å spille. I denne forbindelse er det lokale myndigheters ansvar bl.a. å finne en hensiktsmessig organisering av bompengeskjevingen. Det normale er at det blir opprettet et aksjeselskap til å stå for denne innkrevingen.

Skal staten påvirke slike selskap, må det skje gjennom avtaler eller ved at eierne – i de fleste tilfeller kommunene – utarbeider vedtekter som åpner for statlig styring.

Det sentrale element for statlig påvirkning av den enkelte bompengeselskaps aktivitet er gjennom den avtale som inngås med selskapet. I dag nyttes en såkalt standardavtale, som regulerer forholdet mellom staten og selskapet. Dersom avtalen ikke følges opp, eller det er mislighold på andre måter, kan vegmyndighetene si opp avtalen, med den følge at selskapet mister retten til å kreve inn bompenger. Staten har altså et middel til å påvirke og styre selskapet dersom det er nødvendig.

Når det gjelder den daglige drift av bompengeselskap, er jeg av den klare oppfatning at dette i utgangspunktet er eierens ansvar. Et bompengeprojekt kommer jo som regel i stand etter forutgående søknad, der lokale myndigheter har signalisert klar politisk vilje til å delta. Når lokale myndigheter ønsker å kreve inn midler fra bilistene, må vi samtidig forutsette at de samme myndighetene vil ha interesse av å begrense driftskostnadene mest mulig. Det er ikke naturlig at staten tar over dette ansvaret, og jeg tror at et fortsatt lokalt ansvar på dette området vil bidra til god effektivitet.

Av innstillingen går det likevel fram at Stortinget ønsker at departementet vurderer ytterligere tiltak for å bedre den statlige oppfølgingen. Jeg kan derfor opplyse at Samferdselsdepartementet for en tid tilbake har bedt Vegdirektoratet om å gjennomgå den nevnte standardavtalen for å se om det er punkter som kan forbedres.

Jeg vil også understreke til avslutning at jeg tror både Regjeringen og Stortinget er enige i behovet for effektiv innkreving, og fra min side kan jeg forsikre at disse spørsmålene vil inngå i de vurderinger som gjøres når det gjelder pågående og framtidige bompengeprojekt. Jeg vil også vise til de klare retningslinjer for kostnadsstyringen for bl.a. slike prosjekt som ble trukket opp i budsjettproposisjonen for 1998.

Jørgen Kosmo (A) (komiteens leder): Jeg er enig med statsråd Dørum i at skal man få til det han kaller en dugnadsånd, er man nødt til å bruke lokalt engasjement og også bruke instituttet som er etablert gjennom bompengefinansiering. Jeg er også enig i at når lokale krefter går sammen og tar et ansvar i forhold til å låne, forskutte-

re og finansiere utbygging av statlige vegprosjekter, bør de også ha ansvaret for at virksomheten drives innenfor økonomisk forsvarlige rammer.

Jeg er også enig i at ettersom dette er statlige utbyggingprosjekter og Stortinget er nødt til å ha en viss oversikt over hvor mye av samfunnets midler som brukes til vegutbygging, må det lages retningslinjer. Det imidlertid må være en klart bedre oppfølging av, er at disse retningslinjene følges og at Stortinget gjennom de årlige vegbevilgninger har anledning til å regulere dette, slik at det ikke alltid er bilistene som skal få ansvaret ved dårlig økonomisk styring eller gale prognoser for utbyggingen. Det er her vi må ha oppfølging. Jeg har ikke noen tro på, som Fremskrittspartiet, at organiserer man dette på en helt annen måte, skal det nødvendigvis gi så veldig mye bedre resultater. Jeg tror systematikken i å ha et lokalt ansvar for dette i og for seg er god nok, hvis avtalegrunnlaget er godt nok. Det kan det være mulig at det er grunn til for de statlige myndigheter å gå inn og se på. Er avtalegrunnlaget godt nok? Er de premissene som Stortinget fatter sine vedtak på, godt nok utredet? Vi har jo sett at Stortinget gang på gang har vært inne og behandlet endringer i disse prosjektene etter hvert som man har sett at pengene ikke strekker til.

Når det er sagt, må jeg få lov til å si at det høres ut som, når man snakker om dugnadsfinansiering, bompengefinansiering og det ene med det andre, at det da åpner seg utømmelige pengestrømmer som skal komme inn og redde Veg-Norge. Men vi snakker jo om nasjonens penger uansett. Og hvis det norske folk har mulighet til å øke sitt bruttonasjonalprodukt med 2 pst. i løpet av et år, og velger å bruke 3 pst. i økning på vegutbygging, er altså dette huset nødt til å foreta innstramminger på andre områder, og det uavhengig av om det er staten som finansierer det direkte, eller om man samler pengene inn gjennom bompengefinansiering. Vi må ikke miste det faktum av syne at det ikke bare er snakk om å få andre finansieringsmetoder, det er også snakk om totale prioriteringer av samfunnets ressurser. Derfor er det Stortinget som er nødt til å være seg sitt ansvar bevisst og behandle disse prosjektene. Men jeg er helt enig, det er grunn til å se på om premissene og avtalegrunnlaget er så moderne som det burde være.

Vidar Kleppe (Frp): Det komiteleder Kosmo nå redegjorde for, og det synet han gav uttrykk for, er med og bekrefter det vi har hevdet i Fremskrittspartiet hele tiden, at gang på gang står vi på Stortingets talerstol og snakker om disse prosjektene i ettertid, etter at vi delvis har hatt runder som dreier seg om at Stortinget må inn og gjøre endringer når det gjelder finansiering av ulike prosjekter.

Og gang på gang sier vi at vi skal trekke lærdom av det som har skjedd gjennom både den manglende planleggingen, finansieringen og driften av ulike prosjekter, og at neste gang må vi gjøre det på en langt bedre måte.

Vi har imidlertid ikke sett noen særlig bedring på dette området. Det vi har sett, er at vi må gjennomgå hele systemet på nytt, vi må prøve å få til et system som plasserer ansvaret på en bedre måte, der vi får en mulighet til å strekke

dem som ikke følger de vedtakene som er fattet om planlegging/økonomi, eller som overser det som statlige myndigheter, Stortinget og andre, har vedtatt. I mange av disse sakene er det som vi har gjennomgått i kontrollkomiteen, grensetilfeller som også ligger under Samferdselsdepartementets og samferdselskomiteens ansvarsområde.

Så jeg er glad for at en vil trekke lærdom, men jeg konstaterer at flertallet på Stortinget ikke vil gjøre noe konkret ved å være med på å opprette et nytt system – i hvert fall få en vurdering av et nytt system – som gjør at en kan få skilt klinten fra hveten og få en mulighet til å plassere ansvaret der det hører hjemme.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 5. (Votering, sjå side 3297)

S a k n r . 6

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende styring og samordning av IT-virksomheten i justissektoren (Innst. S. nr. 166 (1998-99), jf. Dokument nr. 3:5 (1998-99))

Vidar Kleppe (Frp) (ordfører for saken): Jeg kan forsikre Stortinget om at Innst. S. nr. 166 er interessant lesning. Den blir spesielt interessant når det er IT-virksomheten i Justisdepartementet og de underliggende etatene vi snakker om. For Justisdepartementet skal jo påse at lov og rett følges i dette landet – når det er fattet vedtak, skal det følges opp. Derfor har komiteen merket seg at når det gjelder Riksrevisjonens gjennomgang av styring og samordning av IT-virksomheten i justissektoren, sammenfaller de konklusjonene som Justisdepartementet selv trekker, langt på vei med konklusjonene i Riksrevisjonens undersøkelser av det igangsatte arbeidet for å bedre samordningen av IT-virksomheten.

Vi vet også at under Justisdepartementet har det i den siste tiårsperioden pågått betydelige IT-prosjekter innen de ulike delene av justissektoren. Formålet med den undersøkelsen vi har hatt nå, har vært å vurdere om IT-satsingen innen justissektoren har en samordning, og om de igangsatte prosjektene bidrar til å nå målene om en kostnadseffektivitet og en kvalitet i arbeidsprosessen som en kan se seg tjent med. Derfor er følgende problemstillinger belyst:

- Er Justisdepartementets styring av IT-virksomheten i justissektoren ivaretatt på en tilfredsstillende måte, og i hvilken grad legges det vekt på samordningen av IT-virksomheten?
- Er det planlagt med effektiviseringsgevinster, og er de blitt realisert innenfor de enkelte IT-prosjektene?

Når vi gjennomgår og ser det viktige arbeidet som Riksrevisjonen har gjort, vil komiteen sterkt understreke at den overordnede styringen for å nå målet i lang tid har vært mangelfull innen justissektoren, ved at det ikke er utarbeidet en overordnet IT-strategi, og ved at IT-strategiene for delsektorene er ivaretatt på avdelingsnivå i departementet.

IT-enhetene har også påpekt den manglende koordineringen, de uklare signalene og den mangelfulle over-

ordnede styringen fra departementets side. Og det har medført at fagavdelingene har vært mer opptatt av resultatene innen egen sektor og i mindre grad av den samordningen som har vært det overordnede målet – at en skal samordne seg på tvers av sektorene. Justisdepartementet har heller ikke presisert og konkretisert målene når det gjelder kostnadseffektivitet og kvalitet i form av hensiktsmessige resultatkrav i tildelingsbrevene. Derfor er komiteen bekymret over at undersøkelsene viser at fagavdelingenes IT-strategier inneholder for få målsettinger for å sikre gjenbruk og flyt av informasjon på tvers av straffesakskjeden, når dette har vært en forutsetning for å nå de målsettingene som en har innenfor hele sektoren.

Komiteen deler heller ikke synet til Politiets datatjeneste, som har gitt uttrykk for at departementets målsetting om samordning på tvers av straffesakskjeden har begrenset nytteverdi. Komiteen mener at det må være en forutsetning at departementet i sin etatsstyring sikrer at alle til enhver tid arbeider mot de samme målene innen IT-virksomheten. Komiteen er også bekymret over at de konkrete effekter av Justisdepartementets samordningsbestrebelse ikke står i forhold til det angitte amisijsjonsmålet. Derfor må dette arbeidet gis høy prioritet.

Komiteen deler videre Riksrevisjonens syn at de vedtatte IT-strategier må bli fulgt opp av departementet, og at etatene, bl.a. ved å utarbeide realistiske målsettinger, må bidra til at de målsettingene som Stortinget og sektoren selv setter, blir fulgt opp i praksis. Komiteen er derfor glad for og har merket seg at departementet ifølge det svarbrevet som har kommet til Riksrevisjonen, og som er referert, vil tilstrebe at samordningsmål om kostnadseffektivitet og kvalitet blir presisert i form av hensiktsmessige resultatkrav i tildelingsbrevene, og at det blir etablert bedre rutiner for nyttevurderinger og oppfølging av effekten av samordningstiltakene.

Komiteen har også understreket at det er viktig at Justisdepartementet snarest får en avklaring om informasjonssikkerhet og personvern i forhold til gjenbruk og flyt av informasjon innen justissektoren. Vi ser at spørsmålet om informasjonssikkerhet og personvern i forhold til gjenbruk og flyt innen hele sektoren har vært et viktig spørsmål. Komiteen har derfor understreket viktigheten av at departementet i samarbeid med Datatilsynet snarest får en avklaring på problemstillingene rundt kriminalomsorgens bruk av elektronisk innsatsregister i forbindelse med utveksling av informasjon vedrørende innsettelse, permisjoner og løslatelse. Komiteen understreker at det er viktig at Justisdepartementet får den avklaringen, og at dette arbeidet blir gitt den prioriteten som en enstemmig komitee understreker viktigheten av.

Komiteen har merket seg at gjennomføringen av IT på lokalt nivå er gitt noe lavere prioritet enn det som en har forutsatt. Det kan derfor synes som om det er langt fram før den totale gevinsten av Lokal IT kan synliggjøres. Dette arbeidet må også følges opp i det videre arbeidet og i den videre prosessen fra departementets side.

Helt til slutt: Komiteen understreker Riksrevisjonens vurdering at det er viktig at prosjektene følges opp særskilt, både med hensyn til framdrift og med hensyn til at

de planlagte gevinstene blir brukt til politiooperativt arbeid, slik som bl.a. justiskomiteen forutsatte i Busjettinnst. S. nr. 4 for 1995-96.

Jeg vil råde Stortinget til å gjøre det vedtak som kontrollkomiteen har tilrådd, nemlig at Dokument nr. 3:5 for 1998-99, om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende styring og samordning av IT-virksomheten i justissektoren, vedlegges protokollen, og forutsetter at den nye justisministeren snarest mulig følger opp de viktige utfordringene og kravene som både Riksrevisjonen og en samlet komite har kommet med når det gjelder denne viktige sektoren.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 6. (Votering, sjå side 3297)

S a k n r . 7

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om å omgjøre det betingede amnestiet for utlendinger som er berørt av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene (Innst. S. nr. 172 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:25 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir avgrensa til 1 time og 15 minutt, og at taletida blir fordelt slik på gruppene:

Arbeidarpartiet 25 minutt, Framstegspartiet 10 minutt, Kristeleg Folkeparti 10 minutt, Høgre 10 minutt, Senterpartiet 5 minutt, Sosialistisk Venstreparti 5 minutt, Venstre 5 minutt og Tverrpolitisk Folkevalde 5 minutt.

Vidare vil presidenten gjere framlegg om at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg av hovudtalarane frå kvar partigruppe og etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

Vidare blir det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det blir sett som vedteke.

Bjørn Hernæs (H) (ordfører for saken): Det er en 10 år gammel sak vi behandler i Stortinget i dag, og utvilsomt kan det legges forskjellige betraktninger til grunn ved vurderingen av denne saken. Den kan oppfattes som en hyllest til norsk rettssikkerhet som viser hvordan enhver tvil kommer den anklagede til gode, hvordan uselviske organisasjoner, advokater og enkeltmennesker arbeider i den gode saks tjeneste mot en urettferdig og byråkratisk administrasjon, og hvordan opposisjonspolitikere engasjerer seg på den samme siden. Jeg har imidlertid også hørt, bl.a. i pressekreter, brukt betegnelsen «kynisk populisme» som et uttrykk for disse holdningene.

Det er også mulig å se denne saken som uttrykk for hvordan løgn, bedrag og uhederlig adferd lønner seg i det norske rettssamfunn, hvordan godtroende politikere, organisasjoner og enkeltmennesker engasjerer seg med, må vi tro, de edleste motiver, men hvor resultatet blir at rett oppfatningen til folk tråkkes på og settes til side, og dermed at urett blir begått.

Og ikke minst er det mulig å se at en så langdryg, tvilsom og følelsesladet prosess er til skade, ikke bare for rettsbevisstheten, men også for de enkeltmennesker den var ment å skulle hjelpe. Dette kommer grelt til uttrykk ved at dersom man får den tilståelsen at det betingede amnestiet er gitt gjennom svindel og uredelighet, vil det i seg selv ha negativ signaleffekt. De enkeltpersoner det gjelder, plasseres i en mildest talt uheldig tvangssituasjon fordi de må gi opplysninger som de etter utlendingsloven § 47 kan straffes etter i neste omgang. Dette kan etter Høyres mening ikke oppfattes annerledes enn som en undergraving av prinsippet om at mistenkte i straffesaker kan nekte å avgi forklaring.

På mange måter er det en enestående og spesiell innstilling som foreligger, ikke bare fordi den på de vesentligste punkter er enstemmig i en meget sterk kritikk av saksbehandlingen, men også fordi denne kritikken bygger på Regjeringens egne opplysninger, slik disse er kommet frem f.eks. i justisministerens pressemeldinger av 6. mai 1998 og 17. desember 1998. Begge pressemeldingene er vedlagt innstillingen.

Opprinnelsen til dagens innstilling går tilbake helt til 1990 gjennom det som snart ble kjent som Gholam-saken. En asylsøker kom til Norge uten reisedokumenter og hevdet han var asylsøker fra Afghanistan. Senere er det påvist at han kom til Norge via Danmark, hvor han var på besøk med turistvisum for å besøke pakistanske slektninger. Visumsøknaden til Danmark er gjenfunnet. Tre år senere kom ektefelle og fire barn til Norge, igjen uten reisedokumenter. Ektefellen og barna fikk oppholdstillatelse i familiegjenforening. Senere er det påvist at alle fire gjentok «suksessen» som familiefaren hadde anvendt tre år tidligere, ved at også de kom til Danmark med turistvisum som pakistanske borgere for å besøke slektninger. Også disse visumsøknadene er senere gjenfunnet.

Med den samme type begrunnelser, nemlig manglende reisedokumenter og manglende utreisemuligheter, ble flere andre innvilget oppholdstillatelse i Norge. Sakene er blitt kjent som Quetta- og Laos-prosjektene, fordi de omhandler pakistanere fra det såkalte Quetta-området og thailandske borgere som hevdet at de var fra Laos.

På bakgrunn av konkrete opplysninger om disse sakene ble det høsten 1994 satt i gang et samarbeid mellom Utlendingsdirektoratet og Kripos i det såkalte Quetta-prosjektet. Det ble gjennomført omfattende etterforskningsarbeider, med bl.a. tilleggsavhør, språktester, beslag av omfattende bevismateriale og innhenting av visumsøknader i Danmark og Pakistan. Kripos samarbeidet med flere politidistrikt i Norge, med danske utlendingsmyndigheter og med danske Kripos. I desember 1994 ble det gjennomført en tjenestereise til Quetta med representanter for Utlendingsdirektoratet, Justisdepartementet og den norske ambassaden i Islamabad. Det ble etterforsket 14 enkeltsaker. I 13 av tilfellene viste det seg at asylsøkerne var pakistanske borgere. Opplysningene er senere bekreftet i den videre etterforskningen.

I april 1996 reiste representanter for Utlendingsdirektoratet og Kripos til Islamabad. Det ble foretatt kontroll av hele 21 000 visumsøknader til Norden og til Tysk-

land. Det ble bl.a. funnet 40 personer identifisert som pakistanske borgere, men bosatt i Norge som borgere av Afghanistan. De var alle kommet til Norge via Danmark med pakistanske pass og turistvisum for å besøke familier. Deretter ble de smuglet til Norge hvor de dukket opp som papirløse afghanske asylsøkere som hevdet de var flyktet ut via Iran. Det er unødvendig å understreke at ressursanvendelsen for å avdekke denne alvorlige kriminalitet har vært meget stor.

I sin pressemelding av 6. mai 1998 sier daværende justisminister:

«Etterforskningen i Quetta-prosjektet har vist at det har foregått en omfattende, systematisk og godt organisert menneskesmugling og illegal innvandring fra Quetta til Norge. De involverte er ikke flyktninger. Det er ingen ting i sakene som tyder på at de har hatt behov for beskyttelse. De har fått oppholdstillatelse på grunnlag av falsk forklaring både om nasjonalitet, identitet, reiserute og asylgrunnlag for øvrig. Menneskesmugling er ulovlig og belagt med straffansvar. Allmennpreventive hensyn og vernet av asylinstituttet tilsier at opplysninger om menneskesmugling tas alvorlig av norske utlendingsmyndigheter.»

Så langt Justisdepartementet. Så kan man spørre hvorfor i all verden hjemsendelse ikke ble gjennomført, men at det tvert imot ble et såkalt betinget amnesti gjennom en pressemelding den 17. desember 1998. Konklusjonen i denne pressemeldingen er imidlertid klar, og jeg siterer:

«Det er en forutsetning at norske myndigheter kjenner nasjonaliteten og identiteten til de utlendinger som bor i Norge. Det er på det rene at alle de personene som er knyttet til Quetta- og Laos-prosjektene, skaffet seg opphold i Norge ved hjelp av falsk nasjonalitet, identitet og forklaring.»

Og justisministeren la til:

«Vi regner imidlertid med at disse personene nå medvirker til å avklare sin rette identitet.»

Jeg har innledningsvis vært inne på at dette i og for seg er en underlig premiss, men like fullt forutsetter jeg at Regjeringen nå gjør alvor av sine egne premisser. Tidsfristen for de aktuelle personene til å klargjøre de krav daværende justisminister stilte i ovennevnte pressemelding, løp ut i månedsskiftet april-mai. Jeg er kjent med at det senere er blitt innvilget en ytterligere – kort – utsettelse. Det er derfor med spenning jeg ser frem til at justisministeren i dag klargjør – uten noe utenomsnakk – hvilke tiltak som blir foretatt i forhold til dem som fortsatt ikke måtte ha oppfylt de krav daværende justisminister Aure stilte i pressemeldingen av 17. desember 1998.

Justiskomiteen retter en nådeløs kritikk mot den oppførsel de påståtte asylsøkerne har vist. En samlet justiskomite, bortsett fra Fremskrittspartiet, sier i innstillingen:

«Flertallet slutter seg til departementets presisering at konsekvensen av ikke å oppfylle disse betingelsene er at de aktuelle personene ikke vil bli omfattet av amnestiet og at de i så fall må returnere til sine hjemland.»

At Fremskrittspartiet ikke er med på dette, skyldes selvsagt at de har gått ut av akkurat den siden av innstillingen.

Jeg ser frem til klargjøringen – dette ikke minst fordi daværende samferdselsminister Odd Einar Dørum den 11. september holdt en følelsesladet appell til støtte for Gholam-familien og til og med undertegnet et opprop til støtte for at familien skulle få bli. Jeg har forståelse for at begrepet «voksenopplæring» ikke oppfattes som noen kompliment i Regjeringen, og jeg er mottakelig for forslag til andre dekkende formuleringer.

Med den presisering komiteens flertall har foretatt, bl.a. med bakgrunn i Regjeringens eget hefte og egne formuleringer og konsekvensen av ikke å følge myndighetenes spilleregler, er det synd at ikke også Fremskrittspartiet kan følge komiteflertallets ønske om at dokumentet blir vedlagt protokollen. Gjennom komiteens behandling har forslagsstillerne fått bred anerkjennelse for intensjonen i forslaget, og jeg venter, som sagt, på justisministerens bekræftelse i så måte.

Det er også beklagelig at i hvert fall Arbeiderpartiet viker tilbake for å støtte merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet om at Regjeringen ikke burde ha innvilget amnestiet, og at vi forutsetter en mer konsistent behandling i fremtiden. Det var ikke minst Arbeiderpartiets egne justisministere som fikk unngjelde for den daværende opposisjons holdning i disse spørsmålene.

P e r O v e W i d t h hadde her tatt over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Saksordføreren har tidligere også gått ut i media og gitt uttrykk for at det er en samlet komite som retter en sterk og skarp kritikk mot Regjeringen og departementet. Det har selvfølgelig avstedkommet mange reaksjoner, ikke minst hos meg, som undres på hvor saksordføreren har fått dette fra.

Det som faktisk skjer, er at departementet og statsråden i det som er lagt fram for komiteen, meget sterkt selv understreker at her har det foregått ting som departementet ikke vil sanksjonere som en framgangsmåte som skal benyttes av folk heretter. Tvert imot er det tatt et meget sterkt oppgjør med den form for villedning av norske myndigheter som denne saken viser. Derfor er det ikke komiteens flertalls mening – i hvert fall ikke meningen til medlemmene fra det partiet som jeg representerer – gjennom noen av merknadene å gi uttrykk for at Regjeringen her har hatt en dårlig hånd med framstillingen, eller at saksbehandlingen har vært elendig. Det er ikke det som ligger i det. Vi understreker og uttrykker at dette ikke må gjenta seg i fremtiden. Men det foreligger en del omstendigheter som gjør at man konkluderer slik som man gjør. Og jeg tillater meg derfor å spørre saksordføreren om hva det er i fellesmerknadene som tilsier at saksordføreren går så høyt på banen og profilerer så sterkt at det her er et flertall som kritiserer Regjeringen.

Bjørn Hernæs (H): Jeg må vel ha lov til å si at dette var en overraskende replikk. Det vesentlige er hva regjeringspartiene er med på i innstillingen. Hvis representan-

ten Finn Kristian Marthinsen ønsker å oppfatte det som en kompliment til Regjeringens håndtering av denne saken, så gjerne for meg. For egen del ser jeg mer frem til den presisering som justisministeren vil foreta i forhold til det som nå er sakens kjerne, at det ble gitt et betinget amnesti med helt bestemte premisser. Tidspunktet for premissene er utløpt – det utløp i månedsskiftet april-mai. Jeg er kjent med, gjennom telefonhenvendelser til departementet, at det er gitt en ytterligere såkalt kort frist. Det er presisert at den dreier seg om ca. to ukers tid. Vi er altså med andre ord etter alle solemerker å dømme i den situasjon at vi nå må avvente hva Regjeringen vil foreta seg mot de menneskene som har foretatt seg ting som gjør at en samlet komite skriver at den

«legger vekt på at det hverken av etiske eller praktiske hensyn må godtas en praksis hvor ulovlig opptreden i forhold til norske myndigheter gir preferanse for å få opphold og senere statsborgerskap i Norge».

Som sagt: Hvis representanten Marthinsen oppfatter dette som en lovprisning av Regjeringens handlemåte i saken, så gjerne for meg. Det vesentlige er at vi er enige om – hvis jeg forstod ham riktig – at vi ikke skal ha noe mer av en slik praksis.

Og som sagt: Hva vil Regjeringen foreta seg i den aktuelle situasjonen vi nå står overfor?

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Jeg konstaterer at representanten Hernæs ikke har dekning for det han har sagt, gjennom det som nå er skissert i svaret på min replikk. Derfor syns jeg at representanten skal bestrebe seg på i framtiden å lese innenat det som faktisk står skrevet. Da ville han ha sett at det faktisk er i overensstemmelse med de vurderinger som departementet selv gjør.

Jeg konstaterer med dette at det er stor enighet – også i forhold til Regjeringen – om at dette ikke er ønskelig for framtiden.

Bjørn Hernæs (H): Det er lite sannsynlig at denne replikkvekslingen fører oss noe særlig lenger. Selv er jeg som saksordfører særdeles godt fornøyd med den enighet vi har kommet frem til gjennom komiteinnstillingen. Jeg føler slik sett ikke behov for å legge noe mer til.

Så får jeg bare for ordens skyld, slik at det skal bli stående, fastslå at de konstateringer som representanten Marthinsen foretar, står helt og holdent for hans egen regning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Astrid Marie Nistad (A): Framstegspartiet fremmar i dette dokumentet eit forslag om å omgjøre eit betinga amnesti gitt til om lag 250 personar som bur i Noreg. Det betinga amnestiet vart gitt av Justisdepartementet den 17. desember 1998, etter først eit vedtak om utvisning frå Noreg.

Den saka som dette dokumentet omhandlar, er på ingen måte ei ny sak, den har versert i pressa og i det politiske miljøet i fleire år. Det er her snakk om ei gruppe menneske som norske myndigheiter har bevis for kjem frå eit anna land enn det dei sjølve har sagt at dei gjer –

dvs. pakistanske borgarar som hevdar å vere frå Afghanistan, Quetta-området, og thailandske borgarar som hevdar å vere frå Laos. Dei mest kjende av dei som amnestiet omfattar, er familien Gholam.

Då Arbeidarpartiet sat i regjering, fekk vi massiv kritikk frå opposisjonen fordi vi vedtok å tilbakekalle opphaldsløyvet og utvise familien Gholam. Blant kritikarane var m.a. dei partia som i dag sit i regjering. Den gongen meinte dei at Arbeidarpartiet ikkje var humant nok i flyktning- og asylpolitikken. Thorbjørn Jagland sa den gongen som statsminister her i Stortinget:

«Det er helt riktig at vi skal ha en human flyktningpolitikk, men det er ikke ensbetydende med at vi skal ha en flyktningpolitikk uten regler. Vi må ha regler som det er mulig å håndheve, for at vi skal kunne ha en human flyktningpolitikk.»

Som sagt hagla kritikken – mot justisminister Grete Faremo og seinare Gerd-Liv Valla, ikkje minst frå dagens statsminister Kjell Magne Bondevik. Det kan vere grunn til å stille seg spørsmålet: Er dagens amnesti gitt fordi ein ikkje skal verte tatt i løftebrot? Dersom så er tilfellet, viser løftepolitikken seg også her å gi backlash.

Då det vart regjeringsskifte i 1997 og regjeringa Bondevik overtok, uttalte dåverande justisminister Aud-Inger Aure at det var veldig nyttig og viktig vaksenopplæring å kome i regjeringsposisjon. Det er ikkje mine ord om vaksenopplæring, men ei gjentakning av det som vart sagt den gongen.

Justisminister Aure var også ein av dei som talte varmast til fordel for å la familien Gholam verte i Noreg. Aure sa i eit intervju med Aftenposten den 10. mai 1998:

«Det Gholam-familien har gjort, er å oppgi falsk identitet for å skaffe seg opphold i landet. Det er illegal innvandring og bryter med norsk lov.»

Avgjerda om å sende familien ut vart dermed halden ved lag.

Men deretter gjorde altså Regjeringa heilomvending og gav familien Gholam og dei andre som er omfatta av dei såkalla Quetta- og Laos-prosjekta, eit betinga amnesti i Noreg.

For det første ønskjer eg å peike på at slik vakling frå Regjeringa si side ikkje tener nokon av partane. For det andre er det oppsiktsvekkande at justisministeren her har gitt amnestiet under slike vilkår at desse personane må medverke til å avklåre sin rette identitet. Det betyr at ulovleg framferd i forhold til norske myndigheiter her har gitt preferanse for å få opphald i Noreg. Med andre ord: Berre ein innrømmer at ein faktisk har oppgitt falsk identitet, er det i orden. Det er altså slik at dersom ein går med på at ein kjem frå det landet Regjeringa seier at ein kjem frå, og i tillegg også innan ein frist dokumenterer dette, ja, då kan ein få verte i Noreg. Det er oppsiktsvekkande at Regjeringa her på nytt kan stimulere til å oppgi falsk identitet. Kva slags praksis er dette egentleg? Og spørsmålet melder seg om dette vil gi preferanse ved liknande framferd frå departementet si side i framtidige saker. Eg håpar ikkje det.

I desse sakene står vi overfor eit systematisk lovbrøt i forhold til norske utlendingsmyndigheiter, og både Utlendingsdirektoratet og Kripos har gjennom Quetta-pro-

sjektet måtta utføre eit stort etterforskningsarbeid med m.a. tilleggsavhør, språktestar, beslag av omfattande bevismateriale og innhenting og gjennomgang av visumsøknader i Noreg og Pakistan. I dette arbeidet har Kripos måtta samarbeide med fleire politidistrikt i Noreg, danske utlendingsmyndigheiter og danske Kripos. Det har gått med store ressursar, både personellmessig og økonomisk, til denne etterforskinga.

Illegal innvandring og menneskesmugling er ulovleg og belagt med straffeansvar etter utlendingslova § 47. Dette må det ikkje vere nokon som helst tvil om. Komiteen, også vi frå Arbeidarpartiet, er opptekne av dei allmennpreventive omsyna i slike saker, nett fordi dei er så omfattande, så kompliserte og så vanskelege å etterforske. Komiteen legg difor vekt på at det korkje av etiske, humane eller praktiske omsyn må godtakast ein praksis der ulovleg framferd i forhold til norske myndigheiter gir preferanse for å få opphald og seinare statsborgarskap i Noreg. Justisminister Aure sa i pressemeldinga at dette var ei enkeltstående handling, og at avgjerda var teken under sterk tvil. Eg vil likevel åtvare mot denne typen politiske avgjerder. Når nokon er her i landet utelukka på falskt grunnlag, er det ulovleg innvandring.

Arbeidarpartiet er – som resten av komiteen – svært skeptisk til bruk av amnesti som generelt verkemiddel og vil difor åtvare mot ein praksis der uærlig og uheldig åtferd gir opphaldsløyve. Vi må vere på vakt overfor misbruk av asylinstituttet, og det sa også tidlegare justisminister Aure.

Eg er med andre ord samd med forslagsstillarane i at vi i denne saka talar om eit brot på utlendingslova. Men eg, Arbeidarpartiet og resten av fleirtalet i komiteen er ikkje samd i at vedtaket bør omgjerast. Fleirtalet i komiteen gir i merknadene uttrykk for at ein anser at dette vedtaket likevel er gjort innanfor det som må reknast å vere departementet og Regjeringa sitt myndighetsområde. Det er òg slik at dersom vi her skulle ha gått inn for å omgjøre vedtaket, ville det ha vore stortingsregjereri, og slik praksis ønskjer Arbeidarpartiet ikkje å legge opp til.

Menneskesmugling er ein trussel mot tryggleiken i dagens internasjonale samfunn. Det er viktig at vi kjempar mot denne forma for organisert kriminalitet, og eg føreset at Regjeringa følgjer opp dette. Samstundes har vi eit ansvar for dei som kjem til Noreg som verkeleg har eit legitimt behov for vern, og som ikkje oppgir falsk identitet for å få lov til å verte her. Det er desse personane vi må verne om og hjelpe. Det treng vi ein human innvandringspolitikk for å gjere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bjørn Hernæs (H): Representanten Nistad holdt et meget klart innlegg, i tråd med den brede enighet det er om denne saken. Allikevel er det et punkt Arbeiderpartiet ikke ville være med på, og det går inn på den situasjonen bl.a. som skapes for asylsøkere, hvis vi skal være så elskverdige å kalle dem det, som blir utsatt for dragkamp mellom forskjellige interesser, organisasjoner og myndigheter i år etter år. Det fremgår av innstillingen at også departementet, Regjeringen, er av den klare oppfatning

at personer omfattet av Quetta-prosjektet ikke oppfyller vilkårene for opphold i Norge. Så fant de en rekke andre årsaker til å gi dem det allikevel. Dette er Høyre og Fremskrittspartiet uenig i. Jeg skulle gjerne vite hva det kommer av at Arbeiderpartiet ikke vil være med på en formulering om at det er «et svært uheldig signal å sende at man gjennom trenering og uærlighet kan oppnå opphold» i Norge. Vi sier også at vi mener at amnestiet ikke burde vært gitt, og at «praksis med utsendelse i de tilfeller hvor asylsøker har gitt feil opplysninger opprettholles i fremtiden».

Når vi ikke vil støtte Fremskrittspartiets forslag helt ut, er det fordi vi ønsker å opprettholde skillet mellom regjeringens arbeidsområde og Stortingets. Men det forutsetter at Stortinget gir den klare føringen at Regjeringen gjør slik den selv sier, og slik Stortinget forutsetter at den gjør. Jeg vil gjenta spørsmålet: Hvorfor i all verden kunne ikke Arbeiderpartiet være med på fellesmerknaden fra Fremskrittspartiet og Høyre?

Astrid Marie Nistad (A): Eg vil gjerne få lov til å understreke at den kritikken som vi er med på frå Arbeidarpartiet si side, er veldig sterk sett i forhold til det som er utført av Regjeringa i denne saka. Eg meiner at den innstillinga som ligg føre, er dekkande for kritikken, og at merknaden frå både Høyre og Framstegspartiet i realiteten berre er ei gjentakning av det som er sagt tidlegare av ein samla komite. Eg trur at ein samla komite har ein langt sterkare merknad i ein slik samanheng, for vi ønskjer ikkje ei gjentakning av ein situasjon som den vi har hatt i denne saka gjennom ein så lang periode. Med den kritikken som har vore frå opposisjonen, ønskjer vi frå Arbeidarpartiet si side å vise at vi har ein ryddig måte å gå fram på i høve til slike saker. Kritikken kjem vi med. Det ansvaret som ligg hos ei regjering, får også ei regjering ta ansvar for. Men å utsette den for kritikk krev vi rett til å gjere når vi er i opposisjon, og det har vi gjort i denne innstillinga.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Jan Simonsen (Frp): I 1990 reiste Gholam Hussain fra sin hjemby Quetta i Pakistan til København for å besøke en slektning. Han reiste på visum som pakistansk borger. Senere samme år dukket han opp i Norge uten pass og søkte om asyl som flyktning fra Afghanistan. Tre år senere kom også Gholams ektefelle og fire barn til Norge. De reiste også først til Danmark på pakistansk pass for å besøke en slektning, for deretter å dukke opp i Norge uten pass og med påstander om å komme fra Afghanistan. Da Gholam Hussain stilte opp i norsk rett sju år senere for å klage på et utvisningsvedtak, var han ikke i stand til å forklare seg på norsk. Han hadde inntil da ikke vært i arbeid, men hadde levd i samtlige av disse sju årene på norske skattebetalere.

Denne familien er ikke den eneste som har kommet til Norge fra denne pakistanske byen. Utlendingsdirektoratet og Kripos foretok i årene 1994-1996 et omfattende etterforskningsarbeid med tilleggsavhør, språktester, inn-

henting av visumsøknader i Danmark og Pakistan og beslag av bevismateriale etter ransakinger og avdekket at ca. 40 pakistanske statsborgere fra denne byen levde i Norge som afghanske flyktninger. I en pressemelding fra 6. mai 1998 skriver Justisdepartementet at det er avdekket en «omfattende, systematisk og godt organisert menneskesmugling og illegal innvandring fra Quetta til Norge». Det blir slått fast i pressemeldingen at de involverte ikke er flyktninger, og at ingenting tyder på at de har behov for beskyttelse. I alt seks saker med tilknytning til pakistanere fra Quetta har vært prøvd for norske domstoler. Det foreligger til sammen ti dommer og kjennelser. Justisdepartementet ble frifunnet i samtlige saker.

En enstemmig justiskomite påpeker i denne saken at vi står ovenfor et systematisk lovbrudd som har båndlagt store ressurser for både UD og Kripos. En enstemmig justiskomite slår fast at det verken av etiske eller praktiske hensyn må godtas en praksis hvor ulovlig opptreden i forhold til norske myndigheter gir preferanse for å få opphold og senere statsborgerskap i Norge. Komiteen uttrykker skepsis til bruk av amnesti som generelt virkemiddel og advarer mot en praksis der uærlighet og uredlig atferd gir oppholdstillatelse i Norge. I dette ligger det selvsagt, slik saksordføreren også gav uttrykk for, en meget sterk kritikk av Regjeringen, for Regjeringen har faktisk belønnet uærlighet og uredlig framferd gjennom å gi amnesti. Så om Regjeringen nå både tar selvkritikk og kritiserer seg selv, ligger det i alle fall i formuleringene fra komiteen en knallhard kritikk av den praksis som Regjeringen har ført.

Til tross for disse fakta, til tross for at vi står overfor en massiv illegal innvandring og menneskesmugling, til tross for at pakistanere fra Quetta bevisst har løyet om sin bakgrunn og til tross for at disse personene ikke er i fare i sitt hjemland og ikke vil ha problemer med å reise tilbake til en by hvor de har mange slektninger, har Regjeringen vedtatt å tillate disse falske flyktningene å bli værende i Norge kun på den betingelsen at de innrømmer at de er løgnere. Det er ganske oppsiktsvekkende. Det fjerner enhver konsekvens i norsk asyl- og flyktningpolitikk og ethvert prinsipp om likebehandling, ettersom andre innvandrere som har løyet om sin bakgrunn, er blitt utvist etter like langt opphold i Norge.

Jeg konstaterer at ingen andre partier støtter Fremskrittspartiets forslag om å be Regjeringen omgjøre vedtaket om betinget amnesti. Resten av Stortinget aksepterer med andre ord Regjeringens amnesti, til tross for den verbale kritikken i komitemerknadene. Påskuddet for å godta at svindlere og løgnere, som verken er forfulgt eller i fare, og som ikke vil ha problemer med å reise tilbake til sitt hjemland, får bli i Norge, er at vedtaket om amnesti er gjort innenfor det som må antas å være departementets myndighetsområde. Det er en argumentasjon som ikke står til troende, i alle fall ikke fra Arbeiderpartiets side. Dette partiet har jo i andre saker akseptert at Stortinget blander seg inn i avgjørelser som normalt sorterer under Regjeringen. Det skulle være nok å vise til forslaget fra representanten Kjell Opseth i IT Fornebu-saken. Vi må derfor gå ut fra at det er en manglende vilje

til å rydde opp som ligger bak stemmegivningen. Vi får bare konstatere at stortingsflertallet, dvs. alle partiene utenom Fremskrittspartiet, i praksis godtar å belønne svindel og juks.

Jeg vil til slutt ta opp Fremskrittspartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Jan Simonsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Harald Hove (V): Jeg må innrømme at jeg hadde atskillig sans for representanten Simonsens sammenligning mellom IT Fornebu og det foreliggende forslaget fra Fremskrittspartiet.

Det jeg imidlertid vil spørre representanten Simonsen om direkte, er det forhold at forslaget legger opp til å instruere Regjeringen om å omgjøre et forvaltningsvedtak. Spørsmålet er om representanten Simonsen har avklart om Regjeringen vil ha adgang til å omgjøre dette forvaltningsvedtaket etter reglene om omgjøring av forvaltningsvedtak. Hovedregelen er jo at når et enkeltvedtak er truffet, er det bare hvis det foreligger en klage at det er adgang til å omgjøre vedtaket. Forvaltningens adgang til å omgjøre egne vedtak er svært begrenset.

Det spørsmålet som da ville kunne oppstå, hvis Stortinget skulle instruere Regjeringen og departementet om å omgjøre et vedtak, og som faktisk etter alminnelige forvaltningsrettslige regler ikke ville ha adgang til å omgjøre vedtaket, er: Hva ville da være representanten Simonsens vurdering av hva Regjeringen i så fall skulle gjøre?

Jan Simonsen (Frp): Disse spørsmålene har komiteen forsøkt å få avklart gjennom et brev til Stortingets administrasjon, uten å ha fått noen avklaring. Min holdning er at vi får gjøre dette vedtaket, og så får eventuelt de personene som måtte bli utvist, klage det nye utvisningsvedtaket inn for norsk rett og prøve det for en domstol.

Astrid Marie Nistad (A): Det var samanlikninga representanten Simonsen gjorde mellom IT Fornebu og asylinstituttets prinsipp og regelverk som fekk meg til å ta ordet.

Eg har lyst til å spørje: Med bakgrunn i eit fleirtalsvedtak i Stortinget der ein kan ha grunnlag for å tru at Regjeringa ikkje følgjer opp vedtaket frå Stortinget, og pålegg ho å gjere det – er det ikkje ein viss forskjell på det formelle og det institusjonelle, når Stortinget har gitt Regjeringa mynde til å ta ei avgjerd i desse sakene, på grunnlag av det regelverket som er gitt med omsyn til amnesti? Det kunne ha vore moro å få ei litt meir omfattande grunngjeving enn det representanten Hove fekk når det gjaldt dei prinsippa, for eg ser ein viss forskjell på desse to sakene.

Jan Simonsen (Frp): Det er helt klart at Regjeringen også i denne saken har handlet i strid med de signalene som tidligere er kommet fra Stortinget. Den enstemmige komitemerknaden forklarer jo soleklart at Stortinget ikke

ønsker en slik form for saksbehandling i framtiden. Deri ligger det altså en kritikk og en klar undertone av at man mener Regjeringen her har gjort noe som Regjeringen egentlig ikke burde ha gjort. Da må det være mulig for Stortinget å få omgjort dette vedtaket. Dette er et vedtak som ikke gjelder bare en enkelt sak og en enkelt familie. Dette er et vedtak som gjelder en stor gruppe med mennesker som er kommet ulovlig til Norge, og som sådan er saken så stor at den i utgangspunktet burde vært lagt fram for Stortinget til behandling, spesielt fordi den strider mot de vanlige retningslinjene som Stortinget har vedtatt ved behandling av utlendingsloven. Jeg ser ingen problemer med at dette vedtaket bør omgjøres av Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): For Kristelig Folkeparti og denne regjeringen er det en viktig målsetting å bekjempe organisert kriminalitet. Til den organiserte kriminaliteten hører bl.a. menneskesmugling, enten det gjelder å smugle inn andre eller seg selv gjennom illegal innvandring.

Den gruppe mennesker som vi omtaler i Innst. S. nr 172, dreier seg om ca. 250 personer. Det er ingen tvil om at disse har kommet til Norge og fått oppholdstillatelse under feilaktige forutsetninger. Gjennom et nitid og omfattende arbeid har norske myndigheter avslørt de faktiske forhold. De involverte enkeltpersoner og familier er ikke regulære flyktninger, og de er heller ikke forfulgt i landet de kommer fra. Dersom det disse menneskene har opplyst, var sant, ville innvilgningen av opphold ikke bydd på problemer, men de har fått oppholdstillatelse i Norge på grunnlag av falsk forklaring både om nasjonalitet, identitet, reiserute og asylgrunnlag for øvrig. Dette er svært alvorlig, og Kristelig Folkeparti deler den bekymring for asylinstituttet som kommer fram i pressemelding nr. 24/98 fra Justisdepartementet. De allmennpreventive hensyn krever at man følger opp med konsekvens når noen bevisst undergraver asylinstituttets autoritet. Et slikt anslag er tilfelle i denne saken. Regjeringen har meget sterkt understreket denne siden av foreliggende sak.

Når Regjeringen likevel velger å gjøre et unntak i den saken vi har til behandling, skjer det på bakgrunn av vurderinger Kristelig Folkeparti deler. Det handler for det første om den lange faktiske botiden mange har hatt, ja noen helt opptil 12 år, for det andre om den tilknytning de aller fleste har fått til Norge når de har fått bo her uten at tillatelse er trukket tilbake, eller at hjemsendelse er iverksatt, og for det tredje hensynet til at det er mange barn dette angår.

Men det er også knyttet betingelser til amnestiet, dette for at norske myndigheter skal kjenne nasjonaliteten og identiteten til de utlendinger som bor i Norge til enhver tid. Det er altså et betinget amnesti som ikke skal danne presedens for framtiden.

Saksordføreren uttaler til TV 2 og også her i salen i dag at en samlet komite kritiserer Regjeringen. Det er feil. I Kristelig Folkeparti deler vi de betenkeligheter også Regjeringen har, samtidig som vi slutter oss til vurderingen som fører til konklusjonen.

Det neste prinsipielle spørsmål som Dokument nr. 8:25 reiser, er om Stortinget kan gi Regjeringen instruks ved plenarvedtak om hvordan myndigheten gitt i medhold av utlendingsloven skal utøves. Da er det interessant å se hva Stortingets administrasjon svarer på det. Etter at de har referert fra ulike autoriteter på området, sier de at «vi går ut fra at det ikke er spesielle holdepunkter i utlendingsloven for å tolke den slik at Stortinget i plenum ikke kan gi instruks om hvordan den skal praktiseres». På en måte konkluderer man med at den nyeste teori går på at

«Stortinget med bindende virkning for regjeringen kan vedta instruks i plenum selv om regjeringens myndighet er regulert i lov, både generelle instruks og instruks i enkeltsaker, og at slike instruks vil være bindende for regjeringen».

Videre sies det:

«Imidlertid må det antas å være en forutsetning for at Stortinget skal kunne gjøre et slikt vedtak at det juridisk sett ikke vil være noe til hinder for at regjeringen kan følge instruks som Stortinget eventuelt vedtar. Instruks må derfor f.eks. ikke stride mot noe som er bestemt i loven.»

Og videre:

«Som hovedregel har et forvaltningsorgan ikke adgang til å omgjøre et gyldig vedtak som det er gitt underretning om, når omgjøringen vil være til skade for noen som vedtaket angår. Såvidt vi forstår, vil en omgjøring av amnestiet måtte sies å være til skade for de personer som omfattes av det.»

Og videre:

«I den foreliggende saken synes de berørte privatpersoner å ha en sterk interesse i at amnestivedtaket blir opprettholdt, idet omgjøring av det kan få inngripende følger for dem.»

Derfor mener jeg det er riktig, slik som komiteen har kommet fram til i sitt flertallsforslag, at denne saken vedlegges protokollen.

Ågot Valle (SV): Jeg kan være enig i at denne saken reiser mange prinsipielle spørsmål, som flere har vært inne på. Men uansett hvordan man ser på det, er det et paradoks at denne saken kommer opp dagen etter 17. mai, da i hvert fall noen av oss snakket om frihet også for dem som av en eller annen grunn søker beskyttelse her hos oss. Vi snakket om verdien av det flerkulturelle Norge og om hvilke konflikter som kan oppstå når noen systematisk spekulerer i fremmedfrykt. Jeg synes det ligger en undertone hos Fremskrittspartiet, at det er nettopp det de gjør. Ingen er verdig å komme hit til landet hvis de ikke har hvit hudfarge eller har et norsk klingende navn, et nordisk eller kanskje et engelsk klingende navn, eller har en annen religiøs bakgrunn. Som sagt: Jeg synes det er mye av denne holdningen som ligger under.

Heldigvis har lokalsamfunn og enkeltpersoner slått ring rundt enkeltpersoner og familier som har vært truet med å bli kastet ut av Norge – som Gholam-familien og Juma Khan i Bergen. Der har arbeidsgiver, fagbevegelse og nesten hele formannskapet – minus Fremskrittspartiet – en-

gasje seg til støtte for hazaraen Juma Kahn. Gleden var stor da han fikk amnesti før jul. Men gleden ble dempet da det gikk opp for dem at dette var et betinget amnesti.

Denne saken handler selvfølgelig også om justisministerens og departementets handlemåte da hazaraene i Norge fikk et betinget amnesti. En kan være uenig om hvorvidt det var lurt eller ikke lurt. I alle fall mener vi at det som var kritikkverdigg, var de betingelsene som ble knyttet og blir knyttet til amnestiet. Det ser ut til at departementet fremdeles mener at hazaraene fra Quetta-området får bli bare dersom de kan framlegge pakistanske pass – altså at de godtas bare dersom de kan hoste opp et pakistansk pass. Men som Juma Khan i Bergen sier: Hvordan skal jeg kunne hoste opp et pakistansk pass når jeg ikke er pakistaner? Forvirringen er stor i miljøet.

For oss i SV handler denne saka også om hazaraene fortsatt skal utsettes for en hekseprosess – en kafkask prosess – her i Norge. Komiteflertallet avviser Fremskrittspartiets forslag, men jeg synes at det fortsetter prosessene, og det problematiserer ikke at hazaraene har vært og er en av de mest forfulgte minoritetene i Afghanistan og også er en pariakaste i Pakistan.

Heller ikke kan jeg si at departementet har problematisert hva slags forfulgt minoritet hazaraene virkelig er. SV ber nå om at justisministeren ordner opp og lar dem som dette amnestiet gjelder, virkelig blir gitt amnesti, og at det ikke knyttes ytterligere betingelser til det – som at de skal hoste opp pakistanske pass, som de ikke er i stand til å framlegge.

Jeg vil minne om at departementet, gjennom sine mange husransaker, selv har kunnet konstatere at ingen oppbevarer pakistansk nasjonalitetspass. Pakistanske pass kan bare utstedes av pakistanske myndigheter. Gholam-familiens advokat har sendt utallige forespørsler, både til ambassaden i Oslo og til utenriksdepartementet i Pakistan, om nasjonalitet og pass for Gholam-familien. Til nå har svaret vært at Gholam-familien «so far available» ikke er pakistanske borgere, som det sies i brev.

Man kan komme med mange fordømmende ord om at mange har oppgitt gale opplysninger ved ankomst. Jeg mener at det ikke er bra, det er slett ikke bra. Men uansett har hazaraene vært her så lenge nå at de må få mulighet til å bli, få mulighet til å ta tak i livene sine. Justisministeren må som sagt ordne opp, og disse betingelsene om at man skal hoste opp pakistanske pass, når de ikke er pakistanere, må det også ordnes opp i.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Simonsen (Frp): Jeg blir selvsagt provosert over SV-representantens antydning om at dette hadde noe med hudfarge, fremmedfrykt eller at man ikke liker afghanske navn å gjøre. Hun må skjønne av innlegget mitt at hele poenget i denne saken er at disse menneskene etter Justisdepartementets vurdering ikke er i fare om de må reise tilbake til Pakistan. Poenget er at de faktisk er pakistanske statsborgere som er kommet ulovlig til Norge ved å kaste passet sitt og utgi seg for noe annet enn det de i virkeligheten er. Det er jo også slått fast gjennom

rettsavgjørelser. Det er prøvd for norsk rett i flere tilfeller – ikke bare i tilfellet med Gholam-familien.

Pakistan er faktisk ikke et land som det er håpløst å bo i. Jeg har besøkt venner i Pakistan og besøkt flere familier der og sett hvordan leveforholdene stort sett er. Det går an å bo i Pakistan. Mitt spørsmål må bli: Selv SV vil vel ikke åpne opp for alle pakistanske statsborgere som ønsker å komme til Norge?

Ågot Valle (SV): Nei, sjølsagt ønsker vi ikke å åpne opp for alle som vil komme til Norge. Ærlig talt tror jeg heller ikke at den store strømmen for å komme til Norge er der. Poenget er at jeg kan ikke se at noen noen gang har tatt fatt i det problemet at hazaraene er et forfulgt folk. Det er mange sakkyndige som har tatt fatt i det, men fra myndighetenes side kan jeg ikke se at det er tatt fatt i dette.

Når representanten Simonsen sier at det er OK å bo i Pakistan, og at ingen blir forfulgt der, må jeg si at det er klart at det er OK å bo i Pakistan. Men kan representanten Simonsen bevise for meg at hazaraene ikke er forfulgt der, at de ikke er en pariakaste, som flere sakkyndige sier?

Så er det slik at disse menneskene uansett ikke klarer å hoste opp et pakistansk pass, fordi pakistanske myndigheter ikke vil godkjenne at de er pakistanske borgere. Jeg har et brev som en av advokatene til disse familiene har sendt til Justisdepartementet. Det er stor fortvilelse i miljøet, fordi de klarer ikke å hoste opp disse pakistanske passene. Det er også en kjensgjerning at familien Gholam ble avvist ved den pakistanske grensen med den forklaringen at de var afghanske statsborgere.

Jan Simonsen (Frp): Det er altså en konflikt her mellom disse familiene som påstår at de kommer fra Afghanistan, og norske myndigheter og Justisdepartementet som hevder at de kommer fra Pakistan, og som også hevder at hazaraene ikke er forfulgt i sitt hjemland, Pakistan. Så er spørsmålet: Hvem skal da til syvende og sist være dommer her? Hvem skal treffe avgjørelsen om hvorvidt disse menneskene kommer fra Pakistan eller Afghanistan? Er det ikke da naturlig å la en norsk rett avgjøre dette spørsmålet? Det har faktisk en norsk rett gjort. Det har vært minst ti domsavsigelser der man har trukket den konklusjonen at disse personene kommer fra Pakistan. Og norsk rett har altså ut fra en vurdering av bevisførsel fra disse personenes forsvarere og fra det norske Justisdepartementet trukket konklusjonen. Så jeg sitter jo og lurer på om SV ikke i det hele tatt har tillit til norske domstoler.

Ågot Valle (SV): Jo heldigvis har vi et godt domstolsapparat her i Norge, men det spørs jo hva slags kilde man benytter seg av. Det er også et godt rettsprinsipp at tvilen skal komme tiltalte til gode. Jeg har lyst til å returnere spørsmålet. Jeg sitter som kjent ikke i justiskomiteen, og hvis SV hadde gjort det, hadde det kanskje kommet noen andre merknader også i denne saken. Men jeg vil spørre: Har komiteen noen gang benyttet seg av de

sakkyndige som finnes på dette området, og kalt inn dem til høringer, når man har behandlet saker av denne typen? Og jeg vil sitere fra et brev som en av advokatene til hazaraene har skrevet, hvor han sier:

«Muntlig har i tillegg ansatte ved den Pakistanske ambassade flere ganger fastholdt at Hazaraene uansett er afghanske statsborgere fra det tidspunkt de ble godkjent som afghanere av offisielle afghanske myndigheter.»

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Harald Hove (V): Det er på mange måter en vanskelig sak Stortinget har til behandling i dag. Det er en sak som gjelder mange personer og familier, og hvor i hvert fall saken som gjelder den ene av familiene, har skapt et sterkt engasjement, og mange av oss har vært engasjert på et tidligere tidspunkt til fordel for den familien.

Jeg tror nok det kan være grunn til en viss selverkjenning av at man kanskje kan ha trådt feil på grunn av manglende kjennskap til saken, og i og for seg en markering og demonstrasjon av at det å ha full kunnskap om en sak kan være vanskelig når man ikke sitter i en direkte beslutningsposisjon. Når det er sagt, vil jeg samtidig si at det er en sak og et saksforhold hvor det kan være en viss usikkerhet ved om alle forhold fullt ut er kommet til uttrykk, og hvor noe av problemet ved i en slik sammenheng å invitere Stortinget til mer konkrete standpunkter faktisk er at Stortinget er nødt til å forholde seg til et sakskompleks som man egentlig umulig vil kunne gå fullt inn i. Satt litt på spissen: På den ene siden har man full tillit til departementets vurdering av det faktiske grunnlag i saken, samtidig som man eventuelt gir uttrykk for kritikk med hensyn til andre vurderinger departementet har foretatt. Det må være klart at det at man systematisk gir uriktige opplysninger med det siktemål på uriktig grunnlag å få opphold i Norge, er ulovlig, og at det ikke skal kunne gi grunnlag for opphold.

Når man imidlertid så sterkt understreker dette med identitet og bakgrunn, og nærmest en slags entydig identitet, blir det for meg et tankekors og en motrefleksjon som går på om det alltid er helt enkelt for alle personer å ha full kontroll, full sikkerhet, når man er fratatt identifikasjonspapirer, og når kanskje også ulike land har ulike oppfatninger av hva som er riktig identitet. Dette sagt generelt og uten direkte referanse til den konkrete saken, men som en viss motrefleksjon i forhold til dette med sterk opptatthet av identitet.

Når det gjelder den konkrete saken, støtter Venstre det som har vært Regjeringens standpunkt, og gir i det vesentlige vår tilslutning til innstillingen og flertallsmerknadene der. Men jeg har lyst til fremheve en del momenter som faktisk taler for et vedtak slik det har blitt. Det er for det første den lange oppholdstiden som veldig mange av disse personene har hatt i Norge. Og det reiser og aktualiserer spørsmålet om en lengste tid for når det fortsatt kan være aktuelt å utvise personer på grunn av usikkerhet og uklarhet omkring identitet. Det må være myndighetenes ansvar å avklare identiteten så raskt som overhodet mulig, slik at den usikkerheten ikke blir hengende ved.

For det andre er det et tungt argument knyttet til barn som har vært lang tid i Norge, og som også har vært under utdanning i Norge. Og for det tredje har de – i hvert fall noen av dem – vært sendt ut av landet og blitt nektet mottatt i det land de har vært sendt til. Det blir i seg selv et moment, selv om feilen måtte ligge hos myndighetene i det landet man har sendt dem til. Jeg må også få lov til å komme med den lille merknaden at jeg langt på vei deler Høyres oppfatning i spørsmålet om å stille betingelse i forhold til bruken av amnesti.

Så til det spørsmålet som jeg tok opp i en replikk til representanten Simonsen, nemlig det omgjøringspålegget som ligger i forslaget fra Fremskrittspartiet. Jeg syns ikke jeg fikk noe tilfredsstillende svar i det replikksvaret som representanten Simonsen kom med. Dersom Stortinget skulle treffe vedtak i samsvar med Fremskrittspartiets forslag – hvilket vi heldigvis kan regne med at man ikke kommer til å gjøre – ville man faktisk kunne sette departementet og Regjeringen i en tvangssituasjon: enten å skulle følge et stortingsvedtak, eller å treffe et vedtak og da samtidig risikere å treffe et vedtak som rettslig sett er uriktig. Jeg hadde håpet at jeg hadde fått det svaret fra representanten Simonsen at det lå det forbehold i forslaget at departementet ikke fant det rettslig umulig å oppfylle det som var implisitt i vedtaket.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bjørn Hernæs (H): Jeg må få lov til å gi uttrykk for at jeg langt på vei var glad for å høre innlegget fra representanten Hove. Det viser i hvert fall at ett av regjeringspartiene, selv om det ikke er representert i komiteen, slutter seg til det som et flertall sier i innstillingen.

Det er allikevel noe jeg har lyst til å få presisert og kommentert. Selvsagt har vi heller aldri hevdet at ikke dette er en sak som har flere sider, i så fall ville jo livet vært enkelt. Men vi er kommet til en konklusjon, både Regjeringen og et meget klart flertall. Det står i flertallsmerkknaden – alle unntatt Fremskrittspartiet, men det er altså spesielle årsaker til at de ikke er med:

«Flertallet vil allikevel påpeke at departementet i brev til justiskomiteen 12. februar 1999 understreker at norske myndigheter må kjenne den rette nasjonaliteten og identiteten til de personene det gjelder og at man bare godtar fremleggelse av ekte og gyldige henholdsvis pakistanske og thailandske nasjonalitetspass. Flertallet slutter seg til departementets presisering at konsekvensen av ikke å oppfylle disse betingelsene er at de aktuelle personene ikke vil bli omfattet av amnestiet og at de i så fall må returnere til sine hjemland.»

Dette er en formulering som burde være forholdsvis tydelig å lese. Alle de argumentene som man har hatt før, om lang oppholdstid og barn f.eks., de blir jo ikke mindre aktuelle etter hvert som månedene går. Til tross for det formulerer et flertall i Stortingets justiskomite at hvis man ikke får oppfylt disse nærmere presiserte betingelsene, så skal de sendes hjem igjen. Jeg vil gjerne få lov til å spørre: Deler representanten Hove denne formuleringen?

Harald Hove (V): Først kan jeg gi uttrykk for tilfredshet med at representanten Hernæs også understreket at saken har flere sider, og at den sånn sett kanskje ikke er helt uproblematisk for svært mange, enten man måtte ende på det ene eller andre standpunkt.

Jeg har gitt uttrykk for å være enig med flertallet, og det står jeg ved. Men jeg må også samtidig få lov til å gi uttrykk for at jeg syns at det aktuelle forbeholdet, det at man på en måte eksplisitt skal si at det man tidligere har sagt, er galt, at det skal være en betingelse for å få oppholdstillatelse, i hvert fall ikke er uproblematisk. Jeg vil ikke uttale meg på en slik måte at det uten videre binder departementet fullt ut i en videre behandling hvis det skulle oppstå komplikasjoner omkring det.

Astrid Marie Nistad (A): Det var med interesse eg lytta til representanten Hove sin start på innlegget her i stad. Eg hadde ei kjensle av at han på ein måte la lista slik at ein kunne tenkje seg at det kanskje ikkje var gjort grundig nok arbeid i departementet, og alt som har vore gjort frå KRIPOS og Utlendingsdirektoratet, når det gjeld å finne ut av om desse innvandrane har oppgitt falsk identitet og såleis skaffa seg opphald i landet på feil grunnlag. Eg har berre lyst til, med bakgrunn i at også Venstre sit i regjering, å spørje om Venstre i Stortinget ikkje støttar fullt opp om det som tidlegare justisminister Aure den gongen sa, at Gholam-familien f.eks. har oppgitt falsk identitet for å skaffe seg opphald i landet, og at det er illegal innvandring og bryt med norsk lov. Står Hove og Venstre her i Stortinget på den sakshandsaminga som har vore gjort og det som her er sagt, og støttar dei det som her vert sagt, sett i forhold til den behandling som har vore gjort?

Harald Hove (V): Det kan være litt vanskelig i behandlingen av en konkret sak å holde helt klart fra hverandre utsagn om standpunkter knyttet til den konkrete saken på den ene siden, og mer generelt ulike spørsmål og problemstillinger utenom konkrete saker.

Jeg må få lov til å si at jeg ønsker å vike litt tilbake for det å gå inn i og ta konkret standpunkt til en helt aktuell konkret sak så lenge vi er i den situasjonen at vi nå engang ikke får oss forelagt hele det saksmaterialet som departementet faktisk vil sitte med. Men jeg konstaterer det, og i det ligger at manglende hundre prosent tilslutning ikke er det samme som at man ikke aksepterer eller i og for seg går ut fra at departementet har gjort en ordentlig og skikkelig jobb. Og det vil være en holdning jeg vil prøve å innta uavhengig av hvilken partifarge en aktuell justisminister måtte ha, og uavhengig av den posisjon en selv sånn sett måtte ha i forhold til den enkelte justisminister. Det var vel kanskje det jeg faktisk innledningsvis var inne på, at man kanskje hadde gått vel langt i å signalisere standpunkt i denne saken fra en dels side da det var en annen justisminister enn den sittende, og tok faktisk noe selvkritikk i forhold til det. Det er en holdning jeg også vil prøve å ha. I det ikke å si hundre prosent at dette er riktig, ligger i og for seg ikke noe annet enn en litt

prinsipiell tilbakeholdenhet i forhold til å gå inn og ta eksplisitt standpunkt til en konkret sak.

Jan Simonsen (Frp): Representanten Hove brukte som et slags generelt argument at etter at en familie – og spesielt barn – har bodd i Norge et visst tidsrom, et visst antall år, er det tvilsomt om de bør utvises. Dette er en form for argumentasjon jeg har hørt mange ganger, men som jeg egentlig aldri har forstått.

Det er jo mange familier i Norge som flytter frivillig, og barna flytter med foreldrene, enten fra én by til en annen by, eller fra ett land til et annet land, som f.eks. mange barn som har foreldre som er diplomater og som flytter på seg både titt og ofte og barna flytter med. Er det så mye verre for barn av innvandrere eller flyktninger å måtte følge med foreldrene tilbake til et annet land enn det er for alle disse familiene og barna som flytter frivillig? Det kan jeg med min beste vilje ikke forstå, og slettes ikke når de – som i dette tilfellet – flytter til sitt opprinnelige hjemland, hvor de, slik departementet har slått fast, har en betydelig slekt. Det er det ene.

Det andre er: Det at faren i denne familien nå har oppholdt seg i Norge i ni år og resten av familien i seks år, skyldes familien selv; det skyldes familiens manglende vilje til å godta det første utvisningsvedtaket. De har kjørt denne saken videre for de norske domstolene, og dermed har de automatisk fått forlenget oppholdet i Norge.

Mener representanten Hove det er riktig at en slik uthalingstaktikk skal belønnes med fast opphold i Norge?

Harald Hove (V): Jeg registrerte for det første at representanten Simonsen i replikken ikke tok opp det forhold knyttet til forslaget og forslaget form som jeg i mitt innlegg mest direkte utfordret ham på. Det får jeg bare ta til etterretning.

Det at man har hørt et argument mange ganger, gjør det selvfølgelig ikke riktig i seg selv. Men det er ikke gitt at det nødvendigvis er galt, selv om representanten Simonsen ikke fullt ut har forstått de svar han måtte ha fått.

Det er faktisk en forskjell på å flytte frivillig og flytte fordi man er nødt til det, fordi man blir utvist. Det er det ene. Det andre er at skal man ta for seg hvordan en flytting vil virke på det enkelte barn, må man faktisk gå inn i den konkrete saken og i forhold til det enkelte barn. Her vil det måtte bli mer generelle vurderinger. Jeg tror nok at i mange av de eksemplene som representanten Simonsen nevnte, vil det by på færre problemer for barn å flytte enn det vil gjøre i en god del av de sakene vi her har med å gjøre, bl.a. gjennom det å måtte ha prøvd å tilpasse seg og tilvenne seg en annen kultur og så bli sendt ut igjen under tvang, kanskje med foreldre som på langt nær er innstilt på og motivert for nødvendigvis å gjøre det beste ut av situasjonen. Kort sagt tror jeg ikke det er mulig å gi noe helt enkelt, generelt svar og si at det for alle barn vil være skadelig og for ingen barn uskadelig. Men jeg tror absolutt det vil være momenter i dette som kan tilsi at det faktisk vil være et større problem for barn i en utvisningssituasjon enn for barn som flytter fullt ut frivillig.

Jeg synes absolutt at tidsmomentet og tidslengden er et poeng. Jeg kunne nok være litt mer åpen for å diskutere spørsmålet om tidsfrist eller lengd på oppholdet for å avskjæres i forhold til spørsmålet om utreise osv.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Odd Einar Dørum: Stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen har fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen omgjøre sitt vedtak om betinget amnesti for utlendinger som omfattes av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene.»

Jeg viser da til Dokument nr. 8: 25 for 1998-99.

Justiskomiteens innstilling i saken er av 6. mai i år, og jeg har merket meg at komiteens flertall erkjenner at vedtaket om amnestiet er et vedtak som er gjort innenfor det som må antas å være departementets myndighetsområde, og at komiteens flertall med det har tatt departementets behandling av saken til etterretning.

Jeg vil likevel gjerne kommentere en del forhold rundt amnestiet i de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene, knyttet til både flertallets og mindretallets merknader i saken.

Jeg vil innledningsvis understreke at det i departementets pressemelding av 17. desember 1998 fremkommer at amnestiet for de pakistanske og thailandske borgere som ble omfattet av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene, var en engangsforeteelse. Tidligere justisminister Aud-Inger Aure viste også til at beslutningen var tatt under sterk tvil.

Regjeringen fant det imidlertid riktig å gi amnestiet til disse personene, da sakene er spesielle. De fleste av de aktuelle personene har hatt lang botid i og tilknytning til Norge. Noen av familiene hadde bodd i Norge i opptil tolv år uten at endelig vedtak var blitt truffet eller at negative vedtak hadde latt seg gjennomføre. Gruppene omfattet mange barn, og det dreide seg om et begrenset antall saker og personer. Amnestiet ble altså gitt av flere grunner.

Samtidig er det særlig viktig å merke seg den forutsetningen som amnestiet bygger på, at de personer som omfattes, må medvirke til å avklare sin rette identitet. Amnestiet er med andre ord gjort betinget.

Det er av helt avgjørende betydning at norske myndigheter kjenner nasjonaliteten og identiteten til de utlendinger som bor i Norge. Jeg ser i likhet med komiteen svært alvorlig på at personene knyttet til de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene, skaffet seg opphold i Norge ved hjelp av falsk nasjonalitet, identitet og forklaring. Det ble nedlagt et stort og helt nødvendig arbeid fra flere instanser for å avklare disse forholdene.

Jeg vil understreke at utlendingsmyndighetene vil fortsette arbeidet med å avsløre utlendinger som søker om opphold på grunnlag av falsk nasjonalitet eller identitet, eller har opphold på grunnlag av falsk nasjonalitet og identitet. Departementet har derfor klaggjort overfor de berørte personene og deres advokater at de berørte må dokumentere sin pakistanske respektive thailandske identitet og nasjonalitet ved framleggelse av ekte nasjonalitets-

pass. Den opprinnelige fristen har ikke gått ut for alle, da underretning om vilkår og frist er gitt den enkelte i egne brev som er sendt på forskjellige tidspunkt. Jeg kan imidlertid forsikre at sakene kontinuerlig blir fulgt opp.

Jeg vil informere Stortinget på egnet måte om oppfølgingen av amnestiet.

Jeg kan allerede nå opplyse at flere personer som omfattes av prosjektene, har kontaktet departementet og bekreftet at de vil framskaffe ekte nasjonalitetspass ved at de har henvendt seg til aktuell, herværende ambassade. Dette gjelder i hovedsak thailandske borgere. Disse personene har fått forlenget tidsfristen for å framlegge nasjonalitetspass.

Ved framleggelse av nasjonalitetspass vil det bli innvilget ny førstegangstillatelse. De aktuelle personene får med andre ord ikke tilbake sine tidligere tillatelser, da disse var gitt på grunnlag av uriktige forutsetninger. Eventuell vurdering av straffansvaret for å framlegge vesentlig uriktige opplysninger i medhold av utlendingsloven § 47 tilligger påtalemyndigheten. Gjeldende retningslinjer fra Riksadvokaten er at brudd på utlendingsloven i stor grad bør løses ved forvaltningsmessig reaksjon fra utlendingsmyndighetene. Vi gjør det ved å vurdere aktuelle personers tillatelser, tilbakekall og utvisning. Det er gjort i disse sakene. Departementet tar ikke sikte på å følge opp med anmeldelser i de sakene som får sin løsning gjennom amnestiet.

Jeg vil videre understreke at de personene som omfattes av amnestiet, er blitt informert om at amnestiet kun gjelder dersom de framleger pakistanske respektive thailandske nasjonalitetspass. Om denne betingelsen ikke blir oppfylt, vil de aktuelle personene måtte returnere til hjemlandet.

Med henvisning til mindretallets forslag om å omgjøre amnestiet, er det nødvendig for meg å påpeke at saken også har en juridisk side. Amnestiet har gitt de berørte personene et forhåndstilsagn om at det vil bli gitt oppholdstillatelse dersom de oppfyller betingelsen satt i amnestiet. De aktuelle personene har derfor en berettiget forventning om å få en tillatelse. Og som jeg nevnte tidligere, har flere personer gjort forberedelser for å imøtekomme den betingelsen som må oppfylles for å bli omfattet av amnestiet.

Det er også viktig å merke seg at alminnelige forvaltningsmessige regler på området setter klare begrensninger i adgangen til å omgjøre tilsagn på et senere tidspunkt. Det er alminnelig antatt at hensynene som tilsier omgjøring, må være vesentlig mer tungtveiende enn hensynene som tilsier opprettholdelse. Det vesentligste argumentet mot amnestiet er at det kan gi uheldige signaleffekter. Skadevirkningene i denne forbindelse er imidlertid redusert ved at det i amnestiet er presisert at dette er en engangsforeteelse, at det omfatter et begrenset antall personer og at det er satt bestemte vilkår.

Jeg mener at hensynet til dem som omfattes av amnestiet, må veie tyngre. En omgjøring vil ramme en rekke enkeltpersoner som allerede har fått en berettiget forventning om at oppholdstillatelse vil bli gitt. Oppholdstillatelsen er av vesentlig betydning for dem det gjelder, da den er grunnlaget for deres framtidige tilværelse i Norge.

På denne bakgrunn er jeg derfor av den mening at det betingede amnestiet som er gitt, verken bør eller kan omgjøres.

Når dette er sagt, vil jeg gjenta og understreke at arbeidet mot organisert kriminalitet, og også menneskesmugling, fremdeles er et prioritert mål for denne regjeringen. Det arbeides kontinuerlig med disse spørsmålene, og jeg kan nevne at Norge bl.a. har hatt en sentral rolle i den såkalte Budapest-prosessen, som er et bredt europeisk samarbeid med sikte på å håndtere ulovlig innvandring og menneskesmugling.

Jeg vil også knytte følgende kommentarer til saken: Det er ikke noe i denne saken som tilsier at utlendingsmyndighetene skal slippe av på det kontrollarbeidet de utfører generelt i utlendingssaker. Det vil bli videreført med den styrke som disse sakene tilsier.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at vi for øyeblikket har til behandling nye regler for tilbakekall av oppholdstillatelse. Vi har dette til vurdering, og jeg vil så snart som mulig komme tilbake med opplysninger om dette på en egnet måte.

Det er også i løpet av debatten reist opplysninger som jeg må få korrigere. Det ble hevdet av representanten Hernæs at jeg som samferdselsminister med levende engasjement hadde uttalt meg om denne saken. Det er ikke riktig. Jeg var ikke samferdselsminister i september 1997, men det er helt korrekt at jeg som kandidat til Stortinget uttalte meg med det nevnte engasjement. Så der har representanten Hernæs helt rett, men det var ikke samferdselsministeren som gjorde det. Representanten kan nok si at jeg ved sider av saken møter meg selv i døra, og det vedstår jeg meg helt klart og tydelig når man legger fram saken slik som den er. Jeg vil understreke at det som er myndighetenes plikt når man behandler en sak som dette, er å forholde seg til de forpliktelser som følger av å ha opphold i Norge, og utgangspunktet for dette. Utgangspunktet for dette er dokumenter som må kunne identifiseres.

Det kan hende at folk første gang de kommer til Norge, må bruke falsk identitet for å komme hit, men de plikter da å gjøre myndighetene oppmerksom på dette. Det er slik spillereglene må være dersom man skal håndtere det på en skikkelig måte. Det er også antydning i løpet av debatten at saken skulle være fremmet fordi tidligere stortingsrepresentanter som nå er regjeringsmedlemmer, skulle ha skapt en forpliktelse. Mitt utgangspunkt for å *stå* i denne saken er de argumenter som er framført i saken. Den lange botiden, den lange tiden uten effektiv gjennomføring av vedtak eller tilbake-sendelse er de reelle argumenter som ligger til grunn for amnestiet, og amnestiet er gitt på de vilkår som jeg nå skisserer, og som for øvrig er kjent for komiteen gjennom komiteens saksbehandling, noe jeg også har presisert ved det innlegget som jeg har holdt her i dag. Det er på det grunnlaget vi håndterer saken, og det kan ikke være noe annet grunnlag i saken.

Jeg vil også si det slik at en plikter å forholde seg til den innsikt en har i en sak, og jeg mener å ha gjort det ved det standpunkt jeg har tatt ved det innlegget som jeg nå har holdt.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Astrid Marie Nistad (A): Det er to spørsmål eg har lyst til å stille til statsråd Dørum – det første i samband med at Aud-Inger Aure sa at det i grunnen var ei god vaksenopplæring å komme i departementet og sjå slike saker frå den sida. Eg vil ikkje påstå at Dørum treng den same vaksenopplæringa i forhold til dette, men med bakgrunn i den kritikken som på mange måtar kom under behandlinga den gongen vi hadde justisminister frå Arbeidarpartiet, er eg glad for måten Hove uttrykte dette på i ein replikk, at det kan vise seg nyttig å vere litt mindre bastant og på mange måtar vere litt meir generell når ein frå Stortingets side uttalar seg i enkeltsaker. Men som statsråd er ein nøydd til å gå inn i enkeltsakene, og av den grunn vil eg spørje om statsråden er einig i det Thorbjørn Jagland sa i Stortinget den gongen han var statsminister, at ein er nøydd til å ha ein flyktningpolitikk som er eins, og at ein må ha eit regelverk for å kunne utøve ein human politikk.

Det andre spørsmålet er om statsråden står ved det han no sa, for i ein artikkel i Aftenposten den 16. mars i år vert det spekulert i om han vil kunne gå inn og gje «betingelsesløst amnesti» til desse familiane – spesielt Gholam-familien – med bakgrunn i at dei har problem med å framskaffe pass som viser kor dei kjem frå. Som statsråd er han også nøydd til å gå inn i og ta eit konkret standpunkt til dette spørsmålet. Han sa i innlegget sitt at dette vedtaket ikkje vil kunne verte omgjort. Eg håpar han står ved det og vil stadfeste det på nytt.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg tror jeg velger å overhøre at en representant – basert på en spekulasjon i en avis, og ikke på noe jeg har sagt – stiller et spørsmål om det jeg har sagt fra Stortingets talerstol er alvorlig ment eller ikke. Det tror jeg jeg velger å overhøre. La meg si det så tørt og enkelt som at jeg har holdt et innlegg – og det har jeg gjort.

Når det så gjelder det generelle i det første spørsmålet, om det er viktig å ha spillereglene, er jeg helt enig i at det er det. Jeg uttrykte det veldig klart da vi hadde den såkalte barnepikesaken til behandling. Jeg har sagt at jeg ønsker å opptre i henhold til spillereglene, og hvis jeg på enkelte punkter skulle føle at jeg har lyst til å gjøre noe som går videre enn de fullmakter jeg mener jeg har, skal jeg sørge for at Stortinget på behørig vis får en sjanse til å kvittere ut de grensene – for det er jo den ryddige måten man må jobbe på. Jeg har tenkt å jobbe på den måten, og jeg har gitt opptil flere eksempler. Jeg skal ikke gjenta dem nå, men la meg bare minne om ett enkelt av dem: Jeg har f.eks. fått den innsikt, når jeg nå sitter som statsråd, at for å få komme til Norge som spesialist, må du ha høyere utdanning og i tillegg oppfylle kravet om at du bare får komme hit dersom du faktisk fyller en bestemt jobb som ingen andre vil ha. Det er klart, en slik innsikt

vil selvfølgelig få meg til å handle – og kanskje i en noe annen retning. Jeg har da fått *den* innsikten som statsråd, akkurat som jeg i den saken vi behandler i dag, har fått den innsikten som framkom av mitt innlegg – og som gjør at jeg står ved det innlegget. Jeg gjentar gjerne det jeg tidligere har sagt fra Stortingets talerstol, og jeg har tenkt å opptre i samsvar med dette.

Når så representanten lurer på om levende mennesker av og til møter seg selv i døra, kan jeg bekrefte at det er en alminnelig livsvisdom at det er slik. Det er kun når man avslutter sin tankevirksomhet, at man ikke lenger møter seg selv i døra.

Bjørn Hernæs (H): Jeg håper justisministeren i sitt møte med seg selv traff en hyggelig person.

Ellers vil jeg bare si at slik jeg oppfattet innlegget fra statsråden, forteller det i klartekst at han har lest justiskomiteens innstilling og, så vidt jeg kunne forstå, fullt og helt merket seg hva som står der.

La meg også i denne alminnelige utveksling av livets begreper fortelle at selv Aftenposten kan man ikke alltid stole på. Det sitatet fra Aftenposten som jeg viste til, lød som følger:

«Hazarene må få bli i Norge.»

«Samferdselsminister Odd Einar Dørum holder 11. september 1997 en følelsesladet appell til støtte for Gholam-familien ...».

Jeg merker meg altså at heller ikke Aftenposten kan man lese uten å måtte koble inn litt historiske data, f.eks. i forhold til når denne regjeringen tiltrådte.

Når jeg likevel har tatt ordet, er det for å spørre om statsråden er villig til å være litt mer konkret i forhold til den videre behandlingen. Han sa at for enkelte av de angjeldende personer er ikke tidsfristen løpt ut. Hvis jeg forstår det riktig, må det bety at for enkelte *er* den løpt ut. Jeg har forståelse for at statsråden ikke har lyst til å stå på Stortingets talerstol og fortelle i detalj om den enkelte behandling, men jeg ville sette pris på å få en noe nærmere konkretisering av hvilket tidsperspektiv statsråden ser for seg her. Når vil han – ifølge Stortingets formulering, og som han selv sa – på en egnet måte orientere Stortinget om avslutningen av disse sakene?

Statsråd Odd Einar Dørum: Det sitatet fra Aftenposten som representanten Hernæs nevnte, kunne jo kanskje gi grunn til noen refleksjoner i forhold til personvern og data-sikkerhet i media – men jeg tror vi skal la det ligge. Det burde vel også mane til at det er alltid greit å sjekke primærkildene. Representanten, og andre, har for så vidt gjort det – det er jo kommet til uttrykk fra denne talerstolen.

Representanten sa at han ikke ønsket at jeg skulle gå i detalj om forvaltningspraksis. Nei, det har jeg heller ikke tenkt å gjøre. Det jeg har sagt om håndteringen av denne saken, har jeg sagt i mitt innlegg. Jeg har sagt at vi følger de enkelte sakene, og jeg har sagt at så snart sakene er konkludert, vil jeg på en egnet måte orientere Stortinget om dette. Det er det jeg vil si om saken nå. Og hvis jeg virkelig skulle gå lenger i dette, ville jeg drive direkte

saksbehandling fra Stortingets talerstol, og det ville være å bryte noen av de konstitusjonelle arbeidsdelingene, som representanten Hernæs på en presis og ryddig måte hadde med i sitt åpningsinnlegg. Etter at han ellers hadde anført sine synspunkter om sakens realitet, hadde han også helt presis og korrekt oppfatning av hvor ansvaret ligger, og hvordan ansvaret skal utøves av dem som har det.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg vil gjerne berømme statsråden for et ryddig innlegg. Min følelse er også at statsråden både har tatt innover seg og forstår den kritikken som en samlet komite reiser.

Det var likevel særlig én setning i statsrådets innlegg som jeg bet meg merke i. Jeg tror statsråden sa noe slik som at dette vedtaket verken bør eller kan omgjøres, og jeg vil derfor knytte noen kommentarer til forskjellen på «bør» og «kan». Brevet fra Stortingets administrasjon om Stortingets formelle muligheter er krystallklart. Der står det bl.a. følgende:

«Vi kan ikke se at det på dette området er særlige hensyn som tilsier at regjeringens myndighet skal utøves uavhengig av Stortinget, og vi går ut fra at det ikke er spesielle holdepunkter i utlendingsloven for å tolke den slik at Stortinget i plenum ikke kan gi instruksjoner om hvordan den skal praktiseres».

Videre heter det:

«Derfor skulle det i det konstitusjonelle forholdet mellom Stortinget og regjeringen ikke være noe til hinder for at Stortinget gjør et slikt vedtak som er foreslått i Dok. 8:25.»

Det er altså adgang for Stortinget til å stemme for det forslaget som Fremskrittspartiet har tatt opp i dag. Men det er like fullt gode grunner for at vi ikke bør gjøre det, og da er vi inne på det forvaltningsrettslige. Det er klart at Regjeringen overfor disse menneskene som har fått et tilbud, også har en forvaltningsmessig forpliktelse til å stå ved det. Og det er i grunnen det Stortinget her bøyer seg for, samtidig som det er krystallklart at det neppe er en serie av hurrarop som følger med det vedtaket som Regjeringen her har gjort.

Statsråd Odd Einar Dørum: En rekke representanter har merket seg at jeg har lest komiteinnstillingen. Det må man jo gjøre som statsråd, det skulle bare mangle. Men jeg har først og fremst lest brevet fra Justisdepartementet til komiteen, som gikk fra et regjeringsmedlem i en regjering jeg satt i. Jeg ville oppført meg ganske forunderlig hvis jeg plutselig skulle drive privatpraksis som regjeringsmedlem. Det er slik at Regjeringen taler med den stemme som den gir uttrykk for overfor Stortinget. Slik sett føler jeg meg selvfølgelig forpliktet av den forhistorie saken har, og som også har kommet til uttrykk i saken.

Når det gjelder mine vurderinger av «kan» og «bør», var de selvfølgelig ikke knyttet til noen polemikk mot uttalelsen som lå i saken, den tok sitt grunnleggende utgangspunkt i at komiteens flertall sa at man lå innenfor det myndighetsområdet som Regjeringen har. Men de var først og fremst knyttet til min vurdering av forvalt-

ningsmessige bestemmelser, altså de resonnementer som bl.a. representanten Hove tidligere har vært inne på, og som jeg synes det var min plikt å gå inn på som en del av saksforløpet når jeg som statsråd skal kommentere de ulike sider ved saken. Det var min bakgrunn for å bruke ordene, og ikke noe som knyttet seg til det som jeg skjønte vakte representantens undring.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 7. (Votering, sjå side 3297)

S a k n r . 8

Innstilling frå justiskomiteen om forslag frå stortingsrepresentantane Jan Simonsen og Kristin Krohn Devold om tilleggsøyving til politibudsjettet for 1999 for å oppretthalde uendra driftsbudsjett i politidistrikta (Innst. S. nr. 170 (1998-99), jf. Dokument nr. 8:38 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir avgrensa til 40 minutt, og at taletida blir fordelt med 5 minutt på kvar gruppe.

Vidare vil presidenten foreslå at det ikkje blir gitt høve til replikkar etter dei einskilde innlegga, og at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Presidenten ser det som vedteke.

Astrid Marie Nistad (A) (ordførar for saka): Det er i grunnen ikkje bruk for så lang tid for å kommentere denne saka. Som saksordførar viser eg til fleirtalsinnstillinga, som går ut på å avvise Dokument nr. 8-forslaget frå Framstegspartiet og Høgre. Det vil eg knyte nokre ord til.

Forslaget må sjåast på som ei politisk markering frå desse to partia. Når Stortinget to gonger i året har moglegheit til både å vedta og endre løyvingar i kjende budsjettpostar, er det eit uheldig signal å sende ut at Stortinget imellom desse budsjettbehandlingane som vi har, i desember ved nasjonalbudsjettet og ved revidert budsjett i juni, kan få tilleggsøyvingar. Dersom vi innfører ein slik praksis, vil det kunne føre med seg at alle kan gå inn og påverke budsjettet. Det vil føre til ei uryddig budsjettbehandling av kjende postar, som i realiteten kjem opp til behandling to gonger i året.

Fleirtalsinnstillinga går ut på å avvise forslaget, og viser til at vi kan ta politibudsjettet opp til vurdering i revidert nasjonalbudsjett. Det reviderte nasjonalbudsjettet ligg no her i Stortinget til handsaming, og det er naturleg at ein ser på desse postane i samband med det.

Frå Arbeidarpartiets side vil eg signalisere at vi vil vurdere justisbudsjettet i forhold til dei midlane som er tilgjengelege til kvar tid, slik at vi får ei heilskapleg vurdering og på den måten kan seie at vi brukar midlane på ein måte som kjem alle ledda i strafferettsprosessen til gode. Det vil vi også gjere i samband med revidert nasjonalbudsjett, som skal behandlast i løpet av juni.

Med bakgrunn i dette vil eg som saksordførar rå til at Dokument nr. 8-forslaget vert avvist, sidan det er høve til å ta det opp i revidert nasjonalbudsjett i juni.

Jan Simonsen (Frp): I fjor la Regjeringen fram et av de dårligste budsjettene for politiet på mange år. Det ble ikke satt av midler til en eneste ny stilling, og samtidig ble driftsbudsjettene kraftig redusert.

Fremskrittspartiet foreslo i sitt alternative statsbudsjett en økning på 290 mill. kr i forhold til dagens forslag. Det var i samsvar med ønskene fra Politiets Fellesforbund. Fremskrittspartiets budsjettalternativ ble nedstemt av Stortinget. Subsidiært måtte Fremskrittspartiet deretter stemme for Regjeringens forslag, men det ble kun akseptert etter at regjeringspartiene hadde godtatt å øke politibudsjettet med 100 mill. kr. Alternativet var å stemme for Arbeiderpartiets forslag, som ville gitt 100 mill. kr mindre til politiet. Disse 100 mill. kr ekstra var selvfølgelig ikke nok til å forhindre de problemene Fremskrittspartiet forutså da vi utarbeidet vårt eget budsjettforslag.

I dag er situasjonen kritisk ved de fleste politidistrikt. Vi får stadig melding om politimestre som må sende ut rundskriv om at det ikke skal rykkes ut etter kl. 16 med mindre liv og helse står på spill.

Politimesteren i Bergen skrev allerede 3. mars et brev til Justisdepartementet der han slo fast at den budsjettmessige underdekningen betyr at det ikke er tilstrekkelig med midler til bensin til patruljebiler, vedlikehold av bilene, fangetransport, reparasjon av politibåten og nødvendig overtid. Det er en situasjon som også justisministeren burde forstå er uholdbar. Det gir ikke publikum den servicen de burde ha krav på, og det gir selvsagt ingen muligheter til å trappe opp kampen mot den organiserte kriminaliteten. I Bergen må politimesteren løse problemet ved å holde 12 – 16 stillinger ledige ut året. Det er heller ikke holdbart dersom vi politikere mener alvor når vi understreker behovet for patruljerende politifolk i gatene for å forebygge vold og annen type kriminalitet.

Det er en krisesituasjon ved våre politikamre. Da kreves det kriseløsninger og handlekraft. I denne situasjonen har dessverre Justisdepartementet valgt å gjøre ingenting. Det er årsaken til at Fremskrittspartiet og Høyre foreslår tilleggsbevilgning. Dessverre ser det ut til at regjeringspartiene og den nye justisministeren fortsatt viser total handlingslammelse i kampen mot kriminaliteten. Forslaget om å løse den akutte krisen gjennom helt nødvendige tilleggsbevilgninger får ikke flertall, og i revidert nasjonalbudsjett foreslås det en ytterligere reduksjon av driftsmidlene til politiet istedenfor den økningen mange hadde håpet på. At det bevilges penger til nye stillinger, slik Fremskrittspartiet og Høyre stilte som krav for å støtte budsjettet i fjor høst, vil ikke kunne skaffe penger til bensin til politimester Wegners biler.

Under sin nyttårstale i år så statsminister Bondevik det norske folk rett inn i øynene og sa at politiet skulle styrkes. I virkeligheten har hans politikk ført til det motsatte. Så neste gang han holder nyttårstale, bør statsministeren lukke øynene.

Det er også grunn til å spørre om de 100 mill. kr som ble bevilget i tillegg til Regjeringens opprinnelige budsjettforslag i fjor, er blitt brukt etter forutsetningene for budsjettavtalen, nemlig å styrke det operative politiarbeidet gjennom mer midler til drift og til nye stillinger. Spesielt er jeg i tvil om 39 mill. kr som brukes innenfor årets budsjett til Schengen-implementering, ligger innenfor det som var ment da budsjettet ble vedtatt. Det kan altså tyde på at man har tatt midler som burde vært brukt til drift og operativt politiarbeid, og brukt til Schengen-implementering. Det er en problemstilling som en blir nødt til å komme tilbake til i forbindelse med det videre arbeidet med det reviderte budsjettet. Hvis det viser seg at det er tilfellet, er det et klart brudd på budsjettavtalen med Høyre og Fremskrittspartiet og er etter min mening med på å undergrave tilliten til Regjeringen. Men som sagt: Det er en problemstilling som vi er nødt til å gå nærmere etter i sømmene i forbindelse med den videre oppfølgingen av det reviderte budsjettet.

Jeg vil da til slutt ta opp forslaget i innstillingen fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Presidenten: Representanten Simonsen har teke opp det forslaget han refererte til.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): Kristelig Folkeparti hører til flertallet i komiteen, som avviser forslaget om å etterbevilge 50 mill. kr for å styrke driftsbudsjettet for politi- og lensmannsetaten. Det blir for uryddig å gå inn i en budsjettdiskusjon på ett område innen justissektoren.

Når det må strammes inn, kan mange sektorer føle behov for mer penger, og de må gjerne si ifra. Som politikere skal vi lytte og ta det med oss i de vurderinger vi skal gjøre neste gang vi har budsjett til behandling.

En erfaren politiker har sagt at det er viktig å kjenne detaljene for å kunne legge de lange linjer og rammer som en skal styre etter. Noe annet er det å gå inn på detaljnivå for å overprøve de faglige vurderinger som ligger til grunn i denne saken, for fordelingen i budsjettet er ikke vårt ansvarsområde. Vi har heller ikke den nødvendige kompetanse til å gjøre det. I tillegg bør vi være ydmyke nok til å innse at vi kan ha noen huller i det helhetlige overblikket som er nødvendig, spesielt i et så stort departement som Justisdepartementet.

I tillegg oppfattes det som ligger i dette Dokument nr. 8-forslaget, å være på grensen til å gi en yrkesgruppe spesielle budsjettforhandlere.

Både Høyre, Fremskrittspartiet og sentrumspartiene ble invitert til departementet for å møte både politisk ledelse og embetsverk, der vi fikk en gjennomgang av hvilke vurderinger som lå bak budsjettet for politi- og lensmannsetaten for 1999. For noen av oss var det en bekrefteelse på at departementet hadde tatt komiteens og Stortingets signaler om prioriteringer på alvor, og vi fant ingen grunn til å kritisere det som var gjort.

Representantene Krohn Devold og Simonsen fant det likevel nødvendig å komme med et Dokument nr. 8-forslag om etterbevilgning på 50 mill. kr i tillegg til de

100 mill. kr som var øremerket til politiet i budsjettavtalen mellom sentrumspartiene, Høyre og Fremskrittspartiet. Avtalen var grei nok, men det er tydelig at noen har tenkt og tatt for gitt at det lå mer inne enn det som er nedfelt skriftlig. Det kommer til syne i merknadene. Utover det har det ingen hensikt å bruke tid på å gå inn i en slik diskusjon her og nå, for vi er snart inne i en periode hvor vi skal diskutere revidert budsjett.

Kristin Krohn Devold (H): Jeg reagerer nokså sterkt på at representanten Åse Wisløff Nilssen karakteriserer Høyres budsjettforelegg her om 50 mill. kr som uryddig. Det er lov å være uenig, men denne regjeringen har utmerket seg særlig ved flere ganger å foreslå tilleggsbevilgninger på ulike områder få uker etter at Stortinget hadde gjort sitt budsjettvedtak i desember. Det kan ikke være slik at når det ene partiet foreslår en tilleggsbevilgning, er det ryddig, og når andre partier foreslår en tilleggsbevilgning, er det uryddig. Regelen må være den samme for alle.

Dernest vil jeg si at Høyres hensikt med å stå så hardt på i forhandlingene med Regjeringen før jul om en tilleggsbevilgning til politiet, selvfølgelig var at politiet skulle ha reelle frie midler til å øke innsatsen mot kriminalitet. Derfor var vi også svært glad for at vi fikk gjennomslag for 100 mill. kr ekstra til dette. Men da det allerede i januar kom sterke reaksjoner fra alle politiets organisasjoner, både Politiets Fellesforbund, Politiembetsmennesenes Landsforening og Norges Lensmannslag, som dokumenterte at realiteten ble en nedgang i de variable driftsutgiftene med 50 mill. kr, var det grunn til å se nærmere på om forutsetningene for budsjettavtalen var fulgt opp. Og det er helt riktig, som det ble sagt: Vi fikk et møte med departementet, vi fikk en gjennomgang, og gjennomgangen viste at departementet hadde lagt opp til langt større kutt på de variable driftsmidlene i det statsbudsjettframlegget som ble lagt fram, enn det både politiet og de berørte organisasjoner hadde forutsett.

Samtidig hadde departementet økt sentrale avsetninger, altså midler som holdes tilbake i departementet, med 100 mill. kr fra året før. Det var derfor ikke så rart at politiets organisasjoner lurte på om disse 100 mill. kr var tatt fra økningen i politibevilgningene. Vi fikk imidlertid dokumentert at så ikke var tilfellet. De 100 mill. kr lå inne hele tiden i økte avsetninger i departementet. Forklaringen var ganske enkelt at man hadde foretatt et større kutt på de variable driftsmidlene til politiet enn det politiet hadde fryktet og forutsett.

Poenget er at det ikke alltid er nok å opprette politistillinger. Vi må også følge opp med tilstrekkelige driftsmidler til å kunne bruke disse stillingene til en ekstrainsats også når det kreves av hensyn til folks trygghet utenom ordinær arbeidstid. Når det da så klart ble dokumentert at man faktisk mangler 50 mill. kr for å kunne opprettholde fjorårets nivå på de variable kostnadene, trodde faktisk Høyre at dette var en skjevhet som regjeringspartiene ville være interessert i å rette opp. Det er jo denne fleksibiliteten som gjør at den lokale lensmann og den lokale politimann kan rykke ut ved innbrudd på kveldstid og gjøre hverdagen trygg for folk flest.

Det er spesielt å foreslå inndeckningsmuligheter utover Justisdepartementets budsjetttrammeområde, men grunnen til at vi valgte denne posten, var at dette var en post Arbeiderpartiet så sent som i sitt statsbudsjettframlegg var villig til å fjerne totalt. Derfor trodde vi at dette var et forslag som hadde mulighet til å samle et bredt flertall. Slik gikk det ikke. Men jeg tror at innbyggerne i Norge først og fremst er opptatt av å få dekket sine primære behov, og det å kunne være trygg på at man får hjelp når man har vært utsatt for en forbrytelse, er et primært behov. Et fylkeskommunalt næringsfond som skal subsidiere lokal næringsutvikling, kan vi i verste fall klare oss uten.

Jeg er derfor skuffet over at det ikke har blitt vist større vilje i flertallet til å fortsette den gode kompromisslinjen fra før jul, og jeg er også skuffet over at det statsbudsjettet som er framlagt, til tross for at det inneholder de stillingene Stortinget har bedt om, ikke inneholder tilsvarende midler på driftssiden til å kunne utnytte disse stillingene fullt ut.

Tor Nymo (Sp): Jeg slutter meg til det som er sagt i saksordførers redegjørelse, og vil bare kort kommentere forslaget i Dokument nr. 8:38.

I disse tider bør en ikke bli overrasket over forsøk på stortingsregjereri og behov for politisk markering. Det som er nytt denne gang, er at Høyre og Fremskrittspartiet så til de grader ukritisk legger opp til en uryddig budsjettbehandling med forslag på enkeltområder, uten å skjule nevneverdig til en helt nødvendig totalvurdering som følger gjennom en budsjettprosess.

Jeg er svært overrasket over at Høyre er med på dette forslaget. Etter budsjettforliket sist høst, der departementets budsjett ble påplussert 100 mill. kr, var jeg, sammen med bl.a. Høyres og Fremskrittspartiets representanter, innkalt til et møte i Justisdepartementet, hvor statssekretær Solbakken redegjorde for bruken av disse midlene. Jeg tror ikke jeg tar feil når jeg sier at jeg oppfattet at Høyres representanter etter noen oppklaringsspørsmål sa seg tilfreds med departementets forslag til fordeling. Representanten Simonsen derimot gav, ikke overraskende, uttrykk for at den konkrete tildelingen ville han bruke til politisk markering.

Når det gjelder forslaget til inndeckning, er jeg ikke det minste overrasket over at Høyre og Fremskrittspartiet ønsker å svekke Regjeringens satsing på distriktene. Jeg finner det imidlertid riktig å påpeke at midlene er foreslått tatt fra posten Regionale samordningstiltak, som er et konkret tiltak i arbeidet med å forsterke den regionale dimensjonen i sektorpolitikken.

Når vi også er kjent med at det er kommet inn søknad fra fylkeskommuner på i overkant av 130 mill. kr, og at det i tillegg er blitt søkt om midler til interdepartementale prosjekter for 10-20 mill. kr, er det liten tvil om at det er knyttet store forventninger til det videre arbeidet med regionale samordningstiltak. Hvis Høyre og Fremskrittspartiets forslag skulle fått flertall, ville det altså ha fått dramatiske konsekvenser for Regjeringens satsing på distriktene.

Jeg finner det også riktig til slutt å minne om at vi nå snart skal behandle revidert nasjonalbudsjett for 1999. Der

foreslås opprettelse av 275 nye politistillinger, noe som representerer et betydelig løft i bekjempelsen av kriminalitet.

Til slutt: Ut fra en totalvurdering er jeg av den oppfatning at det ikke vil være riktig i dagens budsjettsituasjon å foreta en omdisponering av ressurser, slik forslagsstillerne foreslår.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Jan Simonsen (Frp): Det er riktig at det var en del oppklaringsmøter tidligere i år, etter at Politiets Fellesforbund var blitt informert om hvordan politimidlene for 1999 var tenkt brukt. Fra politiets side ble det reagert veldig sterkt mot at man eksempelvis brukte 49 mill. kr til Schengen-implementering, samtidig som midlene til variable utgifter ble kraftig kuttet. Departementet omgjorde da dette vedtaket: kuttet ned midlene til Schengen-implementeringen til 15-19 mill. kr og økte politiets driftsbudsjett.

Da vi hadde møte med departementet, ble det opplyst at disse 15-19 mill. kr som var satt av til Schengen-implementering, var det beløpet som det opprinnelige statsbudsjettet hadde regnet med, slik at disse midlene ikke kunne fjernes. I forbindelse med revidert budsjett blir det opplyst at man kan ta 39 mill. kr til Schengen-implementering fra det allerede vedtatte budsjett for i år, altså nærmere 20 mill. kr mer enn det vi ble informert om under møtet med departementet. Det kan se ut som om man nå har brukt 20 mill. kr av påplussingene på 100 mill. kr i budsjettavtalen med Høyre og Fremskrittspartiet til Schengen-implementering og nye datasystemer, istedenfor å bruke midlene til å styrke driftsbudsjettet til politiet, eventuelt til nye stillinger. Det er viktig at justisministeren får klart opp i dette før behandlingen av det reviderte budsjettet i Stortinget.

Harald T. Nesvik (Frp): Situasjonen rundt omkring i de forskjellige politidistriktene er prekær. Det har tidligere gått ut brev fra bl.a. politimestrene på Sunnmøre og i Ålesund om at de enkelte lensmannsdistriktene må spare penger.

Det er viktig at folks tillit til politiet blir ivarettatt. Når politiet er i den situasjon at man mangler penger, slik som man er kommet opp i i dag, at man ikke ser seg tjent med eller har råd til å rykke ut ved f.eks. innbrudd, og at man har problemer med å bruke politiresurser til bl.a. å hente inn promillekjørere fordi det ikke er prekärt nok ut fra budsjettsituasjonen i det enkelte lensmannsdistrikt – hvordan står det da til med folks tillit til politiet? Man er i ferd med å skape et problem fordi det enkelte lensmannsdistrikt ikke har de midler som skal til for å ivareta folks vanlige rettsoppfatning. Det er viktig at denne sektoren får tilført de midler som her er foreslått, slik at den vanlige borger i dette landet skal kunne føle den trygghet som man virkelig har krav på, og da må pengene til driftsutgifter økes betydelig. Det er beklagelig – slik jeg ser det – at politiet ikke kan rykke ut f.eks. ved et innbrudd, fordi budsjettet ikke kan dekke dette. Da er det viktig at politiet får tilført disse midler som her er foreslått.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 8. (Votering, sjå side 3298)

S a k n r . 9

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 63):

«Stortinget ber Regjeringen i 1999 fremme konkrete lovforslag og tiltak for å motvirke oppsamlingen av forbrytelser før straffereaksjon, uten å fjerne den individuelle straffeutmåling.»

Presidenten: Ingen har bede om ordet. (Votering, sjå side 3298)

S a k n r . 10

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 63):

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2000 presentere konkrete tiltak som reduserer tiden mellom den kriminelle handling og straffereaksjon.»

Presidenten: Ingen har bede om ordet. (Votering, sjå side 3298)

S a k n r . 11

Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 63):

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av straffeloven § 62 slik at det blir adgang til å idømme strengere maksimalstraff for flere forhold som pådømmes i konkurrens, enn dagens regel med en øvre grense på 1 1/2 ganger strafferammen for det alvorligste av de pådømte forhold gir adgang til.»

Jan Simonsen (Frp): Odelstinget har tidligere hatt en lang debatt om denne problemstillingen som reises gjennom dette forslaget, så jeg skal ikke bruke mye tid, selv om jeg ser på klokken at jeg har 29 minutter og 50 sekunder igjen.

Fremskrittspartiet foreslo i Odelstinget å fjerne den ordningen som forhindrer at en kriminell blir dømt for samtlige av de kriminelle handlingene han begår, når han får en dom på seg for disse på samme tid, og foreslo straff for hver enkelt sak lagt oppå hverandre. Jeg fikk spørsmålet om hvorfor dette forslaget var nødvendig. Jeg har lyst til å nevne et eksempel som jeg har fått tilsendt etter odelstingsdebatten, som illustrerer problemstillingen veldig godt.

I januar 1998 var det et forsøk på å tenne fyr på en kino i Oslo, Klingenberg Kino, under en forestilling. Brannen ble oppdaget, den antatte gjerningsmannen ble arrestert, og publikum måtte selvfølgelig forlate kinolokalet – en relativt alvorlig hendelse, ville man jo tro. Hadde det utviklet seg en brann i et kinolokale, kunne mange menneskeliv gått tapt.

10 måneder senere er saken ferdigbehandlet ved Oslo politikammer, og anmelderen, Oslo Kinematografer, får opplyst at saken er avgjort med påtaleunntatelse. Begrunnelsen er følgende:

«Begrunnelsen er at forholdet kommer i tillegg til andre straffbare forhold og ville medføre ingen eller bare ubetydelig tilleggsstraff.»

En person går inn på et kinolokale under en forestilling, setter fyr på toalettet, risikerer å ta menneskeliv, og saken blir henlagt fordi den kommer i tillegg til andre straffbare forhold, slik at den neppe ville medføre mer straff.

Det er for å forhindre den slags totale urimeligheter at Fremskrittspartiet tok initiativ til å fjerne denne kvantumsrabatten i straffeutmålingen. Det er bare å konstatere at Fremskrittspartiets forslag ble nedstemt av Odelstinget, og at vi nå sitter igjen med et langt dårligere forslag om en vurdering, som selvsagt ikke er spesielt forpliktende for departementet å følge opp. Man kan jo vurdere det slik at det ikke er grunnlag for den endringen, og man ber bare om at man vurderer en mindre justering av den uheldige § 62 i straffeloven.

Jeg må likevel si at en liten bedring naturligvis er bedre enn ingenting. Man får ta med de små gledene man får, selv om de er ganske så små. Når vårt eget forslag er nedstemt, vil Fremskrittspartiet derfor selvsagt stemme for dette forslaget, selv om det dessverre langt fra er godt nok. Det var nok dessverre en gledens dag for mange kriminelle da Fremskrittspartiets opprinnelige forslag ble nedstemt i Odelstinget.

Presidenten: Den reglementsmessige tida for formiddagsmøtet er omme. Presidenten har ei målsetting om å gjere seg ferdig til og med sak nr. 13 i formiddagsmøtet, men vi får sjå korleis det går.

Ågot Valle (SV): Jeg kan trøste presidenten med at jeg ikke skal holde noe langt innlegg, til tross for at vi ikke hadde anledning til å delta i debatten den 4. mai.

Jeg vil bare si at vi er uenig i signalene om at det kan bli aktuelt å heve maksimumsgrensen for den samlede straffeutmålingen når det er begått flere forbrytelser. Vi tror det er helt andre ting, helt andre tiltak, som skal til for å hindre forbrytelser.

Jeg viser videre til konklusjonen i Straffelovkommissjonens delutredning, NOU 1992:23, og varsler hermed at vi ikke kommer til å stemme for endring av denne paragrafen.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 11. (Votering, sjå side 3298)

S a k n r . 12

Forslag fra stortingsrepresentant Kristin Krohn Devold på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999 (Jf. Innst. O. nr. 64):

«Stortinget ber Regjeringen endre påtaleinstruksen slik at grov kriminalitet utført av ungdommer gir grunnlag for å begjære varetekt i større grad.»

Presidenten: Ingen har bede om ordet.
(Votering, sjå side 3298)

blant barn og unge, herunder så vel reaksjoner som forebyggende tiltak, og presentere denne for Stortinget på en egnet måte i løpet av 1999.»

S a k n r . 1 3

*Forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999
(Jf. Innst. O. nr. 64):*

*«Stortinget ber Regjeringen fremlegge en samlet plan
for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger*

Presidenten: Ingen har bede om ordet.
(Votering, sjå side 3299)

Formiddagens møte er dermed over, og nytt møte blir
sett kl. 18.

Møtet slutt kl. 15.05.

Møte tirsdag den 18. mai kl. 18

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n :

Sakene på dagens kart (nr. 90)

S a k n r . 1 4

Interpellasjon fra representanten Terje Johansen til justisministeren:

«Organisert kriminalitet er verdens raskest voksende «næringsgren». Her ligger også den høyeste fortjenesten. FN har anslått at det daglig hvitvaskes minst 2 mrd. kroner fra organisert kriminalitet. Det dreier seg om alt fra vold, utpressing og menneskehandel til prostitusjon, narkotikaforbrytelser og drap. Også i Norge er den organiserte kriminaliteten betydelig, og det er nødvendig med effektive tiltak for å bekjempe denne type forbrytelser. Samtidig er det svært viktig at grunnleggende rettigheter som personvern og rettsikkerhet sikres.

Hvilke tiltak vil statsråden sette i verk for å bekjempe den organiserte kriminaliteten, samtidig som hensynet til grunnleggende rettigheter blir ivarettatt?»

Terje Johansen (V): Utviklingen av den organiserte kriminaliteten i Norge er bekymringsfull. En mer alvorlig og brutal voldskriminalitet har utviklet seg. Kriminelle benytter seg i økende grad av vold og trusler for å sikre sine revir. Denne utviklingen fører også til at ofrene for denne type kriminalitet ikke tør stå fram og anmelde – for ikke å si vitne om – forholdene. Vi opplever at det blir vanskelig å få dømt kriminelle fordi vitnene er redd for sitt og sine nærmestes liv. Samfunnet er nødt til å gjøre mer med disse forholdene enn vi hittil har vært villige til. Vi, som lovgivere, er nødt til å revurdere samfunnets metoder for å beskytte seg, før samfunnet blir den store taperen.

Det er dessverre blitt slik at forbrytelser lønner seg for noen. De som står bak organisert kriminalitet, samler enorme økonomiske verdier. Vi har eksempler på at forbrytere som offisielt har levd på trygd, åpenlyst lever på den såkalte solside med hus, biler, båter og andre verdier som åpenbart må stamme fra kriminalitet. Det er etter min mening et fremskritt at vi nå har åpnet muligheten for lettere å inndra slike verdier, men dette er ikke nok.

Når bakmennene i den organiserte kriminaliteten rår over stadig større ressurser i et samfunn hvor stadig mer kan kjøpes for penger, kan vi til slutt oppleve at «kriminelle» penger truer selve demokratiet vårt. Det norske samfunnssystem er sannsynligvis det minst korrupte i verden, og jeg ser en mulighet for at enorme pengeansamlinger i kriminelle miljøer på sikt kan være en fare for et muligens litt «troskyldig» norsk samfunn og politisk miljø. Den organiserte kriminaliteten må ikke få lov til å utvikle seg til denne trusselen mot demokratiet som jeg her aner.

Jeg vil likevel peke på at vi står overfor en rekke dilemmaer og avveininger når vi skal trappe opp kampen mot organisert kriminalitet. Jeg vil peke på at for de aller fleste av oss er organisert kriminalitet ikke annet enn det

vi leser om i avisene, når jeg ser bort fra at kjøp av smuglervarer synes å være akseptert i en økende del av befolkningen. Det er et problem som må løses på annen måte – jeg tenker da på vår avgiftspolitik. De fleste mennesker er imidlertid lovlidige, og de er mer plaget av sykkeltjuver og innbrudd enn av sprit- og narkobarone-nes virksomheter.

Jeg nevner dette fordi jeg ser at når mer av oppmerksomheten rettes mot organisert kriminalitet, kan det unektelig oppleves som mer utfordrende å drive avansert etterforskning av bakmennenes virksomheter enn å rykke ut og lete etter spor av småkriminelle i våre raserte boliger.

Det er imidlertid det siste flertallet av oss erfarer, og siden det kan være vanskelig å se sammenhengen mellom den småkriminelles narcoavhengighet og narkobarone-nes virksomhet, må vi også som bevilgere til politiet være villige til å prioritere alle former for kriminalitetsbekjempelse. Dette betyr med andre ord mer penger på budsjettene, og jeg er glad for at Regjeringen ved årets budsjettrevisjon har funnet midler til at alle fra årets kull ved Politihøgskolen får ansettelse i politiet.

I Venstre ser vi med bekymring på at nye metoder som står til vår rådighet, bringer oss ut mot grensene for det vi kan tillate av hensyn til rettsstaten og personvernet. Det liberale dilemmaet ligger i balansegangen mellom det legitime behov for å beskytte rettsstaten, samtidig som vi skal ivareta grunnleggende hensyn til personvern og rettssikkerhet. Det er denne refleksjonen jeg ber om at de folkevalgte må få ta del i. Vi har forlatt rettsstaten dersom vi krysser grenser hvor vi tillater oss å benytte de samme metoder som forbryterne benytter seg av, og det er disse vurderingene et samlet storting bør ta del i.

Nye etterforskningsmetoder må bare benyttes der forbrytelsene er av en slik art at de truer fellesskapsinteressene på måter som jeg har omtalt innledningsvis. Vi må også være sikre på at metodene vi benytter, er effektive.

Kriminaliteten må ikke få prege vårt samfunn, men heller ikke de virkemidler vi tar i bruk mot kriminaliteten, skal prege samfunnsutviklingen. Noen av metodene som står til vår rådighet, griper så langt inn i enkeltmenneskers liv og rettigheter at vi ikke kan akseptere dem. Jeg ser fram til å høre justisministerens vurderinger av disse avveiningene.

Jeg snakker om en kriminalitetsbekjempelse hvor vi ikke slipper de overordnede prinsippene av syne og velger enkle og tilsynelatende effektive løsninger. Det finnes ingen enkle svar på de spørsmål jeg her reiser. Vi hører at ropene om raske og effektive løsninger blir høyere, men selv om de blir sterkere, må vi stå fast på å holde grensene og prinsippene for rettsstaten når vi ønsker å skjerpe kriminalitetsbekjempelsen.

Personvernet er et av de grunnleggende liberale prinsippene. Den enkelte borger har rett til privatliv og personlig integritet. Det er også overordnet at den enkelte har kontroll over opplysninger som lagres om eget liv. Hvor vil justisministeren trekke grensene rundt den enkeltes private liv – våre private rom?

Den tekniske utviklingen skaper svære utfordringer for personvernet. Det er mulig å samle inn opplysninger som

hver for seg kan virke ufarlige, men som satt sammen kan kartlegge et menneskes liv i detalj. Det er i Venstre liten tvil om at det innebærer en krenking av personvernet når en persons bevegelser og handlinger overvåkes uten at vedkommende selv er klar over det. Spesielt krenkende vil det være når slik overvåking foregår i det private hjem. Jeg er derfor glad for at justisministeren så klart har signalisert at romavlytting ikke er et aktuelt virkemiddel.

Det er et moment at det ikke bare er lovbryteren, men også andre som kan bli berørt av nye etterforskningsmetoder. Det er viktig å begrense bruk av metoder som har slike bieffekter. Eksempelvis skal man ikke risikere å bli avlyttet på sin egen telefon om denne tilfeldigvis er blitt oppringt fra en telefon som er lovlig avlyttet.

Hensynet til personvernet gjelder selvfølgelig begge veier. Offeret for en forbrytelse er naturligvis den som har størst grunn til å føle seg krenket, la det ikke være tvil om det. Det er selvsagt myndighetenes fremste plikt å verne den enkelte person mot krenkelser fra andre. Våre liberale holdninger til å verne om det private rom må ikke trekkes så langt at vi glemmer dette. Liberale prinsipper må ikke gli over i det holdningsløse.

Rettsikkerhet er et annet grunnleggende liberalt prinsipp. Enkeltmennesket har ikke bare rett til personvern, men også rett til vern mot overgrep og vilkårlighet fra myndighetenes side. Enhver har rett til forsvar av sine rettslige interesser. Derfor må det finnes gode kontrollmekanismer som sikrer at politiet i sin etterforskning ikke går utover fullmaktene. Rettsikkerhet innebærer vern mot uriktige avgjørelser. Informasjon som er samlet inn ved nye etterforskningsmetoder, kan være beheftet med feilkilder som gjør at de ikke kan forsvares benyttet ut fra hensynet til rettsikkerhet. Det må stilles krav til dokumentasjon av nytteverdien av nye tiltak og metoder. Det må være en kontinuerlig evaluering av virkningene av de metodene som prøves ut. Det må også være en tydeliggjøring av det politiske ansvaret. Metodene skal være hjemlet i lov, og det må være minst mulig bruk av fullmakter og delegasjon. Hvis vi ikke kan sette klare grenser for bruken av de nye etterforskningsmetoder, trår vi over grensene fra det lovlydige samfunn og inn i forbryternes verden.

Tillit til hverandre er en forutsetning for fellesskap. Kan vi ikke ha tillit til hverandre og til våre egne myndigheter, påfører vi fellesskapet samme sort skade som de kriminelle gjør. Derfor må ikke skjult etterretning, overvåkning og kontroll bli alminneliggjort.

Jeg har i dette innlegget lagt vekt på de store utfordringene den organiserte kriminaliteten stiller oss overfor. Det er nødvendig med nye og effektive tiltak i kriminalitetsbekjempelsen. Samtidig har jeg forsøkt å peke på noen dilemmaer dette stiller oss overfor.

Mitt spørsmål til justisministeren blir: Hvilke tiltak vil han sette i verk for å bekjempe den organiserte kriminaliteten, samtidig som han ivaretar hensynet til grunnleggende borgerrettigheter?

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg deler den bekymringen som representanten Johansen gir uttrykk for i sin

interpellasjon, når det gjelder omfanget av og brutaliteten i den organiserte kriminaliteten.

Kriminalitetsutviklingen har i de siste tiår dessverre vist en stadig negativ tendens. Foruten økningen av omfanget av alvorlig kriminalitet har vi også fått en negativ utvikling i kriminalitetens karakter. De kriminelles metoder endres og brutaliseres, samtidig som kriminaliteten i større grad er blitt internasjonal og organisert. Innslaget av organiserte forbrytelser i Norge er økende i takt med et stadig ekspanderende innslag av kriminalitet fra utlandet. Dette henger bl. a. sammen med en økende generell internasjonalisering, med bakgrunn i endrede samfunnsforhold både i Europa og i verden for øvrig. Den organiserte kriminaliteten er særlig stor innen områdene narkotika, bil- og våpentyrerier, prostitusjon, menneskesmugling og annen sterkt profittmotivert kriminalitet. Kriminalitet knyttet til smugling av sprit og sigaretter er eksempler på det siste. Mange av disse kriminalitetsområdene flettes bevisst inn i hverandre.

Vi ser dessverre også tegn på en sammenfletting av internasjonal kriminalitet med legal virksomhet, bl. a. gjennom hvitvasking av utbytte fra kriminalitet. Dersom kriminelle organisasjoner får makt og innflytelse i markeds- og samfunnsstrukturer, kan dette skape svært alvorlige trusler mot etablerte rettssamfunn. Vi står her overfor store utfordringer i tiden fremover.

Situasjonen i dag innenfor bl. a. narkotikakriminalitetsområdet er preget av internasjonalisering. De kriminelle er mer kyniske og dyktigere når det gjelder å motvirke politiets etterforskning. De har god kunnskap om gjeldende etterforskningsmetoder. Denne utviklingen har aktualisert behovet for å anvende nye etterforskningsmetoder, dette også med tanke på en tilnærming i metoder i forhold til andre land norsk politi samarbeider med. Formålet er å bedre politiets muligheter for å avdekke kriminalitet. Utviklingen i informasjons- og kommunikasjonsteknologien medfører store endringer i metodene lovbryterne benytter seg av. Kompetanse er her politiets beste våpen. Det er nødvendig med en fortsatt satsing på Økokrim som nasjonalt kompetansesenter for bekjempelse av IT-relatert kriminalitet. Man må ikke komme i den situasjonen at Norge blir sett på som et land hvor de kriminelle har bedre arbeidsvilkår enn i resten av Europa.

Økokrim har også en sentral oppgave med hensyn til å følge opp meldinger fra banker og finansieringsinstitusjoner om mistenkelige transaksjoner. Utvidelsen av finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 har resultert i en stor økning i antall hvitvaskingsmeldinger. Antallet meldinger var i 1988 hele 890. Til sammenligning var det 164 meldinger i 1996.

Denne regjeringens kriminalpolitiske grunnlag er bl.a. en skjerpet kamp mot den organiserte kriminaliteten. Dette kommer til uttrykk på flere områder.

På lovgivningssiden vil jeg særlig trekke fram tre prosjekter som har betydning for bekjempelse av den organiserte kriminaliteten:

For det første fremmet Regjeringen sist høst en proposisjon om nye regler om inndragning av utbytte, som Stortinget nylig har vedtatt. Inndragning av utbytte er et

viktig virkemiddel i kampen mot profittmotivert kriminalitet, og et særlig viktig virkemiddel mot organisert kriminalitet. Kan lovbrøyteren regne med at han får beholde utbyttet av forbrytelsen selv om han skulle bli oppdaget, vil straff ikke ha en god nok avskrekkende virkning. Det er også svært uheldig om utbytte fra straffbare handlinger skal kunne finansiere nye straffbare handlinger.

Lovendringen medfører at de alminnelige reglene om inndragning blir mer effektive enn før. Formålet er at det skal idømmes inndragning i flere saker og i større omfang enn tidligere. Men overfor en mindre gruppe kriminelle, de som har kriminaliteten som levevei, vil de alminnelige reglene ikke være effektive nok. Derfor er det vedtatt en helt ny inndragningsordning, kalt utvidet inndragning. Ordningen tar sikte på dem som livnærer seg av kriminalitet.

Utvidet inndragning er et viktig unntak fra kravet til konkretisering. Slik inndragning skal kunne idømmes i straffesaker hvor lovbrøyteren er dømt for *alvorlig* kriminalitet som kan gi *betydelig* vinning. Er disse vilkårene oppfylt, skal alle formuesgoder som tilhører lovbrøyteren, kunne inndras hvis han ikke sannsynliggjør at formuesgodet er ervervet på lovlig måte.

De nye inndragningsreglene må ses sammen med en rekke praktiske tiltak som er satt i verk i den senere tid for å gjøre inndragningsinstituttet mer effektivt. Blant annet er det satt i gang tiltak for å forbedre kompetansen blant etterforskere og politijurister og for å motivere og bevisstgjøre politiet i arbeidet med inndragningssaker. Det er også opprettet stillinger som politirevisorer, og det er etablert en «brukerstøtteordning» ved Økokrim.

Et annet viktig element i kampen mot den organiserte kriminaliteten er proposisjonen om nye etterforskningsmetoder, som ble fremmet forrige mandag.

Endringer i kriminaliteten har gjort at dagens etterforskningsmetoder ikke alltid strekker til, særlig når forbrytelser begås av lukkede, organiserte kriminelle miljøer. Vitner og fornærmede trues ikke sjelden til taushet. Spaning og infiltrasjon kan være vanskelig fordi miljøene er lukkede, infiltrasjon er ofte også farlig. Provokasjon og andre etterforskningsmetoder har sine klare begrensninger. Regjeringen foreslår derfor dels at anvendelsesområdet for telefonkontroll utvides, dels at politiet skal kunne ta i bruk nye etterforskningsmetoder.

Telefonavlytting kan i dag bare skje i narkotikasaker og i saker som gjelder Rikets sikkerhet. Avlytting skal etter forslaget kunne foretas i alle saker om forbrytelser med en strafferamme på fengsel i minst ti år samt narkotikaforbrytelser og forbrytelser mot Rikets sikkerhet.

Ved annen telefonkontroll, f.eks. kontroll av trafikkdata, er det foreslått at strafferammekravet settes til fengsel i minst fem år.

Regjeringen går inn for at adgangen til å foreta teknisk sporing lovfestes og utvides. Dessuten foreslås det at det åpnes for hemmelig ransaking, hemmelig beslag og hemmelig utleveringspålegg, dvs. at underretning om disse tvangsmidlene overfor den mistenkte utsettes.

Regjeringen går imot å åpne for romavlytting. Den legger særlig vekt på at romavlytting er en svært inngri-

pende etterforskningsmetode, som innebærer et vesentlig og omfattende inngrep i privatlivets fred.

Ved vurderingen av hvilke etterforskningsmetoder politiet skal kunne ta i bruk, gjør motstridende hensyn seg gjeldende. Hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse må veies opp mot hensynene til personvern og rettssikkerhet. Jeg mener at forslagene i proposisjonen tar tilstrekkelig hensyn til personvernet og rettssikkerheten, og at de ikke er i strid med våre internasjonale forpliktelse, herunder Den europeiske menneskerettighetskonvensjons artikkel 8. Vilkårene for å benytte de inngripende metodene er strenge, og rettssikkerhetsgarantiene er sterke.

Særlig legger jeg vekt på at det som hovedregel skal være domstolen som beslutter om den aktuelle metoden skal tas i bruk, og at bruken av metoden er tidsbegrenset. Gjelder det telefonkontroll i straffesaker generelt eller bruk av ekstraordinære metoder i saker som gjelder Rikets sikkerhet, vil bruken av metodene kunne bli gjenstand for kontroll av Kontrollutvalget. For ytterligere å styrke rettssikkerheten har Regjeringen foreslått at det innføres en ordning med forsvarer for den mistenkte når retten beslutter bruk av tvangsmidler som den mistenkte ikke underrettes om. Forsvareren skal ivareta den mistenktes interesser og skal kunne påkjære kjennelsen. De nye metodene vil bli evaluert av departementet etter tre-fire år. Det gjør vi for å finne ut om metodene har virket etter hensikten, og om de mål vi har satt oss, blir nådd.

Det kan se ut til at bruk av trusler mot aktørene i straffesaker er et økende problem. Metodeutvalget rapporterer om at ikke bare vitner, men også politifolk og dommere blir truet med represalier av kriminelle. Særlig når trusselen kommer fra et organisert kriminelt miljø, er det en reell fare for represalier, og uansett er frykten for slike represalier et stort problem. Departementet vurderer derfor for tiden om det bør foreslås lovendringer for å styrke rettsvernet for aktørene i straffesaker. Blant annet utredes spørsmålet om det bør åpnes for bruk av anonyme vitner, og om det bør innføres en egen straffebestemmelse som retter seg mot trusler mot aktørene i straffesaker.

I FN forhandles det for tiden om en konvensjon mot grenseoverskridende, organisert kriminalitet. Planen er at konvensjonen skal kunne vedtas i september år 2000. Det deltar nå 108 stater i forhandlingene, heriblant Norge. Det er tanken at konvensjonsstatene bl.a. skal forby deltagelse i kriminelle organisasjoner og bistå hverandre for å lette etterforskningen og straffeforfølgning av grenseoverskridende, organisert kriminalitet. Det arbeides også med tre tilleggsprotokoller til konvensjonen: én om ulovlig handel med skytevåpen, én om handel med kvinner og barn og én om menneskesmugling.

Men utelukkende metoder og lovhjemler løser ikke problemene. Kunnskaper om kriminaliteten og dens utvikling kombinert med maksimal ressursutnyttelse både nasjonalt og internasjonalt, gjennom bl.a. samarbeid, er nok et element som er grunnleggende for å kunne lykkes.

Når det gjelder politisamarbeid, kan nevnes aktiv deltagelse i Interpol, Verdens tollorganisasjon – WCO, Østersjø-samarbeidet og Schengen-samarbeidet. Innenfor

Østersjø-samarbeidet er det opprettet en egen aksjonsgruppe mot organisert kriminalitet, BSTF – Baltic Sea Task Force on Organized Crime. Gjennom dette utvikles og styrkes samarbeidet med de baltiske land og Russland. Schengen-samarbeidet bidrar til å forenkle samarbeidet mellom politiet i de europeiske land, og vil gi norsk politi tilgang til et meget raskt og effektivt ettersøkningsregister, Schengen informasjonssystem. Ot.prp. nr. 56 for 1998-99 om de nødvendige lovendringer i Schengen-sammenheng legges fram til behandling i Stortinget 8. juni.

Regjeringen tar for øvrig sikte på forhandlinger med Europol om en samarbeidsavtale. En nærmere redegjørelse for Regjeringens syn og begrunnelse i denne sammenheng blir lagt fram for Stortinget i Ot.prp. nr. 64 for 1998-99 om lovendringer i forbindelse med Metodeutvalgets utredning. Europol er EU-landenes viktigste felles tiltak for å forebygge og bekjempe alvorlig organisert kriminalitet, og det legges stor vekt på samarbeid med tredjeland. Europol-konvensjonen trådte i kraft i oktober 1998, og det ventes at Europol vil bli operativt fra 1. juli i år.

Jeg skal ikke gå ytterligere inn på de ulike tiltakene som er nevnt, annet enn avslutningsvis å si følgende: Det er håpløst for en erklært liberaler å stå for en la skureholdning i forhold til kriminalitet. En la skureholdning i forhold til kriminalitet fører i praksis til en illiberalitet, fordi den undergraver de liberale grunnprinsippene som en rettsstat bygger på. Undergraves disse rettsprinsippene i ytterste forstand ved at man ikke har vitner i en sak, da har man heller ingen sak. Og har man ingen sak i ordnede former, har man heller ingen rettsstat. Det å være vitne er i seg selv ett av uttrykkene for å være respektert som borger, og det å være borger er det som bærer hele demokratiet vårt. I sin ytterste forstand er den snevre, lukkede, profitorienterte, organiserte kriminaliteten en trussel mot rettsstaten, og jeg mener at Regjeringen gjennom de tiltak den har lagt fram, viser at den har vilje til å handle skarpt, men at den også gjennom tiltak, som bruk av forsvarer, lovfesting og vilje til å evaluere ordningene, ivaretar de rettssikkerhetsgarantiene som er nødvendige når vi først overskrider grensene for å forsvare de liberale verdiene mot dem som vil krenke disse verdiene ved grov, organisert kriminalitet.

Presidenten: Presidenten har forstått det slik at interpellanten ikke ønsker ordet.

Vidar Bjørnstad (A): Jeg skal gi ros til interpellanten for at han tar opp et svært viktig tema, nemlig kampen mot organisert kriminalitet. Jeg kan ikke i mitt innlegg på tre minutter yte saken rettferdighet. Jeg synes heller ikke dette er det riktige tidspunkt til å gå inn på alle de områdene som ble nevnt fra justisministerens side, all den stund vi nå har fått oversendt fra Regjeringen innstillingen til Metodeutvalget, som går inn på politiets arbeidsmetoder i kampen mot organisert kriminalitet, og fordi den andre hovedstolpen, internasjonalt politi- og justissamarbeid, oppfølgingen av Schengen-avtalen, ligger til behandling i justiskomiteen i disse dager.

Men bare noen generelle betraktninger: Jeg mener absolutt at vi trenger en økt innsats mot organisert kriminalitet, og det ble også hevet opp til et prioritert område fra den forrige regjeringens side. Justisministeren redegjorde for at vi for ikke så veldig lang tid siden her i Stortinget vedtok et mer effektivt regelverk for inndragning av økonomisk utbytte. Jeg mener det også er nødvendig å bli målrettet i forhold til organisert kriminalitet, for både å bekjempe den og forebygge den. Det betyr også at vi nå trenger en runde på hva organisert kriminalitet egentlig er, for vi aner intuitivt at det kan dreie seg om profittmotivert kriminalitet, systematisk og profesjonelt organisert med et internasjonalt tilsnitt. Vi tenker lett på saksområder som narkotika, hvitvasking, sprit- og sigarettsmugling, prostitusjon, som også ble nevnt fra justisministerens side. Vi trenger rett og slett å definere begrepet organisert kriminalitet for å bli særlig målrettet når vi snakker om mer effektive virkemidler.

Ifølge opplysninger fra politiet er det mindre omfang på den organiserte kriminaliteten i Norge enn i andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Men den er alvorlig nok, og den synes også å ha fått fotfeste innenfor en del kriminalitetstyper her i landet. Og det er ingen tvil om at den organiserte kriminaliteten her til lands også er blitt mer internasjonal, mer profesjonell, mer organisert og mer aggressiv. Det er en alvorlig utvikling vi må ta tak i, men som jeg sa innledningsvis, har vi altså to hovedsaker liggende i justiskomiteen i disse dager. Det går på mer effektive politimetoder, der personvern ikke må bli noen absolutt grense for å bekjempe alvorlig kriminalitet, og vi har det internasjonale politi- og justissamarbeidet bl.a. gjennom Schengen-avtalen og spørsmålet om Europol.

Jeg vil invitere interpellanten tilbake til debatt når innstillingene om disse sakene skal debatteres her i Stortinget.

Jørn L. Stang (Frp): Jeg må si at jeg ble veldig overrasket over å se den type interpellasjon fra partiet Venstre. Det er litt uvanlig at det partiet er opptatt av kriminalitet og kriminalitetsbekjempelse. Av en eller annen grunn prøver også Venstre å sette bekjempelse av kriminalitet på agendaen. I dette tilfellet gjelder det kampen mot organisert kriminalitet. Representanten Johansen sier at nødvendige tiltak må til for å bekjempe denne type forbrytelser, men jeg ser ingen konkrete forslag her i dag som det skal voteres over.

Det er ofte langt fra ord til handling. Det hjelper så lite å vedta resolusjoner på landsmøter, når virkemidlene uteblir. Altfor ofte blir forslag som skal bekjempe kriminelle handlinger og tiltak mot at kriminelle bander skal få fotfeste, nedstemt i denne sal. Venstre har nylig stemt imot fjerning av kvantumsrabatten for forbrytere, man vil i stedet fortsatt premiere storforbrytere i samfunnet. Videre stemmer man ned tiltak som skal styrke politi- og rettsvesen. I dag har vi en sak om ekstrasbevilgninger til politiet – en etat som lider under manglende handlekraft fra det politiske flertallet – som Venstre vil være med på å stemme ned.

Metodeutvalgets forslag foreligger nå til behandling i justiskomiteen, som også statsråden var inne på, og hvor

høringer nå står for tur. Det har tatt to år før denne saken kommer til behandling, noe som kan bekrefte myndighetenes somling med å få behandlet og vedtatt nye politimetoder. Fremskrittspartiet mener det er kraftig lut som må til for å ta Norges mest betydningsfulle forbrytere, de kyniske bakmennene, som nesten alltid går fri. Politiet vet mye om hvem bakmennene er i den organiserte kriminaliteten, enten det gjelder smugling av narkotika, sprit og sigaretter eller eksport av stjalne biler, for å nevne noe.

Kosovoalbanere kontrollerer 80 pst. av heroinimporten. Med sin familietilknytning ligner det mest den italienske mafiaen. Det nest viktigste stoffet som importeres, er amfetamin, som er kontrollert av MC-kriminelle og eksjugoslaver. Menneskesmugling blir ofte organisert av personer med samme nasjonalitet. Flere eksempler kunne ha vært nevnt, men de som er nevnt, illustrerer at mye av den organiserte kriminaliteten kommer via innvandrere og er kontrollert av fremmedkulturelle innvandrere. Mens politiske partier famler etter løsninger, får kriminelle bander stadig mer fotfeste i landet. Sjansene for å bli tatt er mindre enn i andre land, og straffutmålingen er beskjeden. Soningsforholdene i Norge kan ikke sammenlignes med soningsforholdene i utlandet, og kan av og til regnes som den rene ferien på Bahamas.

Fremskrittspartiets forslag om at kriminelle utlendinger skal automatisk utvises ved en dom på tre måneder eller mer, er blitt avvist av samtlige partier, inkludert Venstre.

Bjørn Hernæs (H): I likhet med representanten Vidar Bjørnstad vil jeg berømme interpellanten for å ha tatt opp et meget viktig tema. Jeg er særlig glad for at han følger opp Venstres gode tradisjoner når det gjelder å bekymre seg for personvern og rettssikkerhet.

Når jeg allikevel ikke vil føre debatten videre i dag, er det med nøyaktig den samme begrunnelse som Bjørnstad gav, at vi har denne saken til behandling i Metodeutvalget. Vi synes det er nokså håpløst på en måte. Nå både tar vi imot og inviterer folk til høringer om denne saken, og da kan vi med stor fordel la være å stå her på Stortingets talerstol og fortelle hva vi mener, før vi lar folk få komme til høring for å gi uttrykk for sine synspunkter. Det samme gjelder Schengen-samarbeidet, slik Vidar Bjørnstad gav uttrykk for.

Jeg vil ønske velkommen til en bredere debatt om disse tingene på et senere tidspunkt, og kan vel i og for seg et stykke på vei slutte meg til det Jørn L. Stang sa, at det nødvendigvis ikke bør bli altfor stor avstand mellom ord og handling. Så hvis det er noen partier i salen som har lyst til å revurdere sitt standpunkt i forhold til tilleggsbevilgninger til politibudsjettet, vil det være et godt bidrag til bekjempelse av kriminalitet.

Terje Johansen (V): Jeg forstår dem som ikke ønsker å debattere dette når de skal behandle det i komite. På den annen side har jeg problemer med å forstå at man ikke kan uttale seg generelt om grenseoppgangen mellom kriminalitetsbekjempelse og rettsvern når man sitter og venter på en høring. Da jeg fremmet denne interpellasjonen for snart fire uker siden, var jeg faktisk ikke klar

over at dette var ventet så snart. Men jeg ser fram til den etterfølgende debatten.

Jeg vil bare si til Fremskrittspartiet at når representanten Stang uttaler at Venstre ikke er opptatt av kriminalitetsbekjempelse, er det en klar forvrengning av Venstres holdninger. Det vil han nok merke når justisministeren får begynne å virke.

Når det gjelder flere av de forslag som Fremskrittspartiet har fremmet, og som Venstre har stemt imot, må jeg nok skuffe representanten Stang ved å si at hvis de fremmer dem igjen, kommer vi nok også til å stemme imot, fordi de strider mot de grunnleggende rettsprinsipper som jeg har gjort rede for.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg velger å se det slik at når Presidentskapet har satt opp interpellasjonen, vel vitende om sakene som ligger til behandling i komiteen, er det fordi sakstemaet i seg selv ikke er utdypet med enkeltsaker, selv om de er viktige, men at det alltid er grunn til å tegne et bakteppe, og jeg synes det er det bakteppet som er tegnet med bidrag fra flere representanter.

Jeg vil bare kort kommentere det inntrykk at engasjement i disse saksforhold for mitt vedkommende skulle være et nytt påfunn. Det kan man lett finne ut ved å se på forskjellige sider av media da jeg representerte et parti som var mindre enn i dag, og ikke var statsråd. En av mine sterkeste politiske opplevelser var da jeg begynte å snakke om organisert kriminalitet for fire-fem år siden, og møtte øredøvende taushet. Jeg tror det skyldes to forhold. De fleste mennesker møter ikke denne kriminaliteten, fordi det de møter, er ran, vold og vinningskriminalitet. Men det er nettopp det som er utfordringen ved denne kriminaliteten. Jeg tror det er rett som representanten Bjørnstad sier, at vi antakelig – antakelig – er bedre stilt enn andre. Men det er nettopp også det som gir oss en mulighet til, både gjennom måten vi håndterer sakene på, og gjennom virkemidlene vi bruker, å opptre på en slik måte at vi kan være gode nok. Nettopp noe av det som kan særprege en norsk debatt om dette gjennom de sakene som kommer senere i Stortinget, er at vi med åpent visir tør gå inn for tøffe metoder og samtidig si fra om hvordan vi skal kontrollere metodene slik at vi vet hvor de er. Nettopp det er noe vi kan sette tone for i Norge, at vi kanskje ikke velger den kursen som enkelte andre land har valgt, at de bare gjennomfører metodene i praksis og så etterpå undersøker hvordan det er.

Jeg tror nettopp at det å forsvare en rettsstat, er å være helt bevisst når man flytter grensene, for det er helt nødvendig for å bekjempe den organiserte kriminaliteten. Selv om jeg med vilje ikke har brukt ordet «mafia», fordi det knytter seg andre assosiasjoner til det, har jeg med vilje brukt uttrykket «organisert kriminalitet». Og jeg hilser velkommen den utfordring som flere av representantene har kommet med, nemlig at vi skal være i stand til å beskrive hva det er. Jeg er helt sikker på at vi skal være i stand til å beskrive det kvalitetsmessig på kriminalitets-type, og jeg er helt sikker på at vi da også skal få en behandling av dette som er den norske rettsstaten verdig, og som samtidig er tøff nok i kampen mot organisert krimi-

nalitet. Jeg velger å høre de signalene ut fra dem som nå har hatt ordet i denne korte interpellasjonsdebatten.

Presidenten: Debatten i sak nr. 14 er dermed omme.

S a k n r . 1 5

Innstilling fra kommunalkomiteen om tilleggsbevilgninger i statsbudsjettet for 1999 i forbindelse med mottak av flyktninger fra Kosovo (Innst. S. nr. 175 (1998-99), jf. St.prp. nr. 59 (1998-99))

Presidenten: Etter ønske fra kommunalkomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og Tverrpolitisk Folkevalgte 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ivar Østberg (KrF) (ordfører for saken): Arnulf Øverland har i sitt dikt «Du må ikke sove» bl.a. sagt:

«Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer dig selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!

Tilgi dem ikke; de vet hvad de gjør!
De puster på hatets og ondskapens glør!
De liker å drepe, de frydes ved jammer,
de ønsker å se vår verden i flammer!
De ønsker å drukne oss alle i blod!
Tror du det ikke? Du vet det jo!»

Og til avslutning sier Øverland:
«Jeg tenkte: Nu er det noget som hender. –
Vår tid er forbi – Europa brenner!»

Når Regjeringen i St. prp. nr. 59 fremmer forslag om tilleggsbevilgning i statsbudsjettet for 1999 i forbindelse med mottak av flyktninger fra Kosovo, bygger forslaget på en beslutning om å ta imot 6 000 flyktninger fra Kosovo. Beslutningen ble tatt etter anmodning fra og i samarbeid med FN's høykommissær for flyktninger, UNHCR.

FN's høykommissær for flyktninger vurderer Norges uttak av Kosovo-flyktninger som et positivt og viktig bidrag til humanitær evakuering fra nærområdet til Kosovo, og da i hovedsak Makedonia.

Siktemålet med evakueringen har dels vært å lette situasjonen for utsatte flyktninger, dels å bidra til byrdefor-

deling og sikre at land i nærområdet kan holde grensene mot Kosovo åpne, slik at flyktningene kan få beskyttelse og hjelp der.

Det er en glede for meg som saksordfører å kunne fastslå at hele komiteen støtter Regjeringens forslag om tilleggsbevilgning i statsbudsjettet på 1 217 650 000 kr. Men det er med undring jeg registrerer at Fremskrittspartiet ikke vil ta flyktninger til Norge, men kanalisere all hjelp til nærområdene. For Kristelig Folkeparti er det ikke enten – eller, men et både – og. For å holde grensene åpne, slik at det skal være mulig å flykte til Makedonia, måtte vi si oss villige til både å ta flyktninger til Norge og å hjelpe i nærområdene.

St. prp. nr. 59 dreier seg om tilleggsbevilgninger for å kunne ta flyktninger til Norge. Proposisjonen dreier seg ikke om hjelp i Kosovos nærområde, slik Fremskrittspartiet fordreier saken. Flertallet, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at mottaket av 6 000 flyktninger fra Kosovo kommer som tillegg til den ordinære kvoten, som for inneværende treårsperiode er satt til 4 250 personer. Flertallet har også merket seg at UNHCR arbeider for at tilbakevending av flyktningene skal bli den varige løsningen på flyktningssituasjonen. Hensikten er evakuering inntil tilbakevending blir mulig.

Flertallet støtter også forutsetningen om at alle som tas ut, har et beskyttelsesbehov i den forstand at de ikke kan vende tilbake til hjemlandet i dagens situasjon. Flertallet har også merket seg at barnefamilier, syke og eldre samt de som har nær familietilknytning til Norge, skal prioriteres. Flertallet viser også til at personer som etter gjeldende retningslinjer har rett til familiegjengforening, ikke regnes innenfor kvoten på 6 000. Dette vil anslagsvis dreie seg om 1 000 personer. Utgifter forbundet med disse er inkludert i bevilgningsforslaget.

Flertallet støtter Regjeringens forslag til økte bevilgninger til statlige mottak og økt bruk av frivillige organisasjoner. Det er en glede å registrere det store engasjement gjennom de frivillige organisasjoner, blant barn i våre skoler som holder basarer og innsamlinger, og blant enkeltmennesker. Kjærlighetsbudet lever: Du skal elske din neste som deg selv! Og den neste som er i nød, tar vi gjerne hjem.

Flertallet støtter også Regjeringens forslag om bevilgning til bosetting og integreringstilskudd samt økningen til boligtilskuddsordningen. Flertallet støtter også forslaget om økt bevilgning til transport, administrative ressurser, undervisning, arbeidsmarkedstiltak og helsetiltak. Jeg vil spesielt påpeke bevilgningsforslaget på 39 mill. kr for å styrke posten Tilskudd til psykososialt arbeid for flyktninger. En rekke av flyktningene har opplevd svært traumatiske situasjoner som må bearbeides, i tillegg til det traumatiske å være flyktning.

Til slutt: Flertallet støtter Regjeringens forslag til om-disponeringsfullmakt dersom utgiftene til mottak av flyktninger fra Kosovo skulle bli lavere enn forutsatt. Mindreforbruket innenlands om-disponeres da til økt innsats for flyktningene i nærområdet.

Jeg anbefaler komiteens tilråding, I og II.

Presidenten: For ordens skyld vil presidenten bare understreke betydningen av § 40 i forretningsordenen når det gjelder bruk av sitater – uten dermed å ha noen mening om innhold og form i denne sammenheng.

Odd Eriksen (A): La meg først få si at jeg slutter meg til saksordførers framlegg av saken i sin helhet, og la meg også igjen få understreke Arbeiderpartiets støtte til Regjeringens håndtering av konflikten på Balkan. Det gjelder også i denne saken, som er en nødvendig konsekvens av at Norge tar imot inntil 6 000 kosovoalbanske flyktninger med tillegg av mulig familiegjenforening.

Arbeiderpartiet har imidlertid en særmerknad hvor vi peker på det faktum at Regjeringen gjennom proposisjonen bare fremmer et bevilgningsforslag uten med ett ord å angi hvordan utgiftene skal finansieres. Finansministeren har i brev til Arbeiderpartiets gruppe og i det framlagte revidert nasjonalbudsjett vist til at finansieringen vil skje ved en reduksjon i overføringene til Statens petroleumsfond. Vi vil derfor komme tilbake til finansieringen under behandlingen av revidert nasjonalbudsjett, og da sett i lys av Regjeringens vurderinger av situasjonen i norsk økonomi.

Arbeiderpartiet mener at den humanitære situasjonen for flyktningene i Kosovo og i Kosovos nærområder er så dramatisk at Norge må stille opp med bistand over et bredt spekter av virkeområder. Vi mener at det er riktig at Norge sammen med andre vestlige land tar imot flyktninger, for på denne måten å bidra til stabilitet i Kosovos nærområder. Dette er derfor ikke bare et økonomisk spørsmål, det handler i første rekke om medmenneskelighet og moral, som også saksordfører var inne på.

Fremskrittspartiet prøver å framstå som generøs i denne saken og vil opprette flyktningleirer i Albania, Romania og Bulgaria, bare ikke hjelpe flyktningene i Norge. Denne saken handler ikke minst om moral. Det er i lys av et slikt standpunkt fra Fremskrittspartiet at moralbegrepet blir noe utvannet.

Lodve Solholm (Frp): Vi i Framstegspartiet konstaterer at den humanitære katastrofen på Balkan berre blir større og større. Vi konstaterer at ny informasjon gjer det naudsynt med ein forsterka innsats frå norsk side, ja kanskje endå meir no enn då denne innstillinga vart laga.

Noreg tek no imot 6 000 flyktningar på kollektivt grunnlag for busetting snarast råd i norske kommunar. Kostnadene ved dette er utrekna til å bli om lag 1,2 milliardar kr i 1999 etter proposisjonen. Eg viser til at Stortinget etter tilråding i Innst. S. nr. 149 berre løyvde 225 mill. kr til arbeid i nærområda. Dersom ein set desse to tala opp mot kvarandre – noko eg gjer, og det med godt samvit – meiner eg det er lite samsvar mellom Regjeringas opplysningar om at det er viktigast å hjelpe i nærområda, og dei framlegg til løyvingar som vert foreslått: 195 mill. kr til hjelp i nærområda, jf. St.prp. nr. 56, og i St.prp. nr. 59 vel 1,2 milliardar kr til 6 000 flyktningar i Noreg.

Som ei følgje av familiegjenforening i praksis tyder alt på at talet over tid vil kunne bli langt høgare, og med det kjem langt høgare kostnader. Kva gjer ein når kvoten

på 6 000 kanskje er fylt opp alt neste veke? Eg vil òg i denne samanhengen hevde at familiegjenforening ville vore langt enklare – og betre – dersom ein oppheldt seg i nærområda.

Eg er klår over at det er ulike innanrikspolitiske situasjonar i Montenegro, Makedonia og Albania som følgje av den store kosovoalbanske flyktningstraumen.

Det er vanskeleg for den jugoslaviske republikken Montenegro og det sjølvstendige landet Makedonia av di begge har store albanske minoritetsgrupper, slik at ein stor albansk flyktningstraum vil kunne destabilisere balansen i folkesamansetnaden. Eg har likevel merka meg at Albania stiller seg positiv til mottak av albanske flyktningar dersom landet mottok hjelp i form av mat, klede, medisinar og høve til innkvartering eller pengar for å betale dette.

Vi i Framstegspartiet ser det slik at ut frå situasjonen bør Noreg hjelpe til med å ta flyktningane ut frå Montenegro og kanskje særleg ut frå Makedonia, men då først og fremst til flyktningleirar i Albania og eventuelt i Romania og Bulgaria. Eg vil i høve til dette vise til St.prp. nr. 59, der det heiter:

«UNHCR arbeider vidare for at tilbakevending til Kosovo skal bli den varige løysningen på flyktningssituasjonen. NATO og det internasjonale samfunn har som mål å etablere en sikkerhetsordning for Kosovo som fører til at flyktningene kan vende tilbake dit i trygghet. Uttaket av flyktninger fra Kosovo gjennomføres i hovedsak etter samme prinsipper som er lagt til grunn for uttak av overføringsflyktninger tidligere, selv om siktemålet i denne situasjonen ikke er gjenbosetting som varig løsning, men evakuering inntil tilbakevending blir mulig.»

Vi meiner at dette best kan løysast ved at ein ikkje tek flyktningane ut av nærområdet, men opprettar flyktningleirar der og gjerne med norsk bistand. Eg vil her vise til at Framstegspartiet vil hjelpe flyktningane i nærområdet. Og eg vil legge til at hadde vi sett at det var mest lønsamt – ikkje lønsamt i økonomisk forstand, men best for flyktningane – å ta dei til Noreg, hadde vi gjort det, i og med at vi er i ein slik situasjon. Men vi meiner at hjelpa best kan bli gitt der nede. Her vil eg nemne som eit døme saka i Innst. S. nr. 149, der vi ville bruke 300 mill. kr meir enn fleirtalet i denne sal.

Regjeringa meiner at opphaldet skal vere mellombels. Med det i minnet finn eg det derfor noko underleg at løyvinga som er foreslått i proposisjonen, har preg av eit lengre opphald i Noreg. Eg viser til at Regjeringa foreslår at ressursane skal gå til statlege mottak der flyktningane truleg vil vere i heile 6-7 månader. Dei foreslår utgifter til busetting, integrering, undervisning og arbeidsmarknadstiltak. Alt dette er jo langsiktige tiltak som tyder på at flyktningane blir buande i Noreg, og ikkje skal vende heim slik som intensjonen er. Kva meiner eigentleg Regjeringa?

Folk i Albania, regjeringa i Tirana, representantar for FN sin høgkommissær, OSSE og dei frivillige hjelpeorganisasjonane meiner alle at den einaste framtida for flyktningane ligg i at dei kan vende tilbake til Kosovo. Utvandring til ei rekkje forskjellige land blir ikkje sett på

(Solholm)

som ei god løysing. Alle desse organisasjonane meiner at vårt land må yte bistand til å få oppretta flyktningleirar i Albania, Makedonia og i framtida i Kosovo.

Eg vil i dette høvet vise til at presidenten i Vestunionen si parlamentariske forsamling, Lluís Maria de Puig, gjorde ei reise i Albania i april i år. I det høvet har han skrive eit brev til organisasjonen sin generalsekretær og gitt uttrykk for det same:

«Når det gjelder flyktingene bør man merke seg at kosovarene selv så vel som befolkningen i Albania, regjeringen i Tirana og representantar for FN's høykommissær, OSSE og de frivillige hjelpeorganisasjonene alle mener at den eneste fremtid for flyktingene ligger i at de kan vende tilbake til Kosovo. Utvandring til en rekke forskjellige land blir ikke ansett som en god løsning. Alle disse organisasjoner mener at våre land må yte bistand til å få opprettet leirer i Albania, Makedonia og i fremtiden, Kosovo. Spredning av flyktninger er, selv om det skjer i solidaritetens navn, en dårlig løsning.»

Presidenten uttalar vidare:

«De» – han meiner albanarane – «oppfordrer det internasjonale samfunn til å yte økonomisk bistand til albanske familier som tar seg av flyktninger.»

Eg meiner ut frå dette at det fortonar seg noko merkeleg at den norske regjering vil bruke 1, 2 milliardar kr på å ta 6 000 albanske flyktningar til Noreg, medan denne summen ville vere nok til å hjelpe 13 gonger så mange flyktningar i Kosovo sitt nærrområde, kanskje endå fleire. I det høvet kan eg nemne at ein for 15 mill. kr etablerte ein flyktningleir for 5 000 flyktningar i Romania. Det tyder på at ein kunne hjelpe svært mange flyktningar i nærrområda for 1,2 milliardar kr.

Stortinget løyvde berre 225 mill. kr i samband med Innst. S. nr. 149 for 1998-99. Eg vil gjenta at Framstegspartiet i same innstillinga gjorde framlegg om ytterlegare 300 mill. kr til same føremålet.

Vi i Framstegspartiet vil hjelpe dei mange der ute, i staden for å hjelpe dei få her heime. Og dette er ærleg meint om nokon skulle ha tankar om at dette er eit spel som vi driv – som eg både har sett og høyrte at nokre hevdar.

Vi i Framstegspartiet er av den meininga at dei pengane som ein i proposisjonen gjer framlegg om skal løyvast til kosovoalbanske flyktningar i Noreg, bør kanaliseras til hjelp i nærrområda.

I denne samanhengen vil eg vise til svarbrevet frå statsråden datert den 5. mai 1999 på ni skriftlege spørsmål frå Framstegspartiet si stortingsgruppe datert den 4. mai 1999. Svare underbygger vår haldning om at hjelpa må kanaliseras til nærrområda. Etter vår meining er og blir det den beste og mest framtidsretta hjelpa vi i Noreg kan gi, til beste for flyktingane sjølve og for gjenoppbygginga av Kosovo.

At statsråden ikkje har teke kontakt med t.d. Bulgaria om bygging og drift av flyktningleirar, viser at Regjeringa til no etter mi meining har hatt ei passiv haldning til det å hjelpe i nærrområda, slik Regjeringa hevdar er naudsynt og ei prioritert oppgåve.

Vi i Framstegspartiet vil ikkje vere passive overfor denne katastrofen som utspelar seg på Balkan, og vil gjere framlegg om å løyve 1 217 650 000 kr på kapittel 191 post 70 om tilskott til menneskerettar, humanitær bistand og flykntingiltak – 1,2 milliardar kr til hjelp for dei mange, og det er mange som treng hjelpa vår no.

Korleis vi kan tenke oss å bruke desse pengane, står å lese i innstillinga.

Eg vil så til slutt ta opp forslaget som er teke inn i innstillinga på side 6.

Presidenten: Hr. Solholm har tatt opp det forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Odd Eriksen (A): Representanten Lodve Solholm framhevet at Framskrittspartiet vil hjelpe flyktingene i nærområdet. Han hevdet sågar at «dette er ærleg meint». Det fins faktisk måter å omtale den type utsagn på, som ikke er særlig parlamentariske.

La meg få lov å vise til Budsj.innst. S. I for 1998-99 som nettopp omhandler det å hjelpe i nærområdene. Det framgår der at medlemmene fra Framskrittspartiet innenfor ramme 4 i statsbudsjettet tilnærmet vil halvere bevilgningene til den type formål og så sier de:

«Disse medlemmer er oppmerksomme på at betydelige deler av verdens befolkning lever i fattigdom og nød, men vil peke på at dette først og fremst skyldes interne kultur- og administrasjonsproblemer. Det har først og fremst dreid seg om ettpartistater som har vært styrt av en privilegert maktelite som støtter seg til militæret, politiet og et korrupt byråkrati.»

Her er det altså snakk om at man vil halvere bevilgningene som går nettopp til å hjelpe i nærområdene. Men i denne situasjonen finner man det oppørtunt å bevilge tilsvarende beløp til nærområdehjelp, og da er spørsmålet: Er det hensiktsmessig å gjøre det ut ifra den brede opinion som er til fordel for norsk bistand til den kosovoalbanske befolkningen, eller har man andre tanker bak det bevilgningsforslaget man ønsker å fremme i tilknytning til statsbudsjettet?

Lodve Solholm (Frp): Eg blir noko indignert når eg høyrer representanten Eriksen prøver å sette eit ærleg forsøk på å ta eit tak i ein så alvorleg konflikt som denne, i miskreditt. Kven er det som skal ha monopol på sanninga? Er det slik at det berre er Arbeidarpartiet som skal ha monopol på sanninga? Er det slik at det berre er Arbeidarpartiet som skal ha rett til å fremme forslag som er ærleg meint, som er velmeinande, og som gjeld å gi hjelp til eit naudstilt folk? Det verka slik for meg då eg høyrde representanten Eriksen, både i denne replikken og også i hovudinnlegget hans, eit innlegg som ikkje bar preg av anna enn å ta avstand frå Framstegspartiet. Ikkje eitt ord kom Eriksen med når det galdt hans eller hans partis innsats for å hjelpe flyktingane i nærområdet. Hans parti var med på å løyve skarve 225 mill. kr til flyktingane i nærområdet. Det var faktisk eit forslag på ytterlegare 300 mill. kr til hjelp i nærområdet, men det røysta Odd Erik-

sen og hans parti mot. Vi kan også i vårt parti finne parlamentariske ord og uttrykk for slike holdninger dersom det er det ein ønsker.

Når det gjeld det nemnde sitatet, vil eg berre seie at vi i Framstegspartiet alltid har hevda at vi skal hjelpe flyktningane i nærområdet. I denne saka har vi eit spesielt ansvar, i og med at vi er eit land i krig, og i og med at Norge var med og gjekk i bresjen for at NATO skulle gå inn og gjere den jobben som verdssamfunnet synest var nødvendig, og som eg meiner var nødvendig, for å stoppe ein despot av Milosevic' karakter.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Sverre J. Hoddevik (H): Denne saka er ganske grundig debattert på forhånd. Jeg viser til debatten omkring Dokument nr. 8-forslaget fra Johan J. Jakobsen, fremmet og behandlet i Stortinget den 6. mai dette år. Riktignok dreide Dokument nr. 8:57 seg om formell hjemmel eller fullmakt til å ta imot inntil 6 000 flyktninger fra Kosovo, men debatten under behandlinga av saka var forholdsvis grundig.

Hva er det så å tilføye i dag – kanskje en tilleggsvurdering og presisering? Det er tidligere ettertrykkelig slått fast at norsk flyktningpolitikk består av å hjelpe flest mulig i deres nærrområder. Så finnes det et mindretall som skal score ytterligere politiske poeng på fortrefeligheten av at hjelpen ytes «der nede», som det til stadighet blir sagt. For noen lyttere høres kanskje «der nede» ekstra betryggende ut. Forholdet er bare slik at vi ikke snakker om enten – eller, som det tidligere har blitt sagt, men om både – og. Dette ble altså slått ettertrykkelig fast her i salen den 6. mai.

I ettertid av den debatten har departementet besluttet å øke tempoet i uttak til Norge. Dette er gjort etter forsterket appell fra FN's høykommissær. I lys av dette framstår mindretallets forslag i dag som særdeles lite smidig. Proposisjonen og flertallsinnstillinga har den nødvendige fleksibilitet, som innen øvre grense har bufferkapasitet, og som for øvrig ivaretar også mindretallet sitt primære ønske, nemlig å yte bistand i nærområdet. Skulle vi likevel få en positiv overraskelse som tilsier at den øvre grensen i Norge, som vi nå behandler, ikke utnyttes, så er det nettopp i proposisjonen og innstillinga åpnet for at midlene kan kanaliseres til nærrområdene uten fornyet politisk behandling. Tilsvarende fleksibilitet er det ikke å finne i mindretallsframlegget.

Høyre har funnet det naturlig å støtte Regjeringas forslag, til tross for det faktum at vi på et tidligere tidspunkt og på annet grunnlag har hatt avvikende forslag på enkelte av de angjeldende postene. Vi har på det nåværende tidspunkt avstått fra å komplisere dette bildet. Vårt engasjement og felles ansvar i flyktningsspørsmålet skal ikke kunne dras i tvil.

Når det så gjelder finansieringa av tilleggsutgiftene, registrerer vi at Arbeiderpartiet har sluttet seg til vår fokusering på revidert nasjonalbudsjett. Behovet for å ivareta helheten i økonomien krever faktisk et ansvarlig flertall. Innstillinga viser at det av og til er rett å si: Ja takk, begge deler – full støtte til flyktningforslaget og henvisning til ansvarlig økonomisk helhetstenkning.

Inga Kvalbukt (Sp): Den saken vi nå behandler, har kommet opp på bakgrunn av stadig sterkere appeller fra FN's høykommissær for flyktninger med anmodning om å motta stadig flere flyktninger. I denne sammenheng blir Fremskrittspartiets forslag litt uforståelig.

Vi står overfor en prekær flyktningssituasjon som er av slike dimensjoner at vi ikke kan fatte det. Vi har plikt til å hjelpe. Det innser også Fremskrittspartiet. Men vi har langt bedre mulighet til å hjelpe ved å åpne vårt lands grenser. Her står hjelpeapparatet ferdig. Det er ikke riktig å sparke ballen over til fattige naboerområder. Vi har plikt, og vi har mulighet. Jeg er veldig glad for at vi bruker den muligheten. Jeg er glad for Regjeringens positive engasjement, og jeg støtter fullt ut saksordførerenes framleggning av komiteflertallets innstilling. Men når vi først har fått flyktningene hit til Norge, er det også viktig hvordan de blir behandlet. Jeg vil understreke viktigheten av at vi får til en rask bosetting rundt om i de enkelte kommunene. I den sammenheng er det også viktig raskt å klarlegge utdanning og arbeidserfaring til flyktninggruppene. De gruppene av flyktninger vi nå får, har vært utsatt for påkjenninger som jeg ikke tror noen av oss greier å fatte. Den måten de blir tatt imot på, vil være avgjørende for deres utvikling og muligheter i framtida.

Vi har ikke bare plikt til å ta imot, men også til å ta oss av de flyktningene som nå kommer. Vi vet at den beste måten å komme videre i livet på for noen som har vært utsatt for store traumer, først og fremst er å møte medmenneskelighet, møte varme, møte kontakt – forstår man ikke språket, kan en utstrakt og varm hånd gjøre samme nytten som noen forståelige gloser. Det er også viktig å oppleve at du har betydning som menneske, som person, og at dine ressurser blir verdsatt. Derfor vil en kartlegging av kompetansen til disse personene kunne gjøre at de raskere kan komme i arbeid og få komme inn i meningsfylt aktivitet. Deltaking i arbeid vil også bedre kontakten med befolkningen i kommunene, det vil øke forståelsen, og det vil gi gjensidig læring. Vi gir ikke bare gjennom dette, jeg tror vi også kan motta lærdom.

Nå er det egentlig en ganske fin tid for å få satt flest mulig flyktninger i arbeid. Vi står foran en veldig travel vår- og sommeronn i norsk landbruk, og vi vet at mange av de flyktningene som kommer, har erfaring innen landbruk. Det er ikke bare høgspesialiserte arbeidsoppgaver som utøves. Jeg håper at vi vil kunne legge til rette for å benytte oss av denne muligheten.

Hvordan flyktningene blir møtt nå, er ikke bare avgjørende for deres muligheter for en positiv utvikling, men det vil også være avgjørende for hvor god mulighet de vil ha til å vende tilbake til sine hjemrområder den dagen det er mulig.

Så må jeg også til slutt få understreke det som nå er sagt av flere, også av Regjeringen, at et eventuelt underforbruk her i Norge vil vi bruke til å hjelpe i nærrområdene.

Karin Andersen (SV): SV støtter Regjeringas forslag i saka. Det skulle bare mangle. Norge er, som andre har sagt her, direkte ansvarlig i denne konflikten på en helt annen måte enn det vi er i forhold til andre flyktning-

katastrofer, sjøl om vi mener at ansvaret vårt også er stort der.

Det er situasjonen i nabolandene som gjør at det har vært nødvendig å ta en andel flyktninger til Norge. Hvis man ser på tallstørrelsene her, altså 6 000 til Norge og flere hundre tusen til mange av de fattige nabolandene, blir debatten i Norge rundt både penger og antall svært smålig og helt perspektivløs. Her er det ikke snakk om at Norge kan bestemme at Bulgaria eller Romania skal opprette flyktingleire. Det må disse landene sjøl eventuelt ta initiativ til og ønske. Hvis de gjør det, skal det ikke stå på SV å få bevilget penger til å opprette det. Det kan være nødvendig. Men for at denne situasjonen skal løse seg, slik at spenningen i nærområdene ikke skal bli utløsende for en enda større konflikt enn den vi ser i dag, er det nødvendig at også høykostland tar flyktninger inn til sitt område.

Jeg vil minne om at Norge er nærområde til Kosovo. Hvis man studerer globusen og titter litt på den, som det ble nevnt i et replikkordskifte her da vi debatterte saken sist gang, vil man fort oppdage at dette er veldig nær Norge. Så det er våre nærområder vi snakker om. Da må vi ta vårt ansvar, og da dreier det seg ikke bare om penger, men også om å ta et visst antall flyktninger ut.

Hvis det er slik at Høykommissæren for flyktninger, som organiserer dette arbeidet, ber om mer penger til å drive flyktingleire, enten i Albania eller i andre områder, og de trenger det, bør de få det. Det signalet vil SV gi i dag. Hvis det er slik at Høykommissæren også ber Norge om å ta flere flyktninger inn til Norge, bør Norge si ja til det. Norge er et styrtrikt land, og vi har en debatt om bruken av penger – om de kan brukes i Norge, eller om de kan brukes andre steder. Hvis det skulle være slik at arbeidet med å opprettholde og drive flyktingleire i andre land nå er under press, og det er vanskeligheter, burde Norges rikdom kunne brukes til å avhjelpe det. Det vil overhodet ikke ødelegge norsk økonomi. Fra SVs side syns vi at kanskje noe av det viktigste vi kan gjøre nå, også for å trygge vår egen framtid, er å sikre at flyktingene blir tatt imot og får et trygt sted å være.

Så er det en debatt om hensikten med å ta flyktingene ut nå. Noen prøver å så en slags forestilling om at de som sier at man skal ta flyktninger til Norge, ønsker at de skal komme hit og ville være her. Sjølsagt mener alle at hovedpoenget her må være at de skal kunne få vende tilbake til Kosovo så fort som mulig. Men det er jo en konflikt der nede, og det er derfor Norge i utgangspunktet var med og involverte seg i dette.

Å så en forestilling om at dette kan skje veldig fort, og at alle kan vende tilbake øyeblikkelig hvis man skulle være så heldig å komme til en fredsløsning, det er naivt. Så uansett om flyktingene kommer til Norge, om de får bosette seg her, om de får en jobb, om de får behandling av helsevesenet, er ikke det til hinder for at de kan flytte hjem igjen. Snarere tvert imot vil det være en fordel for dem, fordi de gjennom å få en god mottakelse her og et noenlunde verdig liv vil være bedre i stand og mye bedre rustet til å vende hjem igjen den dagen det kan være mulig.

I likhet med Odd Eriksen fra Arbeiderpartiet vil jeg benytte anledningen til å nevne finansieringen, men jeg

vil også være nødt til å returnere det litt til Arbeiderpartiet, for de har også en lei tendens til i spørsmålet om hvordan vi skal finansiere flyktingarbeid i Norge, å saldere med u-hjelpspenger. Det har et flertall i Stortinget sagt om igjen og om igjen, i innstilling etter innstilling, at man skal slutte med, men hvert år fortsetter man med den politikken. Det gjør også Arbeiderpartiet, og det bør denne saken få en slutt på.

Statsråd Odd Roger Enoksen: For andre gang i dette tiåret opplever vi en flyktingkatastrofe i vårt nærområde som har drevet over en million mennesker på flukt fra sine hjem. Situasjonen for flyktingene fra Kosovo har utløst et bredt folkelig engasjement i mange europeiske land, også her i Norge. Mange har spurt: Hva kan vi gjøre? Hvordan kan vi hjelpe flest mulig? Som politikere er det vårt ansvar å svare på de utfordringene vi nå står overfor. Jeg er derfor glad for at alle mener at vi skal gjøre mye for å hjelpe flyktingene, og en samlet kommunalkomitee går inn for at vi skal bevilge 1 217 mill. kr til å hjelpe flyktingene fra Kosovo. Uenigheten gjelder hvordan vi skal bruke midlene.

Flertallet slutter seg til Regjeringens forslag om at vi både skal gi hjelp i nabolandene og gi beskyttelse og hjelp til noen av dem som trenger det mest her i landet. Fremskrittspartiets svar er at hjelpen utelukkende skal gis i «nærområdet», uten at partiet klart definerer hva som er nærområdet. Historisk sett og sammenlignet med tilsvarende flyktingkatastrofer i Afrika, Asia og Latin-Amerika er det åpenbart at Norge vil bli betraktet som et nærområde. Avstanden fra Kosovo til Løvebakken er faktisk mindre enn avstanden fra Vietnam til Hongkong, Malaysia og Filippinene, eller fra Argentina og Chile til Mexico.

Det er selvfølgelig fristende å lage regnestykker som viser hvor mange flere vi kan hjelpe hvis all hjelpen brukes i land som Albania, Romania og Bulgaria. Det man da overser, er at det faktisk har vært en betingelse for at mange skal kunne gis beskyttelse i nabolandene, at noen gis beskyttelse i andre land. For at mennesker på flukt inne i Kosovo skulle få anledning til å slippe inn i Makedonia, har det vært helt avgjørende at noen har kunnet reise videre. Makedonske myndigheter har helt bevisst brukt stenging av grensebommene for å presse det internasjonale samfunnet til å få fortløp i evakueringen. Uten at Norge og andre land raskt hadde svart på appellen om en humanitær evakuering, hadde sannsynligvis mange av flyktingene ikke kommet ut av Kosovo.

Hvilke alternativer har vi hatt? Kunne vi sendt alle videre til Albania, slik enkelte har foreslått? Etter selv å ha besøkt Albania og Makedonia, tror jeg det kunne ha ført til at hele mottaks- og hjelpeapparatet i Albania hadde stått i fare for å bryte sammen. Situasjonen kunne fort ha kommet helt ut av kontroll, og vi kunne stått overfor en situasjon der vi kanskje hadde måttet evakuere et enda større antall enn det som nå skjer.

Et flertall i komiteen har sluttet seg til Regjeringens forslag om ikke bare å gi beskyttelse i et mottak her i landet, men også gi flyktingene anledning til å leve et

så normalt liv som mulig. Det betyr raskest mulig bosetting i en kommune på samme måte som andre flyktninger som har fått oppholds- og arbeidstillatelse her i landet. Det betyr kvalifisering for norsk arbeidsliv, undervisning i norsk og samfunnskunnskap for voksne, grunnskoleundervisning for ungdom i alderen 16-20 år som ikke har tilsvarende fra hjemlandet, rett og plikt til ordinær grunnskoleundervisning for barna og en styrking av helsetilbudet.

Noen vil sikkert stille spørsmålsteget ved vår strategi om at flyktningene så fort som mulig skal bosettes i en kommune og få anledning til å leve et normalt liv. Skal ikke flyktningene raskt tilbake, spør noen. Vi mener at aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv er viktig både for den enkelte flyktnings evne til å ta ansvar for sin egen livssituasjon her i landet og for evnen til å mestre en på mange måter sikkert like vanskelig tilbakevending den dagen det blir mulig. Jeg tror jeg har alle med meg i mitt håp om at alle Kosovo-flyktningene så snart som mulig vil få anledning til å reise hjem og ta del i gjenoppbyggingen av landet sitt. Når det kan skje, vet ingen av oss. Uansett når det vil kunne skje, mener jeg det er riktig å investere i raskest mulig bosetting og integrering. Vi vil tjene på det, og de vil tjene på det, uansett når tilbakevending måtte bli mulig.

Erfaringene fra Bosnia-konflikten viser at det var riktig å satse på det tosporede løpet. Muligheten til aktiv deltakelse i arbeidsliv og samfunnsliv i eksillandet har vært og er faktisk et viktig element i en aktiv tilbakevendingstrategi. Norge tok imot færre flyktninger fra Bosnia enn Sverige og Danmark, likevel er det vi som har flest tilbakevendte. Til dem som er skeptiske til vår satsing på både integrering og tilbakevending, vil jeg si én ting: Lytt til flyktningene selv, hva er det de synes er viktig? Snakk med flyktninger som har vendt tilbake til Bosnia, og dere får svar. Et mest mulig normalt liv i Norge, med arbeid og norske venner, er en viktig ressurs den dagen de pakker og reiser hjem.

La meg avslutningsvis få si at jeg er svært glad for at det er bred tilslutning til prinsippet om at eventuelle mindreutgifter knyttet til mottaket her i landet kan omdisponeres til hjelp i nærområdet over UD's budsjett. Dette er et viktig flyktningpolitisk prinsipp, som viser at vi har en helhetlig flyktningpolitikk, der beskyttelse her i landet ses i sammenheng med hjelp og bistand i nærområdet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karin Andersen (SV): I forbindelse med tilskuddet til bosetting og den økningen i bevilgningene som er foreslått her, har det vært reist en del berettiget tvil om dette faktisk er tilstrekkelig, spesielt fordi Regjeringa har en ambisjon om at utflyttinga fra asylmottak skal øke spesielt for dem som har vært der lenge. I et svar som Regjeringa har gitt på forespørsel fra meg til komiteen, argumenterer den for at bevilgningen er stor nok. Men det er grunn til å tru at det ikke fins boliger som står tomme, og at man kanskje også må i gang med bygging for å få dette til. Da er spørsmålet mitt til statsråden: Hvorfor har Re-

gjeringa vurdert det slik at det ikke har vært nødvendig å fremme forslag om å øke husbankrammene slik at kommunene eventuelt kunne komme i gang med byggeprosjekter for å gjøre økt bosetting i kommunene mulig?

Statsråd Odd Roger Enoksen: Etter Regjeringens oppfatning vil Husbankens ordninger være tilstrekkelige til å kunne dekke den etterspørselen som vil komme. Det er selvfølgelig alltid vanskelig på forhånd å ha et eksakt svar om hvor stor etterspørselen vil komme til å bli, men fra Regjeringens side har det måttet bli gjort et anslag.

Vi mener at ordningen med både boligtilskudd, etableringslån og kjøpslån, slik det foreligger i dag med den økningen på 75 mill. som Regjeringa har foreslått, skal være dekkende. Det er her viktig å være oppmerksom på at de 75 millionene selvsagt ikke er ment som en fullfinansiering, men som et tilskudd som utgjør en andel av finansieringen både til kjøp av brukte boliger og til finansiering av nye boliger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gunnar Breimo (A): Fremskrittspartiet fornekter seg ikke i sin innbitte kamp for å hindre flyktninger i å komme til Norge. For det er det deres engasjement i denne og relevante saker i realiteten handler om. Frykten for at fremmede skal påføre det norske folk psykiske lidelser og andre plager samt økonomiske uttelling, gir seg stadig nye utslag.

Jeg har ikke for vane å ta det folk sier, opp i verste mening, tvert imot forsøker jeg etter beste evne alltid å etterleve min barnelærdom om det motsatte. Men i dette tilfellet klarer jeg det ikke. Etter alle fremskrittspartiinnlegg i denne sal om flyktningpolitikk, også i spørretime, blir det ikke troverdig at partiet forsikrer om sine ærlige hensikter i denne saken. I en tid da vi stadig får demonstrert at menneskenes største utfordring vil være å skape forhold som gjør at alle kan leve side om side, uansett rase, hudfarge og kulturell bakgrunn, gjør Fremskrittspartiet i enhver sak sitt ytterste for å puste til den intoleransen som alltid vil være til stede overalt.

I dagens debatt forsøker partiet å spille rollen som det partiet som mer enn noe annet bryr seg om flyktningenes ve og vel. Men alle som har fulgt med i partiets argumentasjon, vet at dette er spill for galleriet og skinnargumentasjon. Bekymringen gjelder noe helt annet.

Nok en gang får vi demonstrert at Fremskrittspartiet står for den fullstendige følelseskulde. Det er nemlig ikke slik at de brenner for flyktningenes situasjon. Det de er redd for, er at noen skal bli værende igjen i Norge etter at forholdene gjør det mulig å flytte tilbake. Det kommer godt til uttrykk gjennom deres forslag om å bevilge 300 mill. kr mer til hjelp i nærområdene enn Regjeringa, men under den klare forutsetningen at ingen flyktninger fra Kosovo skal slippes inn i Norge, slik Torbjørn Andersen har sagt det i et leserinnlegg. Også formuleringene om familiegjenforening bekrefter at det er hovedmålet.

Etter at vi nå i flere uker har fått presentert fjernsynsreportasjer fra flyktningenes situasjon i nabolandene til Kosovo og hørt deres skrekkehistorier om hva de har opplevd, burde det ikke være vanskelig for noe sivilisert menneske å forstå at noen har behov for å komme seg vekk fra krigens grusomheter – ikke bare geografisk langt unna, men til helt andre forhold og omgivelser. Det er syke og gamle, det er hundrevis av barn som har mistet hele sin familie. At Fremskrittspartiet ikke er i stand til å forstå dette og ikke er villig til å ofre en krone til denne formen for hjelp, sier alt om dette partiets politikk.

De fattigste og mest vanskeligstilte og politisk mest ustabile landene i Europa skal ifølge Fremskrittspartiet ta imot hundretusener av flyktninger, mens Norge ikke engang skal ta imot noen få tusen av de verst stilte. At andre land blir enda mer flerkulturelle og multietniske, er etter Fremskrittspartiets syn helt i orden, bare Norge kan beskyttes.

Statsråd Odd Einar Dørum: Jeg ønsker å ta ordet for å anføre følgende:

Regjeringen har på bred basis ikke bare vurdert det nasjonale grunnlaget for å yte en innsats, men også det internasjonale grunnlaget. Som statsråd Enoksen var inne på i sitt innlegg, har ikke bare han, men også utenriksministeren og undertegnede aktivt søkt internasjonale kontakter for å se hva som er rett. Og det gjør uenkelig inntrykk på en norsk statsråd som er til stede på en flyktningkonferanse i Genève, å få takk både fra FNs høykommissær og fra USA i åpent forum fordi vi har tatt ansvar og handlet på en slik måte at vi sørget for at en situasjon som var i ferd med å bli håpløs, ikke ble det. Jeg sikter da til situasjonen i Makedonia.

La det også være meg tillatt å si, etter å ha besøkt det som i sin tid ble kalt for sosialismens fyrtårn i Europa – riktignok ikke av de fleste norske sosialdemokrater eller venstresosialister, men av de gamle marxistene i AKP – at jeg etter å ha studert dette fyrtårnet på nært hold, tror de fleste vil ha forståelse for at det er grenser for hva det fyrtårnet kan bære av belastninger. Det er slik at for en som har vært samferdselsminister, vil selv de mest fillete veier i Norge se ut som autostradaer i forhold til noe av det man selv ser f.eks. på veien fra Tiranas hovedflyplass og inn til hovedstaden. Dette landet har en istyckerslått infrastruktur, det har en ikke-eksisterende infrastruktur, og det er selvfølgelig slik at det er grenser for hva det kan belastes av ytre utfordringer, selv om det har en familiestruktur og en politisk kultur som gjør at det er åpne dører.

I den situasjonen er det et enkelt moralsk prinsipp som gjelder, og det er at man må dele ansvar, og man må dele det på en slik måte at ansvaret ikke bare bæres av de fattigste, men også av de rikeste. I den situasjonen har Norge stått i en tradisjon sammen med andre vestlige land. Men det er ikke til å legge skjul på at mange mente at vi handlet rett på det tidspunktet da vi med bred støtte i Stortinget handlet slik at vi kunne ta imot flyktninger til Norge. Det er ikke tvil om at det løste opp en helt håpløs situasjon i Makedonia. Og la meg understreke: Makedonia er i dag et land som har 40 pst. arbeidsledighet. Har

man 40 pst. arbeidsledighet, er det jo mer enn et politisk under at man klarer å holde landet såpass gående som man gjør, og tar imot de flyktningene man kan. Det skulle da bare mangle at man da ikke kan stå for den enkle solidaritetshandling det er å vise at man faktisk kan dele byrdene med et land som med en så stor arbeidsledighet har tatt imot i overkant av 100 000 flyktninger.

Det er på det grunnlaget vi har handlet – ikke bare moralsk, men praktisk og realpolitisk nødvendig. Det var da ikke noe poeng å sørge for at Milosevic' strategi lyktes ytterligere ved at stadig flere land i dette området skulle destabiliseres. Det ville i sannhet styrket denne politikerens, som ser ut til å få sin næring ved stadig flere nederlag, og som ser ut til å dyrke seg opp i den primitive nasjonalismes ånd, nemlig at man blir sterkere og sterkere jo mer bank man får. Det er ingen grunn til å bidra til en slik politikk, og det har da Norge heller ikke gjort.

Lodve Solholm (Frp): Eg hadde ikkje tenkt å forlenge denne debatten, men når representanten Gunnar Breimo kjem fram på denne talarstolen og skal spele helgen på den måten som han gjorde, med den argumentasjonen han hadde, der han tek frå politikarar det å ha ærlege meiningar om å hjelpe folk som er i naud – vel vitande om at å bruke 1,2 milliardar kr der nede vil hjelpe atskillig fleire fattige, gamle, brannskadde, krigsskadde, unge og gamle enn 1,2 milliardar kr i Noreg – må eg seie at ein kan gjerne snakke om moral og sømd, men så til dei grader å skulde politiske motstandarar for å ha uærlege baktankar, ville eg ikkje i min villaste fantasi ha gjort overfor politiske motstandarar dersom eg var ueinig med dei. Ein kan ha grunn til å bli indignert over å høyre ein slik argumentasjon som det representanten Gunnar Breimo framfører.

Vi har faktisk litt støtte for vår argumentasjon, bl.a. frå presidenten for den parlamentariske forsamlinga i Vestunionen, som seier nettopp det same som vi seier, at det ville vere fornuftig å hjelpe til. Eg er for så vidt einig med statsråd Dørum når han snakkar om at det Makedonia og Albania har gjort, er verkeleg bra, når ein tenker på den økonomien og dei vanskanane som dei landa har. Dei har verkeleg stilt opp, og det er det som Framstegspartiet sitt forslag går på: La oss hjelpe dei! Dersom ein studerer det forslaget som vi har lagt fram, vil ein sjå at vi vil hjelpe dei økonomisk, styrke deira eigen økonomi – ikkje berre drive flyktningleirar, men vi vil styrke deira økonomi, slik at dei skal få hjula til å gå endå betre. Eg håpar å sleppe å høyre fleire slike innlegg der ein set ærlege folk sine synspunkt og meiningar så til dei grader på tvilens alter.

Karin Andersen (SV): Nå var vel kanskje ikkje det forrige innlegget direkte rettet til meg og SV. Men det er slik at Fremskrittspartiet ikke har en troverdig argumentasjon i denne saken, for i så mange andre saker har de argumentert fullstendig ureint og har hatt motiver som ingen av de andre politiske partiene er enig i. At representanten Solholm blir indignert, kan jeg forstå, for jeg oppfatter at kanskje heller ikke han har likt alle de mest

ytterliggående utspillene som har kommet fra hans eget parti i denne saken, men det er i lys av den profilen Fremskrittspartiets håndtering i denne saken må ses. Dessverre tar det tid å bygge opp igjen troverdighet, når det går på at Fremskrittspartiets første og viktigste sak er at det ikke kommer noen innvandrere eller flyktninger til Norge; at det er hjertesak nr. 1, og de bruker enhver anledning og enhver argumentasjon for å underbygge det.

Når de nå snakker om nærområdet, forholder de seg ikke til geografi, at Norge faktisk er et nærområde, at dette er et land i Europa. De velger å snakke om økonomi som om det var det viktigste. Men hvis man skal forfølge den tankegangen, ender man alltid opp med at ingen flyktninger skal komme til Norge, uansett om det også skulle være flyktninger fra Kola i Russland, fordi Norge er et høykostland. Norge er et høykostland, og det vil koste mer å ta flyktninger til Norge, også fordi Norge velger å behandle flyktninger skikkelig når det gjelder boforhold og hus, helsestell og undervisning. Konsekvensen av Fremskrittspartiets sjonglering med begreper som nærområder og kostnader vil resultere i at Norge aldri skal ta imot en eneste flyktning. De skal tas imot nedi der eller borti der eller i andre land som er billigere enn Norge, og man venter bare på forslaget om at x antall flyktninger skal legges ut på tilbud til det billigste land i verden.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg hadde ikke tenkt å gripe ordet i denne debatten, men det siste innlegget fikk meg til å gjøre det allikevel. Det ble på en sterkt negativ måte snakket om å legge flyktninger ut på tilbud. Det har ikke vi snakket om. Og vi har ikke snakket om at økonomi i seg selv har vært det viktigste. Vi har sagt at med den økonomien man stiller til rådighet, bør man kunne prøve å hjelpe flest mulig. Vi vet at i Makedonia, Montenegro, Albania og også muligens i Bulgaria og Romania har man ikke økonomisk mulighet til å hjelpe mange. Det er der nøden er og skrikene etter økonomisk bistand kommer.

Så får jeg få lov til å skyte til at det er slik at på en måte praktiserer den norske regjering med Stortingets tilslutning allerede et slags tilbud – her i Norge. Det er mange forskjellige operatører av flyktningmottak som nå inngår avtaler med Utlendingsdirektoratet. Så hvis man skulle si at det er flyktninger på tilbud, er de i aller høyeste grad på en måte på tilbud i Norge, ikke bare på penger, men selvsagt også på den kvalitative behandlingen og kvalitetsinnholdet.

Så vil jeg få lov til å legge til det som også Lodve Solholm understreket, at ved å yte hjelp økonomisk til disse landene ville vi hjelpe mange flere. Justisministeren påpekte de enorme problemene med arbeidsledighet i Makedonia. Det man trenger, er nettopp penger til å kunne ansette flere folk, og det å gi penger til å etablere flyktningleirer vil også skape en del arbeidsplasser. Vi må se i øynene at det kommer rapporter om problemer som våre myndigheter og Utlendingsdirektoratet har med å skaffe frem plassene. Her skal det pumpes inn 1,5 milliarder kr i norsk økonomi, som er en pressøkonomi. I tillegg til hvor mange flyktninger man kunne hjelpe

i nærområdene, tenk også på den aktivitetsvekst man kunne få – arbeidsplasser og generell velstandsbedring i så måte – hvis midlene var brukt der nede.

Så vidt jeg forstår, er det slik at Høyre og Arbeiderpartiet har antydning at man har problemer med å bruke disse 1,2 milliarder kr i norsk økonomi innenfor rammen av det som er finanspolitisk – altså hva gjelder presset i økonomien – ansvarlig. Det problemet har de to partiene påpekt. Da burde man absolutt heller ha skapt virksomhet og hjulpet langt flere ved at midlene ble brukt i nærområdene. Her har Regjeringen vist en veldig stor passivitet når det gjelder å undersøke mulighetene nettopp i Romania og Bulgaria for etablering av langt flere flyktningleirer, drevet, organisert og finansiert fra norsk side.

Det at vi eventuelt står alene, er vi vant til. Det tar noen år før andre kommer etter.

Sylvia Brustad (A): Det var innlegget fra representanten Hagen som fikk meg til å ta ordet.

Atter en gang opplever vi i denne salen at lederen av Fremskrittspartiet prøver å framstille Fremskrittspartiet som noe annet enn det det virkelig er. Vi får i denne saken, som i svært mange andre saker, et godt bilde av hva Fremskrittspartiet egentlig står for. Det Fremskrittspartiet egentlig står for i denne type saker, er at det snakkes fint om solidaritet, men for Guds skyld – unnskyld, president – hold dem langt unna, kom ikke hit med folk i nød til et av verdens rikeste land.

Torbjørn Andersen, representant for Fremskrittspartiet – sier i Fædrelandsvennen av 12. mai:

«Man skal lete lenge etter en mer misforstått innsats i forhold til flyktningproblemet i Kosovo enn den Norge nå står for.»

Det er til det vi diskuterer her i dag.

Jeg lurer på hvorfor Fremskrittspartiet er så redd for å motta folk i nød. Jeg lurer på hvorfor Fremskrittspartiet mener at folk som trenger hjelp i den ytterste nød, ikke skal bli godt mottatt i et av verdens rikeste land. Er det ikke slik at det å vise solidaritet også må gjelde i praksis – at det ikke er nok å prate om det, men at vi også er nødt til å gjøre det? Er det ikke slik at det er viktig å dele på ansvaret? Og er det ikke slik at det bare skulle mangle om ikke vi, som et av verdens rikeste land, skulle gjøre det?

Jeg synes Fremskrittspartiet skulle være ærlig og stå oppreist i forhold til det de mener – holdninger og meninger som vi i Arbeiderpartiet og flertallet i denne salen tar sterk avstand fra.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg konstaterer at representanten Sylvia Brustad bruker den gamle teknikken med at hun vet hva vi står for, hun tegner et bilde av hva vi står for – som er galt – og så tar hun avstand fra det bildet hun selv har laget.

For øvrig når det gjelder innlegget, vil jeg bare si at vi velger å vise solidaritet ved å hjelpe 75 000 mennesker i nød, der flertallet velger å hjelpe 6 000.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15. (Votering, se side 3299)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi er da klare til å starte voteringen over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli – 31. desember 1998 vedkommende:

Statsministerens kontor
Arbeids- og administrasjonsdepartementet
Barne- og familiedepartementet
Finans- og tolldepartementet
Fiskeridepartementet
Forsvarsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kulturdepartementet
Landbruksdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Sosial- og helsedepartementet
Utenriksdepartementet og
Utenriksdepartementet – saker vedrørende utviklings- og menneskerettigheter
- vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:7 (1998-99) – Riksrevisjonens revisjon av anskaffelsen av F-16 kampfly i perioden 1975-98 – Erfaringsrapport – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:4 (1998-99) – Riksrevisjonens undersøkelse av produksjon og kvalitet i Statens Pensjonskasse – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:6 (1998-99) – om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende bruken av stiftelser i statlig forvaltning – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten har Vidar Kleppe satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere en annen organisering av bompengeprojekter basert på selvstendig økonomisk ansvar for bompengeselskapet.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.53.36)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:3 (1998-99) – Riksrevisjonens undersøkelse av vegmyndighetenes styring i fem utvalgte bompengeprojekter – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:5 (1998-99) – om Riksrevisjonens undersøkelse vedrørende styring og samordning av IT-virksomheten i justissektoren – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Jan Simonsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen omgjøre sitt vedtak om betinget amnesti for utlendinger som omfattes av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 82 mot 15 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.54.49)

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:25 (1998-99) – forslag fra stortingsrepresentantene Carl I. Hagen og Jan Simonsen om å omgjøre det betingede amnestiet for utlendinger som er berørt av de såkalte Quetta- og Laos-prosjektene – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Jan Simonsen satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«På statsbudsjettet for 1999 gjøres følgende endringer:

Kap. 440	Politi- og lensmannsetaten
01	Driftsutgifter,
økes med kr 50 000 000
fra kr 5 180 565 000 til
kr 5 230 565 000
Kap. 551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner
58	Regionale samordningstiltak, fond,
reduseres med kr 50 000 000
fra kr 100 000 000 til
kr 50 000 000.»

Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:38 (1998-99) – forslag fra stortingsrepresentantane Jan Simonsen og Kristin Krohn Devold om tilleggsløyving til politibudsjettet for 1999 for å oppretthalde uendra driftsbudsjett i politidistrikta – vert å avvise.

V o t e r i n g :

Ved alternativt votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre bifaltes innstillingen med 69 mot 28 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.56.07)

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Det voteres over forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999:

«Stortinget ber Regjeringen i 1999 fremme konkrete lovforslag og tiltak for å motvirke oppsamlingen av

forbrytelser før straffereaksjon, uten å fjerne den individuelle straffeutmåling.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Det voteres over forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999:

«Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2000 presentere konkrete tiltak som reduserer tiden mellom den kriminelle handling og straffereaksjon.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Det voteres over forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere en endring av straffeloven § 62 slik at det blir adgang til å idømme strengere maksimalstraff for flere forhold som pådømmes i konkurrens, enn dagens regel med en øvre grense på 1 ½ ganger strafferammen for det alvorligste av de pådømte forhold gir adgang til.»

Ågot Valle (SV) (fra salen): President! Det var til stemmeforklaring.

Presidenten: Ågot Valle – til stemmeforklaring.

Ågot Valle (SV): Under debatten tidligere i dag sa jeg at SV ville stemme mot dette forslaget fordi det gir noen signaler om heving av maksimumsstraffen som vi ikke kan være med på.

Presidenten: Da har de som har behov for det, merket seg dette, og det voteres over forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes mot 5 stemmer.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Kristin Krohn Devold på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999:

«Stortinget ber Regjeringen endre påtaleinstruksen slik at grov kriminalitet utført av ungdommer gir grunnlag for å begjære varetekt i større grad.»

Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre vil stemme for.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 69 mot 28 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.58.28)

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Det votes over forslag oversendt fra Odelstingets møte 4. mai 1999:

«Stortinget ber Regjeringen fremlegge en samlet plan for innsats og tiltak som bekjemper kriminelle handlinger blant barn og unge, herunder så vel reaksjoner som forebyggende tiltak, og presentere denne for Stortinget på en egnet måte i løpet av 1999.»

V o t e r i n g :

Forslaget bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til sak nr. 14 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 15

Presidenten: Under debatten har Lodve Solholm satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«På statsbudsjettet for 1999 vert det gjort følgjande endringar:

Kap. 191	Menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningiltak
70	Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktningiltak, <i>kan overføres</i> , vert a u k a med kr 1 217 650 000 frå kr 1 473 000 000 til kr 2 690 650 000»

Det votes alternativt mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet.

Komiteen hadde innstillet:

På statsbudsjettet for 1999 gjøres følgende endringer:

I.

Kap.	Post	Formål	Kroner
192		Fred, forsoning og demokrati	
	71	Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i> , ø k e s med fra kr 585 000 000 til kr 633 000 000	48 000 000
221		Tilskudd til grunnskolen (jf. kap. 3221)	
	65	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter, ø k e s med fra kr 609 462 000 til kr 629 462 000	20 000 000
250		Statens ressurs- og voksenopplæringscenter og opplæring for voksne innvandrere (jf. kap. 3250)	
	60	Tilskudd til opplæring av voksne innvandrere, ø k e s med fra kr 358 034 000 til kr 403 034 000	45 000 000
	62	Tilskudd til grunnskoleopplæring for innvandrere i alderen 16-20 år, ø k e s med fra kr 30 000 000 til kr 42 800 000	12 800 000
400		Justisdepartementet (jf. kap. 3400)	
	01	Driftsutgifter, ø k e s med fra kr 230 321 000 til kr 231 121 000	800 000
440		Politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	
	01	Driftsutgifter, ø k e s med fra kr 5 180 565 000 til kr 5 195 265 000	14 700 000
	21	Spesielle driftsutgifter, ø k e s med fra kr 20 779 000 til kr 25 029 000	4 250 000
500		Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)	

Kap.	Post	Formål	Kroner
	01	Driftsutgifter, ø k e s med..... fra kr 136 924 000 til kr 137 924 000	1 000 000
520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)	
	01	Driftsutgifter, ø k e s med..... fra kr 164 477 000 til kr 184 477 000	20 000 000
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, ø k e s med	325 000 000
		fra kr 530 025 000 til kr 855 025 000	
521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)	
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i> , ø k e s med	525 000 000
		fra kr 1 251 000 000 til kr 1 776 000 000	
581		Bolig- og bomiljøtiltak	
	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i> , ø k e s med	75 000 000
		fra kr 250 000 000 til kr 325 000 000	
730		Fylkeskommunal helsetjeneste	
	67	Andre tilskudd, ø k e s med	26 300 000
		fra kr 42 500 000 til kr 68 800 000	
743		Statlige stimulerings tiltak for psykisk helsevern	
	61	Tilskudd til psykososialt arbeid for flyktninger, <i>kan overføres</i> , ø k e s med	39 000 000
		fra kr 15 500 000 til kr 54 500 000	
1590		Arbeidsmarkedsetaten (jf. kap. 4590)	
	01	Driftsutgifter, ø k e s med	6 800 000
		fra kr 1 575 236 000 til kr 1 582 036 000	
1591		Arbeidsmarkedstiltak (jf. kap. 4591)	
	71	Opplæringstiltak, drift, <i>kan overføres</i> , <i>kan nyttes under postene 60 og 70</i> , ø k e s med ..	54 000 000
		fra kr 644 216 000 til kr 698 216 000	

II.

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Kongen i 1999 kan omdisponere fra tilleggsbevilgningene på de i I angitte kapitler og poster i forbindelse med mottak av flyktninger fra Kosovo til kap. 192 Fred, forsoning og demokrati post 71 Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet bifaltes innstillingen med 80 mot 16 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.59.32)

S a k n r . 1 6

Referat

- (212) Forslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Vaksdal, Øyvind Korsberg og Siv Jensen om delprivatisering og børsnotering av Statoil (Dokument nr. 8:52 (1998-99))

Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen som forelegger sitt utkast til innstilling for finanskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

- (213) Forslag fra stortingsrepresentantene Ursula Evje og Ulf Erik Knudsen om fastpris på skole-, fag- og lærebøker (bokbransjeavtalen) (Dokument nr. 8:56 (1998-99))

Enst.: Sendes familie-, kultur- og administrasjonskomiteen.

- (214) Forslag fra stortingsrepresentantene Ursula Evje og Ulf Erik Knudsen om fleksibel lønnspolitikk i skoleverket (Dokument nr. 8:55 (1998-99))

Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

Presidenten: Presidenten vil vente med å referere sak nr. 215.

Videre ble referert:

- (216) Forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Ågot Valle og Olav Gunnar Ballo om endring i minstegrunnlaget for rett til sykepenger (Dokument nr. 8:54 (1998-99))

Enst.: Sendes sosialkomiteen.

4. (215) Forslag frå stortingsrepresentantane Kjell Opseth, Torstein Rudihagen, Terje Knudsen og Øystein Hedstrøm om å leggje opplegget for oppretting av eit IT- og kunnskapssenter på Fornebu fram for Stortinget (Dokument nr. 8:58 (1998-99))

Presidenten: Presidentskapets innstilling er at forslaget sendes næringskomiteen.

Einar Steensnæs (KrF): Det er ikke første gang Stortinget debatterer behandlingen av et Dokument nr. 8-forslag. Siste gang jeg var med på en slik debatt, var for et halvt års tid siden, da Stortinget debatterte Stavanger kommunes arealplan. Da uttalte stortingspresidenten følgende:

«At Stortinget skal gripe inn og overprøve Regjeringen på dens myndighetsområde når man ikke liker noe som Regjeringen har et ansvar for, er etter min mening en uskikk.»

Dette er også min mening. Det er den samme uskikken som gjør seg gjeldende i denne saken. Forslaget er ikke først og fremst et problem for Regjeringen. Regjeringen kan nok legge fram alle de kontrakter, alle de avtaler, alle de opplysninger og all den informasjon som Stortinget måtte be om. Nei, saken er først og fremst et problem for Stortinget.

Gjennom en slik behandling som forslagsstillerne nå inviterer til, gjør Stortinget sin egen rolle og myndighet uklar. Jeg vil ikke gå inn på realiteten i saken slik den foreligger i dette dokumentet. Jeg kan bare fastslå at Arbeiderpartiet nå gjør felles sak med Fremskrittspartiet for å gjøre myndighetsområdet – og det vil si ansvaret – for arbeidsdelingen mellom storting og regjering uklar. Det er ikke noe nytt at Fremskrittspartiet ønsker seg en slik sammenblanding og utvisking av myndighetsområdet. Men at Arbeiderpartiet stiller opp på slike premisser er skuffende, men kanskje likevel ikke helt overraskende.

Jeg har selvfølgelig merket meg utredningen fra Stortingets kontor og er klar over at forslaget som sådant, formelt og juridisk, kan behandles i tråd med det flertallet i Presidentskapet har foreslått, nemlig å sende det til næringskomiteen for ordinær komiteehandling. Men det dreier seg ikke først og fremst om formaljus. Det dreier seg om hva Stortinget finner hensiktsmessig og velegnet for behandling, og om en ryddig saksbehandling som gjør det klart hvilket ansvar Regjeringen har. Stortinget kan trekke Regjeringen til ansvar dersom en mener at Regjeringen ikke gjør slik som Stortinget har fattet vedtak om.

Det er også god grunn til å stille spørsmål om hvordan dette Dokument nr. 8-forslaget er å forstå i forhold til den svært knappe tidsfristen som stortingsflertallet påla Regjeringen å arbeide etter. Når forslagsstillerne nå ber Regjeringen legge fram for Stortinget til godkjenning alle avtaler, kontrakter og vedtak før iverksetting, går jeg for min del ut fra at det også omfatter de avtaler der Bærum kommune er involvert, som en viktig forutsetning for alle de kontraktene som vil bli knyttet til dette store prosjektet. Jeg vet ikke hvilke tidsmarginer Bærum kommune her vil operere med og har som regel for sin saksbehandling, men dette styres i hvert fall ikke fra Stortinget. Og Stortinget har selv bruk for

tid til sin egen saksbehandling, hvis en velger å gå inn i saken, slik forslagsstillerne gjør framlegg om.

Her er det sju anbydere – det er blitt gjort klart i dag – som forventer en seriøs og grundig behandling. Dette kan ikke Stortinget gjøre bare over natten. Meget fort nærmer Stortinget seg den kritiske datoen 18. juni, som er den siste møtedagen i Stortinget. Holder vi ikke den fristen, blir saken først avgjort til høsten. Da har en tapt mye i forhold til det som i hvert fall flertallet la til grunn for en rask saksbehandling og en rask iverksettelse av vedtaket. Jeg har problemer med å forstå sammenhengen mellom på den ene side det stortingsflertallet påla Regjeringen med hensyn til knapp tidsfrist og behandlingstid, og på den annen side det man forlanger med hensyn til at man skal gå detaljert inn i saken, som det legges opp til i forslaget.

Alt i alt viser dette at dette Dokument nr. 8-forslaget ikke er egnet for behandling her i Stortinget. Både praktiske og kanskje framfor alt prinsipielle argumenter tilsier dette. I tråd med synet til mindretallet i Presidentskapet vil jeg derfor foreslå at dette forslaget ikke tas under behandling.

Presidenten: Einar Steensnæs har i tråd med § 28d i forretningsordenen tatt opp det forslag han refererte til.

Presidenten skylder å gjøre Stortinget oppmerksom på når det gjelder det som her kommer til uttrykk som innstilling fra Presidentskapet, at det i Presidentskapet er dissens, og har med det gjort rede for Presidentskapets stillingtagen til behandlingsmåten.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg vil anmode Stortinget om å stemme for flertallsinnstillingen fra Presidentskapet.

Steensnæs redegjorde nå ikke for sakens bakgrunn. Hvis man diskuterer dette Dokument nr. 8-forslaget helt løsrevet fra sakens lange bakgrunn, kommer man på ville veier. Faktum er at Stortinget ved flere anledninger har lagt klare føringer for utviklingen av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Til tross for dette sendte Nærings- og handelsdepartementet 8. april ut krav og retningslinjer til et slikt kunnskapssenter som er klart i strid med det stortingsflertallet vedtok. Det er iallfall stortingsflertallets oppfatning. Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet gjorde i et brev til departementet oppmerksom på dette og bad departementet foreta endringer og presiseringer. Næringsministeren svarte da at han ikke så at det var grunnlag for å gjøre slike endringer. Det er på denne bakgrunnen at Dokument nr. 8-forslaget er fremmet, og den eneste måten å sikre at Stortingets vedtak blir fulgt opp på, er nettopp å få saken til Stortinget.

Steensnæs sier at saken først og fremst er et problem for Stortinget. Ja, saken vil bli et stort problem for Stortinget hvis Stortinget gjør vedtak som Regjeringen ikke gjør noe for å følge opp, uten at det fører til noe som helst. Da har Stortinget et stort problem. Så dette er ikke et spørsmål om stortingsregjereri, det er et spørsmål om å sørge for å slå ring om vårt parlamentariske system som går ut på at Regjeringen må følge opp Stortingets vilje. Forslaget går ikke ut på å instruere Regjeringen på et område som ifølge Grunnloven er tillagt Regjeringens eks-

klusive myndighet. Dette framgår av utredninger fra Stortingets kontor. Det heter i Grunnloven § 19:

«Kongen vaager over, at Statens Eiendomme og Regalier anvendes og bestyres paa den af Stortinget bestemte og for Almenvæsenets nyttigste Maade.»

Det framgår her at det er Stortingets ansvar, og derfor instruerer Stortinget ikke Regjeringen i en sak som tilligger Regjeringen alene.

Saken dreier seg imidlertid ikke om formaljus, på det punktet vil jeg være enig med Steensnæs. Det er en politisk sak. Stortinget har ønsket å komme i gang med et IT- og kunnskapssenter så raskt som mulig, og man har ønsket å utvikle et helhetlig kompetansemiljø med utgangspunkt i tomte og bygningene på Fornebu. Dette har ligget til grunn for Stortingets behandling hele veien, og det er klart at når Regjeringen ikke følger opp det, blir det en politisk sak. Men i tillegg til det har Stortinget muligheten til å gjøre det Stortinget har gjort, og også forfølge saken dersom Regjeringen ikke følger opp det som er blitt vedtatt i Stortinget.

Så jeg finner at det ikke er noen annen måte å gjøre dette på enn å få vedtatt oversendelse til næringskomiteen, og at forslaget kommer under behandling i Stortinget. Det er på den måten man kan sikre at Stortingets vilje blir fulgt opp i denne saken.

Jan Petersen (H): Jeg tar ordet for å gi min tilslutning til det forslaget som Steensnæs fremmet. Jeg må si at jeg synes dette Dokument nr. 8-forslaget er et av de mest bemerkelsesverdige jeg har kommet over i min virksomhet i Stortinget. Sant å si synes jeg det ble enda mer bemerkelsesverdig etter å ha hørt Thorbjørn Jagland, for dette så vidt jeg skjønnte ham, dreier seg faktisk om «å slå ring om vårt parlamentariske system», som han sa.

Realiteten er jo at flertallet har fastslått hovedprinsippene i saken om et IT- og kunnskapssenter på Fornebu og har innenfor en meget stram tidsfrist overlatt til statsråden å ta standpunkt i saken, hvoretter det samme flertallet nå ønsker under saksbehandlingen å ta saken ut av statsrådets hender, for deretter selv å overta saksbehandlingen. Det er realiteten i saken.

Hvis man ser på det som sies i forslaget – og det tror jeg man er nødt til å gjøre – står det der med rene ord:

«Krava og retningslinene er på fleire punkt i strid med, eller avvik frå, Stortinget si behandling og vedtak i saka.»

Så sier de videre:

«Næringsministeren vel altså å ikkje følgje opp Stortinget sitt vedtak og stortingsfleirtalet sine presiseringar.»

Dette er jo knallsterke formuleringer og forteller at stortingsflertallet simpelthen ikke har tillit til at næringsministeren gjør den jobben de forventer, og derfor ønsker å ta over saksbehandlingen selv. Det er realiteten. Jeg må si det er første gangen jeg har hørt at man slår ring om det parlamentariske system ved å ta fra Regjeringen en oppgave som etter sikker sedvane tilligger Regjeringen, nemlig å fatte et vedtak innenfor de rammer som Stortinget har trukket opp.

Jeg er også faktisk litt i tvil om hva man egentlig ønsker sendt til Stortinget. Det virker ikke engang som om man er interessert i en proposisjon med Stortingets anbefaling,

men etter forslagens ordlyd dreier det seg om å få sendt over en bunke saksdokumenter – en tykk bunke saksdokumenter – hvoretter næringskomiteen selv skal sette seg ned og gjøre selve saksbehandlingsjobben. Dette er ganske forunderlig, og med den meget korte tidsfristen tror jeg nok at næringskomiteen skal få atskillig å gjøre i sin saksbehandling i løpet av de 19 dagene som er til disposisjon. Jeg har en følelse av at dette ikke er spesielt godt gjennomtenkt.

Jeg har den prinsipielle holdning til forslag som dette at de må vurderes etter sitt innhold. Det er ikke slik at Stortinget skal holde seg unna alle Dokument nr. 8-forslag som griper inn i en myndighet som normalt tilligger Regjeringen, men jeg mener at man skal være tilbakeholden og ha en sak for sak-vurdering der hvor det er særlig viktig at Stortinget utøver en kontrollmyndighet og styrer forvaltningen. På dette punkt er det sammenheng i Fremskrittspartiets holdning, for de har hele tiden vært meget liberale når det gjelder å akseptere Dokument nr. 8-forslag. Min kritikk der går på at forslagens innhold ikke er spesielt godt. Men det underlige er jo at Arbeiderpartiet nå har foretatt denne totale snuoperasjonen, for det har vært mange saker hvor Arbeiderpartiet på prinsipielt grunnlag har sagt at Stortinget skal holde seg unna å gå inn i behandlingen av enkeltsaker. Nå har man altså snudd trill rundt, og det er forunderlig å se et tidligere regjeringsparti som opererer på den måten. Det tyder på at det er lenge til de har tenkt å innta regjeringskontorene.

Johan J. Jakobsen (Sp): Stortingets rett til å instruere Regjeringen om hvordan den – altså Regjeringen – skal utøve myndighet på et område som er tillagt Regjeringen, er et omstridt og uklart spørsmål. Stortinget har ved flere anledninger forsøkt å trekke visse grenser for Stortingets instruksjonsiver, uten at det kan sies å ha nedfelt seg noen krystallklar praksis – men Stortinget har i det minste ønsket å sette grenser for Stortingets inngripen i forvaltningssaker som tilligger Regjeringen.

Dersom stortingsflertallet velger å følge Presidentskapets flertallsinnstilling, står en etter min oppfatning i fare for å flytte denne grensen for Stortingets inngripen i slike saker. Dokument nr. 8:58 atskiller seg fra andre dokument nr. 8-forslag, for her sies det i klartekst at Regjeringen skal legge alle avtaler, kontrakter og vedtak vedrørende et IT- og kunnskapssenter på Fornebu fram for Stortinget for *endelig godkjenning*. Etter forslagsstillernes mening skal altså Regjeringen først inngå foreløpige avtaler og kontrakter og fatte foreløpige forvaltningsvedtak, som så skal sendes Stortinget til endelig godkjenning. Dette er en helt ny praksis.

Spørsmålet som må reises, er om Stortinget virkelig ønsker å etablere en slik behandlingspraksis i saker som er tillagt Regjeringens ansvarsområde. Jeg deler fullt ut Einar Steensnæs' vurdering, at dette er et problem som i dag først og fremst er et problem for Stortinget. For hvis en slik praksis etableres, hvordan vil det da komme til å fungere i framtida innenfor et politisk system og en politisk situasjon som sannsynligvis innebærer at Norge i overskuelig framtid vil ha mindretallsregjeringer?

Det hovedspørsmål Stortinget altså skal ta stilling til, er om Stortinget skal etablere en slik behandlingspraksis,

hvor Regjeringen inngår foreløpige avtaler og fatter foreløpige vedtak som så skal sendes Stortinget til såkalt endelig godkjenning.

Jeg ser at Stortingets administrasjon ikke vil gå inn på de forvaltningspolitiske sider ved denne saken. Det kan imidlertid ikke være noen tvil om at det må reises sterke forfatningsmessige innvendinger mot den type vedtak som det aktuelle dokument nr. 8-forslaget innbyr til. Derfor vil jeg anbefale Stortinget å støtte Presidentskapets mindretall, som foreslår at Dokument nr. 8:58 ikke tas under behandling.

Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har hevdet at Regjeringen ikke følger opp Stortingets anvisninger. Jeg skal ikke gå inn på fortolkningen av de vedtak som Stortinget tidligere har fattet, men hvis Stortinget er misfornøyd med Regjeringens beslutninger, er det som kjent andre måter å uttrykke en slik misnøye – eller skal vi si mistillit – på enn å fremme dokument nr. 8-forslag, slik forslagsstillerne her gjør.

Inge Myrvoll (SV): Sånne formelle runder med de parlamentariske lederne er ofte veldig saklige og formalistiske, og jeg føler meg fristet til å fravike litt her.

Dette er saklig sett en elendig sak, et prosjekt som aldri burde bli realisert – men det er jo dessverre avgjort. Det er en forunderlig og uhellig allianse, med tidligere statsråd Opseth og Øystein Hedstrøm i spissen, som nå har valgt å detaljstyre Regjeringa, detaljstyre en prosess fram mot et visst sluttresultat. De ønsker mest mulig detaljstyring, gjerne med en komite som saksbehandler. Jeg lurer veldig på hvordan tidligere statsråd Opseth ville ha reagert hvis Stortinget hadde prøvd å detaljstyre han i hans virketid – ja jeg ser det for meg.

Jeg har mye usnakket med statsråd Sponheim, men alt til rett tid. Jeg syns en skal ta en liten pustepause i denne daglige detaljstyringa, og ikke drive og koddde med han hver dag. Derfor støtter jeg mindretallet.

Presidenten: Presidenten vil påtale representanten Myrvolls ordbruk.

Inge Myrvoll (SV): Jeg regnet med det, president.

Gunnar Kvasheim (V): Jeg har med stor tilfredshet registrert den vilje til ryddighet Presidentskapet har hatt i den type spørsmål vi i dag diskuterer. Det er vist både vilje og evne til å tenke prinsipielt i saker som vedrører arbeidsdeling mellom storting og regjering. Den Stavangersaken Steensnæs refererte til, er et godt eksempel på det.

I den sak vi nå diskuterer, er det vanskelig å kjenne igjen denne linjen hos flertallet. Stortinget har gitt beskjed om at det i saken om et IT-senter på Fornebu skal tas en avgjørelse innen 1. juni. Det er lagt føringer, og næringsministeren har dokumentert i sitt svarbrev til næringskomiteen at føringene er fulgt opp. I tillegg har statsråden gjort oppmerksom på at de innspill som er kommet fra det såkalte Spjøtvoll-utvalget, er tillagt vekt, noe Stortinget ble orientert om ville bli gjort da saken ble diskutert her.

Det er mulig at noen i denne sal savner elementer som de har tenkt på eller vet at aktuelle interessenter har vært opptatt av, men Regjeringen må forholde seg til det som er nedfelt skriftlig. Det er galt i denne sak å slå inn på den linjen som flertallet i Presidentskapet legger opp til. Men enda verre er det at det åpner for en ny praksis som bryter med den linjen som jeg forstår at Presidentskapet har forsøkt å arbeide etter, nemlig å tømre fast en praksis som sterkere enn før, og mer prinsipielt begrunnet enn før, trekker opp en arbeidsdeling mellom storting og regjering.

Storingspresidenten sa det på denne måten til VG, at én ting er hva Stortinget kan gjøre, en annen sak er hva Stortinget bør gjøre. Det er den problemstillingen vi i stor grad drøfter i dag. Jeg har problem med å se logikken bak det forslaget som nå fremmes. Det kan ikke påvirke grunnlaget som interessentene har spilt inn sine tilbud på, for der gikk fristen ut i dag. Avgjørelsen skal tas av Regjeringen, og jeg antar at det er full enighet om at det beste alternativet skal velges, så da skulle den saken også være grei. Det er bare dersom man frykter at en spesiell aktør eller et spesielt opplegg ikke skal tilgodeses, at det er logisk å plassere et ris bak speilet. Det sies i forslaget at alle avtaler, kontrakter og vedtak vedrørende oppretting av et IT-senter skal legges fram for Stortinget. Dersom dette skal følges opp og tas på alvor, og det antar jeg flertallet mener, vil det ta tid. Før de endelige avtaler kan utformes må en bl.a. kjenne resultatet av behandlingen i Bærum kommune, som skal finne sted midt i juni. Det vil være helt umulig på en forsvarlig og skikkelig måte å legge fram alle avtaler, kontrakter og vedtak før Stortinget går fra hverandre 18. juni. Det er derfor ulogisk å legge opp til en slik arbeidsform som forslagsstillerne vil gjøre, når en vet det engasjementet de har hatt, nemlig dette å få en snarlig avgjørelse, få en avgjørelse 1. juni, til tross for at statsråden ønsket litt mer tid på å vurdere de tilbudene som kom inn.

Jeg synes at all logikk tilsier at en følger det forslaget som representanten Steensnæs har fremmet.

Carl I. Hagen (Frp): Når man har hørt innleggene fra regjeringspartiene og Høyre, skulle man tro at Stortinget nå var invitert til å votere over selve forslaget, altså realiteten. Jeg vil gjerne minne Stortinget om at det er ikke det som nå er temaet, men det er om forslaget skal sendes til en komite som skal avgi en innstilling til Stortinget, og det er det som kommer i den innstillingen, som i tilfelle senere blir et realitetsforslag. Det er altså behandlingsmåten. Det er litt forunderlig å høre at flere hevder at det er en fast praksis når det gjelder denne type forslag, som griper inn, kan man si, i hva som kanskje på mange områder normalt håndheves og iverksettes og stelles med av Regjeringen. Men det har vært en debatt gjennom mange årtier. Når det er en opposisjon i Stortinget som er misfornøyd med Regjeringens håndhevelse av lover, med Regjeringens avgjørelser i enkelte forvaltningssaker, har det vært normalt at opposisjonen gjerne vil ha enkelte av denne type saker til Stortinget til behandling, fordi det er en partipolitisk uenighet som man

ønsker å få frem. Og det må være klart at når man til de grader har en mindretallsregjering som den vi har nå, vil det være en større interesse for å utøve kontroll med at den mindretallsregjeringen søker å holde seg til Stortingets vilje, altså flertallsviljen.

Det er nevnt at det som her er et forslag, er helt oppsiktsvekkende. La meg nevne to forslag fra tidligere tider hvor det også var diskusjon om hvorvidt de skulle behandles i komite eller avvises. I Dokument nr. 8:12 for 1986-87 foreslo Arne Skauge fra Høyre, tidligere finansminister, følgende:

«Stortinget ber Kommunal- og arbeidsdepartementet opprettholde avgjørelsen i Arbeidsutleiutvalget 20. januar 1987 om at fire vikarbyråer gis dispensasjon fra sysselsettingslovens § 27. Disse selskapene gis derfor anledning til å leie ut det omsøkte antall personer innen helsesektoren for en prøveperiode inntil 1. januar 1989.»

– relativt detaljert med hensyn til hva som normalt ble behandlet av Regjeringen.

Jeg kan nevne et forslag i Dokument nr. 8:24 for 1987-88 fra Ingvard Sverdrup og tidligere Høyre-leder Kaci Kullmann Five og også nevnte Arne Skauge:

«Stortinget ber Kommunal- og arbeidsdepartementet om å gi Manpower A/S fortsatt dispensasjon fra sysselsettingsloven til å drive utleie av ufaglært arbeidskraft.»

Begge forslag ble sendt til komite til behandling, og det er det dette egentlig dreier seg om.

La meg også nevne, fordi mange har gått inn på dette med det formelle, at det ble fremmet forslag både fra undertegnede og noen Høyre-folk, inkludert Per-Kristian Foss, i et Dokument nr. 8-forslag for 1988-89 om å godkjenne en søknad om å gi Oslo Private Gymnasium A/S godkjenning og tilskudd etter privatskoleloven – altså relativt detaljert i en forvaltningssak, håndhevelse av en lov. Da grep Hanna Kvanmo ordet og sa at dette var saker om ankesaker. Og hun sa:

«Når Regjeringen avslår en søknad ..., kommer Fremskrittspartiet løpende – og nå har også Høyre begynt å komme løpende – med sine forslag om å få anket saken inn for Stortinget for at Stortinget skal avgjøre den.»

Hun sa videre:

«Disse sakene hører hjemme hos Stortingets ombudsmann, som i så fall ville se etter om forvaltningen har fulgt de lover og regler som finnes på området.»

Jeg vil derfor foreslå at man tar opp disse to sakene nå, behandler dem straks og avviser dem som Stortinget utedkommende.»

Og hun fikk følgende kraftsalve fra tidligere statsminister Kåre Willoch, som sa til dette innlegget:

«Etter representanten Kvanmos innlegg vil jeg gjerne få gjøre oppmerksom på at hennes standpunkt når det gjelder Stortingets kontroll med forvaltningen, er klart i strid med konstitusjonell praksis gjennom overmåte mange årtier, og for så vidt representerer en reaksjonær holdning til forholdet mellom storting og regjering.»

Kanskje noe for Jan Petersen å legge seg på sinne.

I samme debatt, den 19. januar 1989, sa daværende – jeg skal hoppe over daværende stortingspresident Jo

Benkow, som sa det samme som Willoch og det motsatte av Jan Petersen i dag, men jeg kan ta et annet interessant sitat fra daværende parlamentarisk leder i Kristelig Folkeparti, nåværende statsminister Kjell Magne Bondevik, som sa:

«Men jeg vil framholde det hovedsynspunkt – som jeg også gjorde den gang – at i Stortingets kontroll med regjeringen og dens virksomhet ligger at Stortinget sjølsagt kan be om å få hit hvilken som helst sak det måtte ønske, ut fra et skjønn for hva som er politisk viktig, og hva som er viktig for Stortingets kontroll med regjering og forvaltning.»

Jeg skulle ønske hr. Steensnæs hadde satt seg litt inn i hva statsministeren sa den gang.

Jeg kunne finne en annen debatt om tilsvarende saker, dvs. det har jeg gjort. Dette var et så godt sitat at jeg må få ta det også. Det er stortingspresident Jo Benkow 19. mai 1989, om tilsvarende problemstilling:

«Nå kan det selvfølgelig være en vurderingssak om man vil søke dekke bak det alminnelige synspunkt at siden den kan erklæres som en såkalt forvaltningssak, skal Stortinget avskjære seg selv en mulighet for alle til å delta i en vurdering av disse saker. Flertallet synes ikke at det var riktig. Derfor har vi ment at disse saker meget vel kan gå til komite. Det ligger ingen reell stillingtagen i dette.»

– Meget klok tale av daværende stortingspresident Jo Benkow.

Og så er jeg snart ferdig. Det som er det faktiske forhold, har Johs. Andenæs egentlig uttalt veldig klart i sin bok «Statsforfatningen i Norge», hvor han skrev følgende på side 224 når det gjelder arbeidsdelingen mellom storting og regjering:

«Det er i våre dager en ordinær ting at Stortinget griper inn i forvaltningen ved plenarbeslutning, både med generelle bestemmelser og med avgjørelser av enkelttilfelle. Antakelig må en si at denne rettsutvikling nå er fastslått ved konstitusjonell sedvanerett, slik at det ville være et forfatningsbrudd om regjeringen satte seg utover Stortingets direktiver.»

Og Kåre Kristiansen, daværende odelstingspresident, sa videre, etter at han hadde sitert fra Johs. Andenæs' bok:

«Spørsmålet kan neppe avgjøres ut fra forfatningsmessige lovbestemmelser eller regelverk, men ut fra politiske vurderinger som nok vil ha preg av både politisk syn og den konkrete situasjon man står oppe i.»

Det er da også en rekke eksempler – også fra inneværende periode – på at Stortinget har sendt private forslag vedrørende enkeltvedtak i forvaltningssaker til en komite.»

Det er altså ikke noen klare regler, det er ut fra en politisk vurdering man gjør. (Presidenten klubber.)

Presidenten: Presidenten vil peke på at han tidligere under dagens møte har referert til § 40 i forretningsordren når det gjelder bruk av sitater, som etter § 40 skal brukes i begrenset utstrekning. Presidenten antar at påtalegrunnlaget tidligere var betydelig svakere enn hva

tilfellet er ved denne anledning, og ber representanten Hagen om å innrette seg etter § 40.

Carl I. Hagen (Frp): Representanten Hagen skal avslutte sitt innlegg på følgende måte:

Det står for meg nokså klart at den usminkede politiske realiteten er at regjeringspartiene gjerne vil hindre at Regjeringen kan bli påført et nederlag i Stortinget i denne sak. Det er selvsagt realt og greit å forsøke å hindre det, men det er ikke noe argument for opposisjonen. Det bør heller ikke være det for Stortinget totalt. Jeg anbefaler derfor Presidentskapets flertallsinnstilling.

Dette ble sagt av Kjell Magne Bondevik – jeg bare byttet ut «Arbeiderpartiet» med «regjeringspartiene».

Presidenten: Presidenten finner god grunn til å understreke § 40 også for fremtiden, hr. Hagen.

Jan Petersen (H): I sin begeistring over å ha funnet så mange sitater omtalte også Hagen meg i den sammenhengen og mente – så vidt jeg skjønnte – at jeg burde ha nytte av å kjenne til disse sitatene. Jeg går ut fra at det ikke har ledet Hagen til den tro at jeg på prinsipielt grunnlag har argumentert mot at slike saker skal sendes til komite. Jeg vil derfor minne om det jeg sa i mitt innlegg, nemlig at jeg mener at det må være en sak til sakvurdering.

Hagen vil sikkert bringe i erindring – hvis han hadde kommet så langt i sin sitatrekke, for dette lå sikkert også

i hans dokumenter – at jeg alltid har vært uenig i Fremskrittspartiets meget liberale holdning og Arbeiderpartiets meget restriktive holdning. Jeg har nettopp ment at ut fra en kontrollvurdering må en sak til sakvurdering være det riktige. Det er også det jeg har sagt i denne saken.

Nå regner jeg med at når hr. Hagen nevnte mitt navn etter alle disse sitatene, var det utelukkende for å rose meg for hvordan jeg har greid å følge opp tidligere Høyre-lederes synspunkter i disse sakene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet.

I forbindelse med behandlingen av referatsak 215, foreligger det to forslag. Det er Presidentskapets flertallsforslag om at saken sendes til næringskomiteen, og det er forslag fra Einar Steensnæs om at saken ikke tas under behandling. Presidenten refererer i denne sammenheng til § 28 e) i forretningsordenen.

Da kan vi gå til votering.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom Presidentskapets flertallsforslag og forslaget fra Einar Steensnæs bifaltes Presidentskapets flertallsforslag med 56 mot 45 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 20.36.28.)

Presidenten: Referatsak 215 blir da å sende næringskomiteen.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Møtet hevet kl. 20.40.
